

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

ผ่านการรับรองคุณภาพของศูนย์ดัชนีอ้างอิงวารสารไทย
TCI (Thai-Journal Citation Index Center) กลุ่มที่ 2

วารสาร

ด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง

Journal of Public Administration and Politics

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2565

ISSN 2651-1436 (Print)

ISSN 2651-1460 (Online)

วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง

ISSN 2651-1436 (Print)

ISSN 2651-1460 (Online)

เวลาเผยแพร่ วารสารเผยแพร่เป็นประจำทุกปีๆ ละ 2 ฉบับ คือ มกราคม-มิถุนายน
และกรกฎาคม-ธันวาคม

สถานที่ติดต่อ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
เลขที่ 169 ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง
จังหวัดชลบุรี 20131

เบอร์โทรศัพท์ 038-102369 ต่อ 150

Homepage: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/papojournal>

เจ้าของวารสาร คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

วารสารมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ รัฐศาสตร์ และการเมืองการปกครอง ตลอดจนสาขาทางสังคมศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผลงานวิชาการ ได้รับการเผยแพร่ในวงกว้างและเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการ โดยเป็นวารสารทางวิชาการที่มีการพิจารณา กลั่นกรองคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิในลักษณะผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้แต่งและผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double-blind peer review) ทั้งนี้บทความจะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน วารสาร ด้านการบริหารรัฐกิจและการเมืองเปิดรับพิจารณาบทความวิชาการทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษทั้งใน รูปแบบบทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ บทความวิจารณ์หนังสือ รายงานการสัมมนา ด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เนื้อหาของบทความเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนกองบรรณาธิการ ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบหรือเห็นด้วย

กองบรรณาธิการ

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรพงษ์ บัวหล้า

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุรัตน์ อนันทนาธร

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภา

สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยรังสิต

ศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์

คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.จีระ ประทีป

สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.สุเมธ เดียววิเศษ

ข้าราชการบำนาญ อดีตอธิบดีศาลปกครองชั้นต้นประจำศาลปกครองสูงสุด

รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษณากร ทาวะรมย์

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ดร.ธีระพงษ์ ภูริปาณิก

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ เครือนวน

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ประสานงานกองบรรณาธิการ

ดร.ณปภา จิรมงคลเลิศ

ดร.ศุทธาทิพย์ จั๊ปใจเหมาะ

นางสาวธารทิพย์ ภาวะวิภาต

บรรณาธิการแถลง

วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2565) มีวัตถุประสงค์ในการจัดทำขึ้นเพื่อเป็นสื่อกลางให้คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา หรือผู้ที่มีความสนใจเผยแพร่ผลงานทางวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์และการเมือง ตลอดจนสาขาทางสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง สำหรับฉบับนี้กองบรรณาธิการได้คัดสรรบทความที่มีคุณภาพ จำนวน 7 บทความ โดยเริ่มที่ **บทความแรก เรื่อง การประเมินสถานภาพองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะช่วงปี พ.ศ. 2560 - 2564** โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุปราณี ธรรมพิทักษ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษณกร ทาวะรัมย์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินสถานภาพองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบการศึกษาเอกสาร ได้แก่ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก และวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทที่มีประเด็นเนื้อหางานวิจัยเกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะในช่วงปี พ.ศ. 2550 - พ.ศ. 2564 จากฐานข้อมูล ThaiLIS (Thai Library Integrated System) และใช้คำสำคัญในการสืบค้น ได้แก่ การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินผลนโยบาย การวิเคราะห์นโยบาย การจัดทำนโยบาย ข้อเสนอเชิงนโยบาย ปัญหา นโยบาย นโยบายสาธารณะ โดยจากการสำรวจผลงานทางวิชาการทั้งที่เป็นงานวิจัย บทความวิชาการ บทความวิจัย จากฐานข้อมูลงานวิจัย ThaiLIS และ Thai Journal Online (ThaiJO) ที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะ พบว่า ไม่มีผลงานที่ทำการศึกษาเฉพาะสถานภาพองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะ แต่จะเป็นการศึกษาในบริบททางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการประเมินสถานภาพองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะ โดยคาดหวังว่าข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้จะทำให้เข้าใจพัฒนาการและความก้าวหน้าของการศึกษาด้านนโยบายสาธารณะและสามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวทางในการวิจัยในอนาคต อันจะเป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะต่อไป

บทความที่ 2 เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการ สังกัดสำนักงานคณบดี คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดย นางนุชจรินทร์ วรรณพงษ์ และนางสาวประภาศรี อนุมจิตร สำหรับสำนักงานคณบดี คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ถือเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่โดยตรงในการสนับสนุนการเรียน การสอนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีเจ้าหน้าที่สำนักงานคณบดีเป็นกลไกในการดำเนินงาน ซึ่งแต่ละงานมีภาระงานที่แตกต่างกันออกไป แต่มีวัตถุประสงค์เดียวกันคือต้องรับผิดชอบงานในหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด อำนวยความสะดวกด้วย ความรวดเร็ว และให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจสูงสุด ปัญหาที่พบ คือ คณาจารย์ พนักงานสายสนับสนุน และรวมถึงนิสิต ไม่ได้รับความเท่าเทียมในการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุน ในด้านคุณภาพการให้บริการ คือ ความล่าช้าในการให้บริการ สถานที่สำหรับให้นิสิตที่มารับบริการไม่เพียงพอ บางหน่วยงานไม่มีการบอกขั้นตอนการให้บริการที่ชัดเจน ไม่มีการให้บริการเชิงรุก

บางหน่วยงานกำหนดระยะเวลาการให้บริการแต่กลับไม่ยึดปฏิบัติ การเลือกปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพการให้บริการของพนักงาน สายสนับสนุนวิชาการ สังกัดสำนักงานคณบดี คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นข้อมูลนำเสนอต่อผู้บริหารประจำคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทความที่ 3 เรื่อง รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาคตะวันออกของประเทศไทย โดย นายภูษิต แจ่มศรี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ จากประเด็นปัญหาขยะมูลฝอยตกค้าง โดยเฉพาะในจังหวัดที่มีนิคมอุตสาหกรรมอย่างฉะเชิงเทรา พระนครศรีอยุธยา สมุทรปราการ ชลบุรี และระยอง ซึ่งทั้ง 5 จังหวัดนั้นมีขยะมูลฝอยที่ตกค้างเพื่อรอกำจัดรวมกันถึง 3.1 ล้านตัน ซึ่งจำนวนดังกล่าวนี้รวมกันแล้วเกินครึ่งหนึ่งของปริมาณขยะมูลฝอยที่ตกค้างของทั้งประเทศไทย โดยทั้ง 5 จังหวัดที่กล่าวมาล้วนมีความสอดคล้องกันคือ การเป็นแหล่งนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งเกิดจากนโยบายการพัฒนาของรัฐที่ผ่านมาส่งผลให้พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเกิด นิคมอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมากและได้ขยายตัวทับพื้นที่เกษตรกรรมดั้งเดิม จึงทำให้มีการเกิดขยะเป็นจำนวนมากจากทั้งแหล่งนิคมอุตสาหกรรมเองรวมทั้งการเดินทางเข้ามาในพื้นที่ของแรงงาน ทำให้เกิดประชากรแฝงเป็นส่วนสำคัญของการเกิดขยะในครัวเรือน จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษา รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาคตะวันออกของประเทศไทย เพื่อให้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการ หน่วยงานที่รับผิดชอบ และวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาคตะวันออกของประเทศไทย

บทความที่ 4 เรื่อง การพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยผ่านหลักสูตรการเรียนรู้สู่การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดย นายอ็อต โนนกระยอ และนางสาวพรพิทักษ์ เหมบาสัตย์ “สื่อ” นับว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อผู้สูงวัยในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน ซึ่งผู้สูงวัยมีการติดต่อสื่อสารกับลูกหลานมากขึ้นตามยุคสมัย โดยการใช้สื่อของผู้สูงอายุนั้นมีผลทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยผลทางบวกได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ ความรู้ รับข้อมูลข่าวสาร ความบันเทิง ได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครอบครัว ส่วนผลกระทบด้านลบ คือ อันตรายภาวะทางสุขภาพ เช่น ความเครียดสะสม เกิดปัญหาทางสุขภาพ เช่น โรคหัวใจ โรคความดัน และอาจถูกหลอกลวงได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษา เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยผ่านหลักสูตรการเรียนรู้สู่การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์” เพราะหากผู้สูงวัยมีหลักสูตรการอบรมที่ได้มาตรฐานจะช่วยส่งเสริมศักยภาพสู่การเรียนรู้การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ตลอดจนสามารถพัฒนาและเผยแพร่สื่อให้กับสังคมสูงวัยและชุมชนได้ ซึ่งหลักสูตรที่ใช้ในการพัฒนา

ศักยภาพผู้สูงวัยประกอบไปด้วย 3 หลักสูตร คือ หลักสูตรสร้างความตระหนักรู้คุณค่าตนเอง หลักสูตรการดูแลสุขภาพตนเอง และหลักสูตรการใช้และจัดทำสื่อ โดยกิจกรรมในการจัดอบรมเป็นการให้ความรู้ฝึกปฏิบัติ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเสวนา เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยสู่การเรียนรู้การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ โดยระยะเวลาในการทำวิจัยเริ่มตั้งแต่ 18 มิถุนายน 2564 - 17 มิถุนายน 2565 ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นรูปแบบและแนวทางในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยสู่การเรียนรู้การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างมีความสุขต่อไป

บทความที่ 5 เรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพในการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมเพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนธิเดช จินตนา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพิศ บุญลาภ การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลนั้นทำให้สภาพแวดล้อมของโลกธุรกิจในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทำให้ธุรกิจต่าง ๆ ของโลกทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่จำเป็นต้องทำการปรับตัวอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะโลกยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ทำให้ผู้บริโภคมีความเปลี่ยนแปลง การปรับตัวสู่ความท้าทายต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองทั้งในและนอกประเทศ กฎหมาย เทคโนโลยีดิจิทัล สภาพแวดล้อม และสถานะโลกรื้อนยังคงเป็นความท้าทายของทุกองค์กรของโลกจำเป็นต้องปรับตัวและนำเอานวัตกรรมของการจัดการเข้ามาใช้ในการดำเนินธุรกิจ เมื่อจุดเน้นของรัฐบาล คือ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้นคือหน่วยธุรกิจตรงกับเป้าหมาย แต่กลับพบว่าเป็นกลุ่มที่ขาดศักยภาพในการประกอบธุรกิจอย่างมาก โดยบริบทของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานีนั้นจากวันที่เริ่มจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ในปี พ.ศ. 2563 จังหวัดปทุมธานีได้รับจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จำนวน 456 แห่ง ซึ่งมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากปัญหาความไม่ยั่งยืนโดยสาเหตุหลักเกิดจากการบริหารจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพเป็นเมืองของจังหวัดปทุมธานีทำให้สังคมมีความเปลี่ยนแปลงไปลดศักยภาพในการรวมกลุ่ม จากปัญหาที่กล่าวมาจะเห็นได้ถึงความสำคัญของการนำเอานวัตกรรมเข้ามาใช้ในการจัดการกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ดังนั้น เพื่อเป็นการศึกษาเพื่อทบทวนประสิทธิภาพของการนำเอานโยบายไปสู่การปฏิบัติงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพในการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมเพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี เพื่อเป็นการทบทวนถึงการนำแผนมาสู่การปฏิบัติว่าเกิด ผลลัพธ์ต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้มากน้อยเพียงใด เพื่อนำผลการวิจัยไปสู่การปรับปรุงพัฒนา และเสนอแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมของวิสาหกิจชุมชนต่อไป

บทความที่ 6 เรื่อง แนวทางการยกระดับศักยภาพของประชาชนในการป้องกันภัยจากข่าวลวง
โดย รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกริช เปาอินทร์ ข่าวลวง หรือ Fake News เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานานแล้ว หากแต่
ว่าในยุคที่มีการเฟื่องฟูของสื่อสังคมออนไลน์นั้น การแพร่กระจายของข่าวลวงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วโดยมีวง
กว้างทั้งในระดับประเทศ และในระดับโลก ซึ่งนักวิชาการบางท่านได้กล่าวว่า ข่าวลวงถือเป็นมลภาวะทาง
ข้อมูลที่เป็นผลข้างเคียงของการสื่อสารโดยสื่อสังคม (Social Media) ที่มีลักษณะอันตรายเป็นอย่างมาก
ซึ่งเนื้อหาของข่าวลวงนั้นมักมีลักษณะที่เป็นข้อความ หรือถ้อยคำที่อยู่ภายใต้การสื่อสารด้วยอารมณ์
ความรู้สึกปนกับเนื้อข่าว หรือเนื้อหา และมักไม่แสดงให้เห็นถึงที่มาของข่าวหรือเนื้อหาดังกล่าวอย่าง
ชัดเจน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเป็นประเด็นใหม่ จึงยังไม่ค่อยมีงานวิจัยที่มีการศึกษาถึงผลกระทบของข่าว
ลวงอย่างจริงจังในมุมมองของประชาชนซึ่งเป็นลักษณะจากฐานรากของสังคมขึ้นมาสู่ระดับการกำหนด
นโยบายสาธารณะ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ทั้งในทางวิชาการ และในทางปฏิบัติ

และบทความสุดท้ายของฉบับนี้ บทความที่ 7 กรณีศึกษาความสำเร็จของอุตสาหกรรมบันเทิง
เกาหลีใต้ โดย นายกรณ์ โรจนวงศ์สกุล บทความนี้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมบันเทิง
เกาหลีใต้ผ่านการส่งเสริมจากรัฐบาลเกาหลีใต้ โดยศึกษาถึงรูปแบบการสนับสนุนในด้านงบประมาณ
หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ การพัฒนาบุคลากร และนโยบายที่ส่งเสริมการผลิตสินค้าทางวัฒนธรรม รวมไปถึง
ปัจจัยที่ทำให้รัฐบาลเกาหลีใต้ให้ความสำคัญกับการเผยแพร่วัฒนธรรมเกาหลีในช่วงตั้งแต่ปี ค.ศ.
1997 และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมของภาคเอกชนและภาคประชาชน อีกทั้ง
ศึกษาการเข้าไปมีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมอุตสาหกรรมบันเทิงผ่านการสร้างเนื้อหาเชิง
วัฒนธรรม และวิธีการผลักดันอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ของรัฐบาลไทยให้ประสบความสำเร็จ
จากนั้นวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งได้แก่ กรอบแนวคิดอำนาจอ่อน ซึ่งเชื่อว่าการสร้างการ
เปลี่ยนแปลงทางความคิดของคนในสังคมนั้น ไม่จำเป็นต้องใช้การบังคับ สั่งการ หรือใช้ความรุนแรงเพื่อให้
เกิดการเชื่อฟังและทำตาม หรือที่เรียกว่า “อำนาจแข็ง” แต่เชื่อว่าการสร้างการมีส่วนร่วมและการดึงดูดทาง
วัฒนธรรมจะทำให้เกิดความสมัครใจที่จะกระทำตามด้วยตนเอง กรอบแนวคิดเรื่องวัฒนธรรมและการ
สื่อสาร เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม กล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นกระบวนการ
แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมหรือสร้างความเข้าใจผ่านการแสดงความคิดและพฤติกรรมของแต่ละสังคม กรอบ
แนวคิดการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ ที่เป็นลักษณะของวิธีการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์มากกว่า
วิธีการดำเนินงาน มีมาตรฐานตรวจสอบได้ และมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการผลิตสินค้าและบริการ
เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคเป็นสำคัญ และกรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนใน
การพัฒนา โดยภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในหลายขั้นตอน ทั้งขั้นตอนการตัดสินใจ เป็นการกำหนด
ความต้องการ จัดลำดับความสำคัญ และเลือกนโยบาย ขั้นตอนการดำเนินงาน ซึ่งเป็นด้านการบริหารและ

การสนับสนุนด้านทรัพยากร ขั้นตอนการรับผลประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ในรูปแบบของผลประโยชน์ส่วนตัว และผลประโยชน์ต่อสังคม และขั้นตอนการประเมิน เพื่อควบคุมและตรวจสอบกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม หลังจากวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดทั้งสามกรอบแล้วจึงทำการสรุป โดยมีคำถามการวิจัยที่สำคัญ ได้แก่ (1) รูปแบบในการส่งเสริมอุตสาหกรรมบันเทิงของรัฐบาลเกาหลีใต้มีลักษณะเป็นอย่างไร (2) ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรมบันเทิงอย่างไร และ (3) รัฐบาลไทยควรมีการสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมบันเทิงไทยอย่างไร

ขอพระคุณอย่างสูง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนูรัตน์ อนันทนาธร

บรรณาธิการ

สารบัญ

12 - 27

บทที่ 1

การประเมินสถานภาพองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะช่วงปี

พ.ศ. 2550 - 2564

State of the Art Appraisal in Public Policy During

B.E. 2550 - 2564

สุปราณี ธรรมพิทักษ์ (Supranee Thampitak)

อุษณากร ทาวะรมย์ (Ausanakorn Tavarom)

28 - 53

บทที่ 2

ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการ

สังกัดสำนักงานคณบดี คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Factors Relating Service Quality of Academic Supporting Staff, Dean Office, Faculty of

Political Science and Law, Burapha University

นุชจรินทร์ วรรณพงษ์ (Nuchjarin Wannapong)

ประภาสรี ถนอมจิตร (Praphasri Thanomjit)

54 - 71

บทที่ 3

รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ในพื้นที่อุตสาหกรรมภาคตะวันออก
ของประเทศไทย

The Solid Waste Management of Large Municipalities in Industrial Areas in the Eastern

Region of Thailand

ภูษิต แจ่มศรี (Pusit Jamsri)

สัณณฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ (Samrit Yossomsakdi)

72 - 86

บทที่ 4

การพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยผ่านหลักสูตรการเรียนรู้การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและ
สร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์

Potential Development of the Elderly through the Learning Courses to Create Value for
Creation Safe Media in School of Elders, Kalasin Province

อ้อต โนนกระยอม (Aot Nongrayom)

พรพิทักษ์ เข้มบาสัย (Ponpitak Hembasat)

87 - 107

บทที่ 5

แนวทางการพัฒนาศักยภาพในการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมเพื่อความได้เปรียบทางการ
แข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี

The Guidelines to Develop potential of Innovative Business Management for Competitive
Advantage Community-Based Enterprises in Pathumthani Province

สนิทเดช จินตนา (Sanitdech Jintana)

สุพิศ บุญลาภ (Supit Boonlab)

108 - 123

บทที่ 6

แนวทางการยกระดับศักยภาพของประชาชนในการป้องกันภัยจากข่าวลวง

Solution in Capacity Improvement for Thai Citizen Coping Fake News

ณัฐกริช เปาอินทร์ (Nuttakrit Powintara)

บทที่ 7**กรณีศึกษาความสำเร็จของอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีใต้**

A Case Study of The Success of The South Korean Entertainment Industry

กรณ์ โรจนวงศ์สกุล (Korn Rojjanawongsakul)

การประเมินสถานภาพองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะช่วงปี

พ.ศ. 2550 - 2564

State of the Art Appraisal in Public Policy During

B.E. 2550 - 2564

สุปราณี ธรรมพิทักษ์ (Supranee Thammapithak)¹

อุษณากร ทาวะรมย์ (Ausanakorn Tavarom)²

^{1,2}ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา

Asst. Prof. Dr., Department of Public Administration, Faculty of Political Science and Law, Burapha

University

E-mail: ¹supraneet@buu.ac.th, ²ausanakorn@go.buu.ac.th

Received: 6 May 2022

Revised: 24 December 2022

Accepted: 28 December 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินสถานภาพองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบการศึกษาเอกสาร ได้แก่ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก และวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทที่มีประเด็นเนื้อหางานวิจัยเกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะในช่วงปี พ.ศ. 2550 - พ.ศ. 2564 จากฐานข้อมูล ThaiLIS (Thai Library Integrated System) และใช้คำสำคัญในการสืบค้น ได้แก่ การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินผลนโยบาย การวิเคราะห์นโยบาย การจัดทำนโยบาย ข้อเสนอเชิงนโยบาย ปัญหานโยบาย นโยบายสาธารณะ พบว่ามีงานวิจัยที่เป็นองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะจำนวน 209 เรื่อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาแบบวิธีการจัดหมวดหมู่ข้อมูล จากนั้นใช้วิธีเจเนอรัลข้อมูลและคำนวณร้อยละ

ผลการประเมินสถานภาพองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะในภาพรวม พบว่า เป็นงานวิจัยในระดับปริญญาโท ร้อยละ 83.25 เมื่อพิจารณาแนวคิดทฤษฎีที่ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย พบว่า ร้อยละ 98.56 ผู้วิจัยสร้างงานวิจัยโดยใช้ทฤษฎี แนวคิดหรือกรอบแนวคิดตามแนวทางที่เคยมีการทำ

สรุปงาน วรรณพิทักษ์

กันแล้ว ส่วนใหญ่ร้อยละ 44.98 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า สำหรับประเด็นคำถามหลักในการวิจัยพบว่า ร้อยละ 48.33 ผู้วิจัยผลิตงานวิจัยโดยมุ่งตั้งคำถามหลักในการวิจัยเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลนโยบายเป็นหลัก สำหรับสถานการณ์การทำวิจัยด้านนโยบายสาธารณะ พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 84.21 ดำเนินการวิจัยภายใต้แนวทางการวิเคราะห์นโยบาย (Policy Analysis) ร้อยละ 10.05 ดำเนินการวิจัยภายใต้แนวทางนโยบายศึกษา (Policy Studies) และร้อยละ 5.74 ดำเนินการวิจัยภายใต้แนวทางนโยบายศาสตร์ (Policy Science) ด้านการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ พบว่า ร้อยละ 53.26 มุ่งเน้นการนำผลการวิจัยไปพัฒนาพัฒนาหน่วยงาน รองลงมาร้อยละ 27.20 มุ่งเน้นการนำผลการวิจัยไปพัฒนานโยบาย และร้อยละ 12.74 มุ่งเน้นการนำผลการวิจัยไปพัฒนาประชาชน

คำสำคัญ: การประเมิน, สถานภาพองค์ความรู้, นโยบายสาธารณะ

Abstract

The objectives of this research is to assess the status of the public policy in Thailand. Its methodology was a documentary based qualitative research exploring the secondary sources of related research works, dissertations and thesis on public policy during B.E. 2550- 2564 from ThaiLIS (Thai Library Integrated System). The searching keywords were policy design, policy implementation, policy assessment, policy analysis, policymaking, policy recommendation, policy problems, and public policy. It was found that there were 209 research works. Data collected from the data record forms were analyzed with content analysis of contextual unit through categorization.

The results revealed that 83.25% were thesis. Upon reflecting on the theoretical concepts applied for working by the researchers, it was found that 98.56% they applied previous theories, concepts or conceptual frameworks and mostly 44.98% were qualitative researches. 48.33% of the main research questions were mostly imposed on policy assessment. The researches were mostly conducted under the scope of policy analysis at 84.21% while 10.05% were under the policy studies and 5.74% based on policy science. Another 53.26% were focusing on the questions of the agency development followed by 27.20% on policy development and 12.74% on developing people.

Keywords: Appraisal, State of the Art, Public Policy

บทนำ

Dye (2011) ได้ให้ความหมายว่า นโยบายสาธารณะเป็นสิ่งที่รัฐบาลตัดสินใจกระทำ หรือไม่กระทำ ในส่วนที่รัฐบาลเลือกจะกระทำจะครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งหมด ทั้งกิจกรรมที่เป็นงานประจำ และกิจกรรมที่เกิดขึ้นบางโอกาส เช่น การที่รัฐเก็บภาษีมรดก การออกกฎหมายปราบปรามโจรผู้ร้าย ดังนั้น นโยบายสาธารณะจึงเป็นงานประจำในด้านต่าง ๆ ของรัฐบาลที่ควรกระทำหรือไม่กระทำ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนโดยรวม ส่วน Lasswell and Kaplan (1970) ได้ให้คำจำกัดความว่า นโยบายสาธารณะ คือ โครงการที่มีการกำหนดเป้าประสงค์ (Goals) คุณค่า (Values) และแนวปฏิบัติ (Practices) เพื่อให้เกิดการกระทำ ความหมายดังกล่าว เป็นการมองแบบรัฐประศาสนศาสตร์ และศุภชัย ยาวะประภาษ (2552) กล่าวว่านโยบายสาธารณะ หมายถึง แนวทางการดำเนินกิจกรรมของรัฐบาล

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่านโยบายสาธารณะเป็นขอบข่ายหนึ่งของการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ หรือการบริหารรัฐกิจ อย่างไรก็ตาม Golembiewski (1995) ได้นำนโยบายสาธารณะมาเป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานของรัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงวิชาการเพื่อจะทราบว่ารัฐบาลทำอะไร เหตุใดจึงกำหนดนโยบายนั้นและส่งผลกระทบอย่างไร และการศึกษาเชิงวิเคราะห์ นโยบายสาธารณะใช้เป็นพื้นฐานประกอบการตัดสินใจเลือกดำเนินนโยบายซึ่งเป็นการกิจของนักวิเคราะห์นโยบายหรือนักวางแผน สอดคล้องกับ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2551) ได้ระบุถึงขอบเขต ประเด็นหลักของ รัฐประศาสนศาสตร์ คือ นโยบายสาธารณะ ได้แก่ (1) ในมิติของกิจกรรมทุกอย่างที่รัฐดำเนินการ เช่น การป้องกันประเทศ การยุติธรรม การจัดการศึกษา การสาธารณสุข การดูแลความสงบเรียบร้อยภายใน การคมนาคม การพาณิชย์ การเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ฯลฯ และ (2) นโยบายสาธารณะเป็นมิติหนึ่งของศาสตร์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการศึกษาทางด้านนโยบายสาธารณะมีขอบเขตกว้างขวาง เมื่อพิจารณาในประเทศไทยการศึกษาทางด้านนโยบายสาธารณะจึงมีจำนวนมาก เนื่องจากรองรับการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ซึ่งให้ความสำคัญกับประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรอย่างจำกัด การเปลี่ยนแปลงในความคาดหวังของประชาชนที่ให้ความสำคัญกับทางเลือกและคุณภาพในการจัดหาและส่งมอบบริการสาธารณะ การเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองทำให้เกิดการแสดงความต้องการของประชาชนและแนวทางที่ซับซ้อนในการตอบสนองความต้องการ และการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งเป็นเครื่องมือการบริหารภาครัฐ เป็นต้น ประกอบกับนโยบายสาธารณะเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของประชาชน เช่น ปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ ความไม่ยุติธรรมในสังคม ความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงความรู้และสารสนเทศของคนในเมืองและชนบท ปัญหาระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน และความขัดแย้งในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น สถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ ในประเทศไทย จึงขยายการ

สุปราณี ธรรมพิทักษ์

ศึกษาวิจัยด้านนโยบายสาธารณะเพิ่มขึ้นจากหลายสาขาวิชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาขารัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งนโยบายสาธารณะถือได้ว่าเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญของสาขา อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิจัยด้านนโยบายสาธารณะในประเทศไทยยังกระจุกกระจาย ขาดการประมวลและสังเคราะห์ให้เอื้อต่อการศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ ส่งผลให้การศึกษาวิจัยด้านนโยบายสาธารณะในประเทศไทยส่วนใหญ่ใช้องค์ความรู้ของต่างประเทศเป็นหลักและผูกติดกับตัวแบบที่เป็นอุดมคติ ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับบริบทของประเทศ

โซคซัย สุทธาเวศ (2554) กล่าวว่า การทบทวนวรรณกรรมถือว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญมากที่สุด กิจกรรมหนึ่งในการกำหนดทิศทางวิจัยในอนาคต การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) บางครั้งเรียกกันว่า การทบทวนหรือสำรวจพรมแดน (สถานะภาพ) แห่งความรู้ (State of the Art Review) หรือการประเมินสถานะภาพองค์ความรู้ (State of the Art Appraisal) การทบทวนวรรณกรรม หรือการประเมินสภาพองค์ความรู้มีแนวคิดว่าการทบทวนดังกล่าวเป็นเรื่องของการกระทำกับประวัติศาสตร์ขององค์ความรู้อย่างเป็นระบบ (Popper, 1959; Kuhn, 1970) เพื่อชี้ให้เห็นถึงความพยายามสร้างสรรค์ความรู้ จุดอ่อน จุดแข็ง ข้อผิดพลาด ข้อบกพร่อง รวมทั้งวิกฤต และสถานะภาพปกติขององค์ความรู้ จุดหลักของแนวคิดการประเมินสถานะภาพองค์ความรู้ คือ

1. เป็นการสำรวจและตรวจสอบงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ที่ผ่านมาอย่างตรงไปตรงมา ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ
2. เป็นการจำแนก แยกแยะ จัดกลุ่ม และจัดระเบียบองค์ความรู้เพื่อการวิจัยต่อไปในอนาคต
3. เป็นการทบทวนวรรณกรรม อย่างมีการตั้งคำถาม จับถูก จับผิด วิพากษ์วิจารณ์ จุดอ่อน จุดแข็ง และแสดงความก้าวหน้า ล้าหลังของงานอย่างตรงไปตรงมา
4. เป็นการตีความและประเมินหรือให้คุณค่าของงานต่าง ๆ ในเชิงเปรียบเทียบ พร้อมทั้งทำการบูรณาการและสังเคราะห์องค์ความรู้ กิจกรรมเช่นนี้จึงมิใช่การคัดเลือก หรือเพียงสรุปบอกเล่า คล้อยตามงานที่ผ่านมาโดยย่อ
5. เป็นกิจกรรมเชิงยุทธศาสตร์การวางรากฐานแห่งทิศทางการวิจัย (Research Orientation Strategy) ที่จะมีขึ้นในอนาคต

การประเมินสถานะภาพองค์ความรู้มีเป้าหมายเพื่อจัดระเบียบองค์ความรู้ และให้คุณค่ากับงานที่ผ่านมา ผู้ประเมินสถานะภาพองค์ความรู้จึงควรกระทำทั้งการประเมินวิธีวิทยาการสร้าง/แสวงหาความรู้และการประเมินเนื้อหาข้อค้นพบด้วย เพื่อประโยชน์ในการวางยุทธศาสตร์การวิจัยในอนาคต การประเมินสถานะภาพองค์ความรู้จึงเป็นมากกว่าการทบทวนวรรณกรรมแบบพื้น ๆ ที่มักจะบ่งบอกแต่เพียงว่าใครศึกษาวิจัยอะไรมาบ้าง เมื่อได้ข้อค้นพบว่าจะไร กิจกรรมนี้ใช้ทั้งสติปัญญาและศิลป์ควบคู่กันเพื่อนำเสนอองค์ความรู้ในเรื่องนั้น ๆ หัวใจของงานจึงเป็นกิจกรรมสำรวจปริมาณงาน จัดหมวดหมู่ จำแนกแยกแยะ ตีความ และวิเคราะห์เปรียบเทียบทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พิจารณาความน่าเชื่อถือของงาน

CHAPTER 1

ให้คุณค่า การระบุการใช้ประโยชน์ของงาน ประเมินจุดอ่อน จุดแข็ง ค้นหาช่องโหว่ขององค์ความรู้กับการพัฒนาความก้าวหน้าทางศาสตร์และการแก้ปัญหาสังคม และสังเคราะห์ประเด็นสำคัญ ๆ ซึ่งผู้ประเมินสถานภาพองค์ความรู้ควรกระทำทั้งการประเมินวิธีวิทยาการสร้าง/แสวงหาความรู้และการประเมินเนื้อหาสาระหรือข้อค้นพบ

จากการสำรวจผลงานทางวิชาการทั้งที่เป็นงานวิจัย บทความวิชาการ บทความวิจัย จากฐานข้อมูลงานวิจัย ThaiLIS และ Thai Journal Online (ThaiJO) ที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะ พบว่าไม่มีผลงานที่ทำการศึกษาด้านสถานภาพองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะ แต่จะเป็นการศึกษาในบริบททางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ เช่น สุภกานต์ โสภพร และอลงกรณ์ อรรถแสง (2562) ศึกษาสถานภาพองค์ความรู้ของรัฐประศาสนศาสตร์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือระหว่าง พ.ศ. 2547 – 2560 อลงกต วรกี (2561) ศึกษาการสังเคราะห์แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมไทย สุภกานต์ โสภพร และคณะ (2565) วิจัยเรื่อง 14 ปีของการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ในอีสานว่าด้วยนโยบายสาธารณะ สัตยญา เคนาภูมิ (2559) ศึกษาเรื่องกรอบแนวคิดการศึกษานโยบายสาธารณะ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการประเมินสถานภาพองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะ โดยคาดหวังว่าข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้จะทำให้เข้าใจพัฒนาการและความก้าวหน้าของการศึกษาด้านนโยบายสาธารณะและสามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวทางในการวิจัยในอนาคต อันจะเป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประเมินสถานภาพองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะช่วงปี พ.ศ. 2550-2564

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ทำการประเมินสถานภาพองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะ โดยทำการประเมินจากงานวิจัย/วิทยานิพนธ์ ใน 6 ประเด็น ได้แก่ 1) การสำรวจจำแนกแยกแยะออกเป็นประเภทตามสาขาที่ทำการวิจัย 2) ทฤษฎี แนวคิดหรือกรอบแนวคิด 3) ระเบียบวิธี หรือ วิธีวิทยาการวิจัย 4) ประเด็นคำถามหลัก 5) วิเคราะห์สถานการณ์การทำวิจัยด้านนโยบายสาธารณะ 6) การนำผลงานไปใช้ประโยชน์

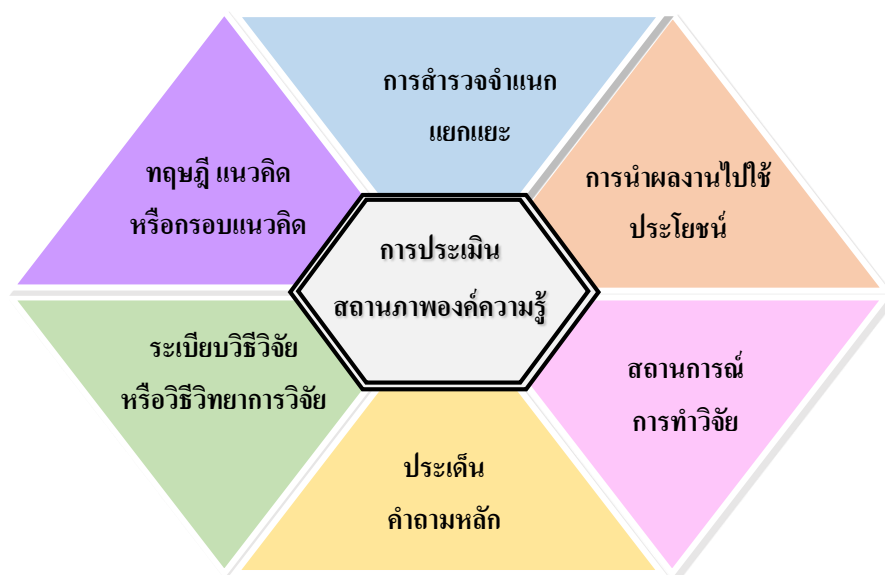
สรุปงาน วรรณพิทักษ์

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท ระดับปริญญาเอก และงานวิจัยที่ดำเนินการเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ สามารถสืบค้นจากฐานข้อมูลงานวิจัย ThaiLIS (Thai Library Integrated System) ในช่วงปี พ.ศ. 2550-2564 มีจำนวนทั้งสิ้น 209 ชิ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดการประเมินสถานภาพองค์ความรู้ของ โชคชัย สุทธาเวศ (2554) มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งการประเมินสถานภาพองค์ความรู้ประกอบไปด้วยการประเมินใน 6 ประเด็นตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการศึกษาเอกสาร (Documentary study) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก และวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท ที่มีประเด็นเนื้อหางานวิจัยเกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะในช่วงปี พ.ศ. 2550 - พ.ศ. 2564 จากฐานข้อมูล ThaiLIS (Thai Library Integrated System) สาเหตุที่ผู้วิจัยทำการเลือกศึกษาจากฐานข้อมูล ThaiLIS เนื่องจากเป็นฐานข้อมูลที่ผู้วิจัยสามารถสืบค้นเอกสารที่เป็นฉบับเต็มได้และเป็นฐานข้อมูลที่มี

เครือข่ายห้องสมุดอุดมศึกษาในประเทศไทย ทำให้มีแหล่งข้อมูลงานวิจัยที่มาจากหลายมหาวิทยาลัย/สถาบัน

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้คำสำคัญในการสืบค้น ได้แก่ การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินผลนโยบาย การวิเคราะห์นโยบาย การจัดทำนโยบาย ข้อเสนอเชิงนโยบาย ปัญหา นโยบาย นโยบายสาธารณะ นโยบาย พบว่ามีจำนวนงานวิจัยจำนวน 209 เรื่อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบบันทึกข้อมูลที่ได้จากการอ่านงานวิจัย วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก และวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทที่มีประเด็นเนื้อหางานวิจัยเกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ ชื่อผู้ทำวิจัย ปี พ.ศ. ที่ทำวิจัย สถาบันที่ทำวิจัย สาขาที่ทำวิจัย ระดับปริญญาที่ทำวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัยประเภทของการวิจัย แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1) ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งจัดทำร่างแบบบันทึกข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวข้อง

2) นำแบบบันทึกไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พบว่าผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านให้ความเห็นสอดคล้องกันว่าแบบบันทึกข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยสามารถนำไปใช้ได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกข้อมูล นำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และแจกแจงด้วยจำนวนและร้อยละ

ผลการวิจัย

ผลการประเมินสถานภาพองค์ความรู้ใน 6 ประเด็น มีรายละเอียดดังนี้

1. การสำรวจจำแนกแยกแยะออกเป็นประเภทตามสาขาที่ทำการวิจัย

การจำแนกตามสาขาที่ทำการวิจัย ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ระดับปริญญาและสาขา ที่ผู้ผลิตงานวิจัยระบุไว้สามารถแบ่งได้เป็นระดับปริญญาเอก ระดับปริญญาโท และไม่ได้ระบุระดับปริญญา (เป็นงานวิจัยที่ทำโดยคณาจารย์และนักวิจัย) ผลการวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยในสาขารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ร้อยละ 25.84 รองลงมาเป็นสาขาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต ร้อยละ 19.14 และสาขารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ร้อยละ 15.79 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาตามระดับปริญญา พบว่า เป็นงานวิจัยในระดับปริญญาโท ร้อยละ 83.25 และระดับปริญญาเอก ร้อยละ 16.75

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละการวิจัยตามสาขาที่ทำวิจัย

สาขาวิชา	จำนวน	ร้อยละ
ระดับปริญญาเอก	35	16.75
รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต	3	1.44
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)	21	10.05
ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต	4	1.91
ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต	1	0.48
ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต	1	0.48
รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต	1	0.48
สาธารณสุขศาสตรดุษฎีบัณฑิต	1	0.48
พยาบาลดุษฎีบัณฑิต	1	0.48
สังคมสงเคราะห์ศาสตรดุษฎีบัณฑิต	2	0.96
ระดับปริญญาโท	174	83.25
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต	33	15.79
ครุศาสตรมหาบัณฑิต	4	1.91
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต	8	3.83
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต	1	0.48
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต	54	25.84
วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต	3	1.44
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต	13	6.22
เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต	40	19.14
บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต	3	1.44
อักษรศาสตรมหาบัณฑิต	1	0.48
งานวิจัยของนักวิชาการ	14	6.70
รวม	209	100.00

2. การสำรวจจำแนกแยกแยะตามทฤษฎี แนวคิด หรือกรอบแนวคิด

การประเมินสถานภาพองค์ความรู้ ในประเด็นทฤษฎี แนวคิด หรือกรอบแนวคิด เป็นการประเมินเพื่อชี้ให้เห็นว่างานวิจัย ยึดหลักอะไรในการสร้างความรู้ หรือการสร้างงานวิจัย ในการวิเคราะห์ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามในการวิเคราะห์คือ ผู้ผลิตงานวิจัยสร้างงานที่มีลักษณะเป็นงานพัฒนาความรู้แบบใหม่ (เป็นงานวิจัยที่มุ่งสร้างองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะ เช่น การพัฒนาตัวแบบ การพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพประสิทธิผลของนโยบายสาธารณะ หรือเป็นงานวิจัยเดินตามแนวทางที่เคยมีการทำกันแล้ว (เป็นงานวิจัยที่

ดำเนินการตามกรอบแนวคิดที่นักวิชาการด้านนโยบายสาธารณะได้ทำการศึกษาและเสนอแนะไว้ มีเป้าหมายเพื่อเสนอแนะทางออกหรือการแก้ปัญหาที่แก่ผู้กำหนดนโยบาย) ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 98.56 ผู้วิจัยสร้างงานวิจัยโดยใช้ทฤษฎีแนวคิด หรือกรอบแนวคิดตามแนวทางที่เคยมีการทำกันแล้ว มีเพียงส่วนน้อยร้อยละ 1.44 ที่เป็นงานวิจัยที่มุ่งพัฒนาความรู้แบบใหม่

ตารางที่ 2 จำนวน ร้อยละ การประเมินสถานภาพองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะประเด็นทฤษฎีแนวคิด หรือกรอบแนวคิด

การสร้างงานวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
พัฒนาความรู้แบบใหม่	3	1.44
เดินตามแนวที่เคยมีการทำกันแล้ว	206	98.56
รวม	209	100

3.ระเบียบวิธี หรือ วิธีวิทยาการวิจัย

การประเมินสถานภาพองค์ความรู้ ในประเด็นระเบียบวิธี หรือวิธีวิทยาการวิจัย ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามในการประเมินถึงรูปแบบหรือแนวทางการวิจัยในแต่ละชั้นว่ามีลักษณะอย่างไรระหว่างการศึกษาที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ หรือการวิจัยแบบผสมผสาน ผลการวิจัยพบว่า การผลิตงานวิจัยด้านนโยบายสาธารณะส่วนใหญ่ ร้อยละ 44.98 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า รองลงมา ร้อยละ 30.14 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า และร้อยละ 24.88 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน

ตารางที่ 3 จำนวน ร้อยละ การประเมินสถานภาพองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะประเด็นระเบียบวิธี หรือวิธีวิทยาการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
เชิงคุณภาพ	94	44.98
เชิงปริมาณ	63	30.14
เชิงผสมผสาน	52	24.88
รวม	209	100

สรุปงาน ธรรมชาติ

4.ประเด็นคำถามหลัก

ในการประเมินประเด็นคำถามหลัก ผู้วิจัยได้ใช้วัตถุประสงค์การวิจัยเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ทั้งนี้เพื่อให้การวิเคราะห์ประเด็นคำถามหลักมีขอบเขตของการวิจัยที่ชัดเจน ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดวงจรนโยบายสาธารณะ (Public Policy Cycle) ของสุกัญญา ยาวะประภาส (2552) แบ่งวงจรนโยบายสาธารณะออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดนโยบาย (Policy formulation) การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy implementation) และการประเมินผลนโยบาย (Policy evaluation)

เมื่อพิจารณาประเด็นประเด็นคำถามหลักที่ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการสร้างความรู้ หรือการสร้างงานวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 48.33 ผู้วิจัยสร้างงานวิจัยโดยมุ่งตั้งคำถามหลักในการวิจัยเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลนโยบาย รองลงมา ร้อยละ 18.18 ผู้วิจัยสร้างงานวิจัยโดยมุ่งตั้งคำถามหลักในการวิจัยเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ และร้อยละ 17.22 ผู้วิจัยสร้างงานวิจัยโดยมุ่งตั้งคำถามหลักในการวิจัยเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย

ตารางที่ 4 จำนวน ร้อยละ การประเมินสถานภาพองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะประเด็นคำถามหลัก

ขั้นตอน	จำนวน	ร้อยละ
การกำหนดนโยบาย	36	17.22
การนำนโยบายไปปฏิบัติ	38	18.18
การประเมินผลนโยบาย	101	48.33
การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบาย	19	9.09
การกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ	7	3.35
การกำหนดนโยบายและการประเมินผลนโยบาย	3	1.44
การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบาย (Policy Process)	5	2.39
รวม	209	100

5. วิเคราะห์สถานการณ์การทำวิจัยด้านนโยบายสาธารณะ

การวิเคราะห์สถานการณ์การทำวิจัยด้านนโยบายสาธารณะ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของ Hill (1997) เป็นแนวทางในการศึกษาซึ่งได้แบ่งแนวทางการศึกษานโยบายสาธารณะออกเป็น 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางการวิเคราะห์นโยบาย (Policy Analysis) ที่เน้นการศึกษาเชิงเสนอแนะ (Prescriptive Approach) เป็นกิจกรรมเชิงประยุกต์หรือวิชาชีพ (Applied Activity) และแนวทางนโยบายศึกษา (Policy Studies) เน้นการศึกษาในเชิงพรรณนา (Descriptive Approach) และอธิบายกระบวนการนโยบายสาธารณะเพื่อให้ได้ข้อสรุปซึ่งสามารถนำไปใช้สร้างองค์ความรู้ในทางวิชาการในลักษณะที่เป็นหลักการทั่วไป ตัวแบบ ทฤษฎี

CHAPTER 1

เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ และแนวคิดของ Hogwood & Gunn (1984) ที่ได้เสนอแนวทางการศึกษานโยบายสาธารณะตามแนวทางนโยบายศาสตร์ (Policy Science) ที่ครอบคลุมแนวทางการศึกษานโยบายสาธารณะทั้งในเชิงพรรณนาและเชิงเสนอแนะ เป็นกรอบผสมผสาน (mixed framework) เน้นการศึกษาเชิงสถานการณ์ (contingency approach)

ผลการวิจัยพบว่า พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 84.21 ดำเนินการวิจัยภายใต้แนวทางการวิเคราะห์นโยบาย (Policy Analysis) รองลงมาร้อยละ 10.05 ดำเนินการวิจัยภายใต้แนวทางนโยบายศึกษา (Policy Studies) และร้อยละ 5.74 ดำเนินการวิจัยภายใต้แนวทางนโยบายศาสตร์ (Policy Science)

ตารางที่ 5 จำนวน ร้อยละ สถานการณ์การทำวิจัยด้านนโยบายสาธารณะ

แนวทางการศึกษานโยบายสาธารณะ	จำนวน	ร้อยละ
แนวทางการวิเคราะห์นโยบาย (Policy Analysis)	176	84.21
แนวทางนโยบายศึกษา (Policy Studies)	21	10.05
แนวทางนโยบายศาสตร์ (Policy Science)	12	5.74
รวม	209	100

6.การนำผลงานไปใช้ประโยชน์

ผู้วิจัยได้นำเนื้อหาการนำผลงานไปใช้ประโยชน์มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และได้แบ่งประเด็นการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหน่วยงาน การพัฒนาประชาชนในมิติคุณภาพชีวิต สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม การพัฒนานโยบาย และ การพัฒนาวิชาการ

ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 53.26 เน้นการนำผลงานไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาหน่วยงาน รองลงมาร้อยละ 27.20 เน้นการนำผลงานไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนานโยบาย และร้อยละ 12.74 เน้นการนำผลงานไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประชาชน

ขั้นตอน	จำนวน	ร้อยละ
พัฒนาหน่วยงาน	188	53.26
พัฒนาประชาชน	45	12.74
พัฒนานโยบาย	96	27.20
พัฒนาวิชาการ	24	6.80
รวม	353	100

* หมายเหตุ: มีงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์มากกว่า 1 ข้อ

อภิปรายผล

ผลการประเมินสถานภาพองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะในประเทศไทย ในภาพรวม พบว่าเป็นงานวิจัยในระดับปริญญาโท ร้อยละ 83.25 เมื่อพิจารณาแนวคิด ทฤษฎีที่ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการ พบว่า ร้อยละ 98.56 ผู้วิจัยสร้างงานวิจัยโดยใช้ทฤษฎี แนวคิด หรือกรอบแนวคิดตามแนวทางที่เคยมีการทำกันแล้ว ส่วนใหญ่ ร้อยละ 44.98 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า สำหรับประเด็นคำถามหลักในการวิจัยพบว่า ร้อยละ 48.33 ผู้วิจัยสร้างงานวิจัยโดยมุ่งตั้งคำถามหลักในการวิจัยเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลนโยบายเป็นหลัก ผลจากการวิจัยในครั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า องค์ความรู้ทางด้านนโยบายสาธารณะในประเทศไทยส่วนใหญ่ใช้องค์ความรู้ที่พัฒนามาจากแนวคิดของต่างประเทศ ซึ่งพิจารณาได้จากการผลิตงานวิจัยด้านนโยบายสาธารณะ ส่วนใหญ่ใช้กรอบแนวคิดที่ได้มีการพัฒนามาแล้วซึ่งเป็นองค์ความรู้ของนักวิชาการต่างประเทศ ทำให้การศึกษาด้านนโยบายสาธารณะในประเทศไทยยังขาดองค์ความรู้ในบริบทของประเทศไทย กรอบแนวคิดด้านการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบาย ที่พัฒนาโดยนักวิชาการไทยยังมีน้อยซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้ที่พบว่า งานวิจัยด้านนโยบายสาธารณะในระดับปริญญาเอกยังมีน้อยมาก ประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยมีความเห็นว่ามีค่าสำคัญ เพราะเนื่องจากว่าการพัฒนาประเทศโดยใช้นโยบายเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนานั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่กระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการนโยบายต้องมีความสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยโดยเฉพาะ สอดคล้องกับแนวคิดของ เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ (2557) ที่กล่าวว่านโยบายสาธารณะเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นมาเพื่อนำความรู้ทางสังคมศาสตร์ไปปรับใช้สังคม ส่วนทฤษฎีโครงการ (Program Theory) เป็นตัวแบบที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทของโครงการต่อการแก้ไขปัญหาและสร้างผลการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นแก่สังคม ทฤษฎีโครงการจึงเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดการพัฒนากำหนดและจัดลำดับความสำคัญของคำถามวิจัยประเมินผลและตอบคำถามวิจัยประเมินผล องค์ความรู้ที่พัฒนามาจากทฤษฎีโครงการจึงจำเป็นต่อการจัดทำโครงการต่อไปในอนาคต หากทฤษฎีโครงการได้รับการสะสมมากเข้า ก็จะกลายเป็นที่มาของกรอบแนวคิดในการดำเนินนโยบายและโครงการในยุคหลัง

ดั่งองค์ความรู้ที่สังคมตะวันตกสรุปไว้ ในประเทศไทย ทั้งที่มีแผนพัฒนาสังคม และมีนโยบายในการแก้ปัญหาความยากจนมาอย่างยาวนานร่วม 50 ปี แต่ความรู้เรื่องทฤษฎี โครงการของไทยเราเองกลับพัฒนาไปไม่มาก การบริหารนโยบายสาธารณะไทย ในปัจจุบันจึงตกอยู่ภายใต้สภาวะวิกฤติ 5 ประการ ได้แก่ 1) การขาดกรอบแนวคิด โครงการที่เพียงพอ 2) การนำโครงการไปปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง 3) การประเมินผลโครงการที่ไม่ตอบสนองต่อความต้องการใช้ประโยชน์ 4) ความสัมพันธ์ที่ไม่พึงปรารถนาระหว่างผู้มีส่วนได้เสียกับนักประเมินผล และ 5) การขาดแคลนการสะสมความรู้และภูมิปัญญาเกี่ยวกับการแก้ปัญหา สังคมจะเห็นได้ว่าในบริบทของประเทศไทยยังขาดองค์ความรู้ทางด้านนโยบายสาธารณะที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศ นอกจากนี้ผลการวิจัยของ สัตยญา เคนาภูมิ (2559) ยังเน้นย้ำให้เห็นว่าการศึกษาด้านนโยบายสาธารณะจำเป็นที่จะต้องสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสังคมนั้น ๆ

ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 84.21 ดำเนินการวิจัยภายใต้แนวทางการวิเคราะห์นโยบาย (Policy Analysis) ร้อยละ 10.05 ดำเนินการวิจัยภายใต้แนวทางนโยบายศึกษา (Policy Studies) และร้อยละ 5.74 ดำเนินการวิจัยภายใต้แนวทางนโยบายศาสตร์ (Policy Science) ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าประเทศไทยยังขาดองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ หากพิจารณาจากแนวทางการศึกษานโยบายสาธารณะ พบว่า การผลิตงานวิจัยส่วนใหญ่ดำเนินการตามแนวทางของสำนักการวิเคราะห์นโยบาย มีจุดเน้นศึกษานโยบายในฐานะเป็นกิจกรรมเชิงการกระทำหรือการแทรกแซง (Action/ Intervention-Oriented Activity) ซึ่ง เกษียร เตชะพีระ และคณะ (2558) ได้กล่าวไว้ว่า สำนักการวิเคราะห์นโยบาย (Policy Analysis) สนใจการวิเคราะห์เพื่อหาข้อเสนอแนะในการนำไปใช้พัฒนาด้านนโยบาย (Analysis for Policy) จะปรากฏขอบข่ายความสนใจหลักอยู่สามประการ ได้แก่

1) การรวบรวมข้อมูลสำหรับการกำหนดนโยบาย สนใจการรวบรวมข้อมูลเพื่อเป็นส่วนช่วยในการตัดสินใจของผู้กำหนดนโยบาย ข้อมูลประเภทนี้อาจมาจากการดำเนินการของหน่วยงานรัฐบาลในฐานะเป็นขั้นตอนการติดตามผลนโยบาย หรือมาจากนักวิเคราะห์/ นักวิชาการทางนโยบายที่สนใจประยุกต์ความรู้ที่มีเพื่อแก้ปัญหาสังคมก็ได้

2) การพัฒนา/ สนับสนุนกระบวนการนโยบาย สนใจการปรับปรุงธรรมชาติของระบบการกำหนดนโยบาย กลุ่มนี้จะมีชื่อเกี่ยวกับความพยายามในการพัฒนากลไกของรัฐบาลผ่านการจัดสรรปันส่วนภารกิจและบทบาทหน้าที่เสียใหม่ ตลอดจนเป็นที่รู้จักในการเพิ่มสิ่งที่จำเป็นของทางเลือกนโยบายผ่านการพัฒนาระบบการวางแผนและนำเสนอแนวทางในการตัดสินใจทางเลือกใหม่ ๆ

3) การผลักดัน/ สนับสนุนนโยบาย เป็นกิจกรรมที่ผู้ซึ่งสนใจนำเสนอทางเลือกและความคิดหนึ่งๆ เกี่ยวกับนโยบายเป็นการเฉพาะในกระบวนการนโยบาย อาจเป็นในรูปแบบของปัจเจกบุคคลหรือสมาคม เช่น กลุ่มผลประโยชน์ พรรคการเมือง และองค์กรไม่แสวงหากำไร

สรุปงาน ธรรมชาติ

จะเห็นได้ว่าแนวทางการศึกษาของสำนักการวิเคราะห์นโยบาย (Policy Analysis) จะไม่เน้นการสร้างความเป็นเลิศทางด้านวิชาการดังเช่น สำนักนโยบายศึกษา (Policy Studies) ที่มุ่งสนใจการวิเคราะห์ศึกษาตัวนโยบาย (Analysis of Policy) จะปรากฏขอบข่ายความสนใจหลักอยู่สามประการ (เกษียร เตชะพีระ และคณะ, 2558) ได้แก่

1) การศึกษาเนื้อหาของตัวนโยบาย สนใจอธิบายและพรรณนาถึงจุดกำเนิดตลอดจนพัฒนาการของนโยบายเป็นการเฉพาะ ผู้ศึกษาแนวนี้มักจะศึกษาที่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือหลาย ๆ กรณีเพื่อแสวงหาเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของนโยบาย วิธีที่นโยบายถูกนำไปปฏิบัติ รวมถึงผลที่เกิดขึ้น ดังนั้น ในกลุ่มนี้การวิเคราะห์จึงเกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีเป็นจำนวนมากเพื่อที่จะสามารถอธิบายนโยบายได้อย่างน่าเชื่อถือและเสนอแนะวิพากษ์แก่นโยบายได้

2) การศึกษากระบวนการนโยบาย สนใจขั้นตอนต่าง ๆ (Stages) ที่เกิดขึ้นตลอดกระบวนการนโยบาย ซึ่งผู้ศึกษาจะทำการวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่าง ๆ อันส่งผลต่อขั้นตอนในการพัฒนาเป้าหมายนโยบายและกำหนดนโยบาย ในกลุ่มนี้บางครั้งจะแสดงลักษณะเหมือนกับกลุ่มที่ศึกษาเนื้อหาของนโยบายข้างต้นแต่จุดเน้นจะไม่เหมือนกัน กลุ่มนี้จะมุ่งเปิดเผยตัวแปรที่กระทบต่อการก่อตัวของนโยบายมากกว่า อีกทั้งกลุ่มนี้มักสนใจนโยบายหนึ่งใดหรือในเรื่องของประเด็นเป็นการเฉพาะ แต่ก็สามารถศึกษากระบวนการนโยบายในองค์การหนึ่งๆ หรืออิทธิพลของนโยบายภายในชุมชนและสังคมได้เช่นกัน

3) การศึกษาผลผลิตนโยบาย มักสนใจอธิบายเหตุผลที่บริการสาธารณะหรือรายจ่ายของรัฐแต่ละประเทศแตกต่างกัน

จะเห็นได้ว่าในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะนั้นไม่ได้เน้นการศึกษาที่มุ่งสร้างแนวคิดหรือทฤษฎีที่จะนำมาใช้เป็นกรอบแนวทางในการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของสังคมปัจจุบันที่มีความซับซ้อน ในประเด็นนี้ อิงฟ้า สิงห์น้อย และรัฐชาติ ทัศนัย (2561) กล่าวว่าบริบทของนโยบายสาธารณะในกระแสการปฏิรูปมีเงื่อนไขของสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องที่สลับซับซ้อน และหลากหลายมากขึ้น รวมทั้งการปรับเปลี่ยนบริบทของการบริหารงานภาครัฐเข้าสู่ระบบอภิบาล (Governance) ทำให้กระบวนการนโยบายมีผู้แสดง และความต้องการที่หลากหลายมากขึ้น ทำให้ภาครัฐ ต้องหันกลับมาให้ความสนใจต่อการตอบสนองต่อกระแสความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้ โดยเฉพาะความตระหนักถึงภาวะการพึ่งพาหน่วยงานต่าง ๆ ในสังคมในการให้บริการสาธารณะและการแก้ไขปัญหาสังคม และกระบวนการการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพลเมือง ทำให้เกิดเครือข่ายนโยบายในลักษณะต่าง ๆ ขึ้นพร้อม ๆ กับความต้องการข้อมูลและความรู้ในการใช้เป็นองค์ประกอบสำคัญในการวิเคราะห์ปัญหาและทางเลือกนโยบายสังคม ในลักษณะของการเมืองภาคพลเมืองเป็นการเมืองที่ตั้งอยู่บนฐานของการตระหนักรู้ถึง สิทธิและหน้าที่ที่สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติได้และนำไปสู่พฤติกรรมของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

1. สถาบันการศึกษาที่ผลิตมหาบัณฑิต และดุษฎีบัณฑิตด้านนโยบายสาธารณะควรเน้นการทำวิจัยภาคทฤษฎี โดยให้ความสำคัญกับการศึกษานโยบายสาธารณะที่เน้นการสร้างความเป็นเลิศด้านวิชาการให้มากขึ้น เช่น การพัฒนาตัวแบบนโยบายสาธารณะตามกระบวนการนโยบาย ทั้งการกำหนดนโยบายสาธารณะ การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบายสาธารณะ เพื่อเป็นการขยายขอบเขตขององค์ความรู้เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะให้ครอบคลุมมิติต่าง ๆ ในประเทศไทยมากยิ่งขึ้น

2. ควรส่งเสริมการศึกษาวิจัยที่เน้นการลดบทบาทของหน่วยงานภาครัฐในกระบวนการนโยบายให้น้อยลง และเพิ่มการศึกษายบทบาทของภาคประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากนโยบายให้มากขึ้น เพื่อให้นโยบายที่กำหนดขึ้นมาเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

3. ปัจจุบันการเชื่อมโยง (Connectivity) ด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคมทั้งภายในประเทศและบริบทระหว่างประเทศ มีแนวโน้มที่ดีขึ้นและเปิดกว้าง ดังนั้น การพัฒนาองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะควรมีการศึกษาเปรียบเทียบนโยบายสาธารณะในมิติต่าง ๆ เช่น การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการนโยบายสาธารณะของประเทศต่างๆ การศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาสาระของนโยบายของแต่ละประเทศ เช่น นโยบายสิ่งแวดล้อม นโยบายสังคม นโยบายกระจายรายได้

รายการอ้างอิง

- เกษียร เตชะพีระ และคณะ. (2558). *เปิดกล่องนโยบายสาธารณะ: หลากมุมมองในการศึกษานโยบายสาธารณะร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โชคชัย สุทธาเวศ. (2554). *หลักการและเทคนิคการประเมินสถานภาพองค์ความรู้*. นครปฐม: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2557). *นโยบายสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- วิรัช วิชฌินาวรรณ. (2551). *หลักรัฐประศาสนศาสตร์: แนวคิดและกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ศุภกานต์ โสภภาพร และอลงกรณ์ อรรคแสง. (2562). สถานภาพองค์ความรู้ของรัฐประศาสนศาสตร์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือระหว่าง พ.ศ. 2547 – 2560. *วารสารการบริหารปกครอง (Governance Journal)*, 8(2), 25-51.
- ศุภกานต์ โสภภาพร ญัฐชัย เอกนราจินดาวัฒน์, ชีรรัตน์ อำนาจเจริญ และวลีรัตน์ แสงไชย. (2565). 14 ปีของการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ในอีสานว่าด้วยนโยบายสาธารณะ. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 12(1), 108-137.

สรุปงาน วรรณพิทักษ์

ศุภชัย ยาวะประภาส. (2552). *นโยบายสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สัญญา เคนาภูมิ. (2559). กรอบแนวคิดการศึกษานโยบายสาธารณะ. *วิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 11(33), 1-16.

อลงกต วรกี. (2561). ศึกษาการสังเคราะห์แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมไทย. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการ แห่งแปซิฟิก*, 4(2), 260-272.

อิงฟ้า สิงห์น้อย และรัฐชาติ ทัศนัย. (2561). นโยบายสาธารณะ: การบริหารและการจัดการภาครัฐ. *สันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 6(ฉบับพิเศษ), 610-623.

Dye, T. R. (2011). *Understanding public policy* (13 ed.). New York: Longman.

Golembiewski, R. T. (1995). *Practical Public Management*. New York: Marcel Dekker.

Hill, M. (1997). *The Policy Process in the Modern State*. (3rd ed.). Hertfordshire: Prentice Hall Harvester Wheatsheaf.

Hogwood, B. W. & Gunn, L. A. (1984). *Policy analysis*. New York: Oxford University Press.

Kuhn, T. S. (1970). *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago: Chicago University Press

Lasswell, H. D. (1971). *A Pre-View of Policy Sciences*. New York: American Elsevier Pub.Co.

Lasswell, H. D., & Kaplan, A. (1970). *Power and Society*. New Haven: Yale University Press.

Popper, K. (1959). *The Logic of Scientific Discovery*. London: Routledge.

ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการ

สังกัดสำนักงานคณบดี คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Factors Relating Service Quality of Academic Supporting Staff, Dean Office,

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

นุชจรินทร์ วรรณพงษ์ (Nuchjarin Wannapong)¹

ประภาศรี ถนอมจิตร์ (Praphasri Thanomjit)²

^{1,2}คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

E-mail: nuchtarin@go.buu.ac.th

Received: 2 November 2022

Revised: 9 December 2022

Accepted: 26 December 2022

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการ 2. เพื่อประเมินคุณภาพการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการ และ 3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการให้บริการกับคุณภาพการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการ ประชากรในการวิจัยคือ บุคลากรและนิสิตคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 485 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย เลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า

1. การให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก การให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านบุคลิกภาพของเจ้าหน้าที่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านระบบการบริการ ด้านคุณภาพการให้บริการ ด้านระยะเวลา และด้านความสะดวกในการบริการ

2. โดยรวมคุณภาพการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการอยู่ในระดับมาก ทุกด้านมีคุณภาพการให้บริการอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการ

ให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ และด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า

3. ปัจจัยการให้บริการทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กับคุณภาพการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนโดยรวม ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 เรียงลำดับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ปัจจัยการให้บริการด้านคุณภาพการให้บริการ ด้านระยะเวลา ด้านความสะดวกในการบริการ ด้านระบบการบริการ ด้านบุคลิกภาพของเจ้าหน้าที่ และด้านสภาพแวดล้อม

คำสำคัญ: สำนักงานคณบดี, คุณภาพการให้บริการ, พนักงานสายสนับสนุนวิชาการ, คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

This research aimed 1 . to study on service of academic support staff in Dean office, 2. to evaluate on the service quality of academic support staff in Dean office, and, 3. to study on the relationship between factors of service and service quality of academic support staff in Dean office.

Populations and samples of this research were 485 of personnel and students from Faculty of Political Science and Law, Burapha University. Research tool was the questionnaire. Statistics applied for data analysis were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, and correlation coefficient.

1 . It was found from the results of the study that overall, service from academic support staff was at high level where the service from academic support staff in all aspects were high. It could be ranked from high to low as follows: staff personality, environment, service system, service quality and convenience of service.

2. Overall, service quality from academic support staff was in high level; and from all aspects, service quality was in high level as well. It could be ranked from high to low as follows: equality of services, continuous of service, speed and timely of service, sufficient service and advanced service.

3 . All factors of service providing were related to overall service quality of academic support staff at the significance level of 0.01 . These factors could be ranked in term of relationship from high to low as follows: service factors related to service quality, time period, convenience of service, staff personality, and environment.

Keywords: Service quality, Academic supporting staff, Faculty of Political Science and Law, Burapha University

บทนำ

ประวัติความเป็นมาของมหาวิทยาลัยบูรพา ตั้งอยู่ ณ เลขที่ 169 ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 647 ไร่ 2 งาน 35 ตารางวา เป็นมหาวิทยาลัยประจำภาคตะวันออกเฉียงใต้ได้รับยกฐานะจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตบางแสน โดยมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพา พ.ศ. 2533 และต่อมากำหนดให้ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์เป็นหน่วยงานในระดับคณะ เกิดขึ้นจากการที่มหาวิทยาลัยบูรพาได้เปลี่ยนสถานภาพจากส่วนราชการเป็นองค์กรมหาชนในกำกับของรัฐบาลตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพา พ.ศ. 2550 ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยบูรพาได้ออกประกาศมหาวิทยาลัยบูรพา เรื่อง การจัดตั้งส่วนงาน และภาระหน้าที่ของส่วนงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ลงวันที่ 4 กรกฎาคม 2551 ได้กำหนดจำนวนส่วนงานและภาระหน้าที่ของส่วนงานภายในมหาวิทยาลัยบูรพาไว้ 24 ส่วนงาน โดยส่วนงานในหัวข้อ 4.8 ได้แก่ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ โดยกำหนดให้ส่วนงานนี้มีภาระหน้าที่ “จัดการศึกษาระดับปริญญาตรี วิจัยและบริการวิชาการด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์และนิติศาสตร์ และการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มีคณบดีเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด” ประกาศมหาวิทยาลัยฉบับนี้ ได้ประกาศใช้แทน ประกาศมหาวิทยาลัยบูรพา เรื่อง การจัดตั้งส่วนงานและภาระหน้าที่ของส่วนงาน พ.ศ. 2551 ลงวันที่ 10 เมษายน 2551 ซึ่งได้กำหนดให้ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์เป็นหน่วยงานในระดับคณะ ในหัวข้อ 3.10 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2551 จึงอาจถือได้ว่า คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ก่อกำเนิดเป็นทางการขึ้นครั้งแรกในวันที่ 1 พฤษภาคม 2551 (วาสนา จิรมงคลเลิศ และจักรี ไชยพินิจ, 2555)

ปัจจุบันคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ แบ่งโครงสร้างในการบริหารออกเป็น 5 ส่วน ประกอบไปด้วย ภาควิหารัฐศาสตร์ มีคณาจารย์ จำนวน 17 คน ภาควิหารัฐประศาสนศาสตร์ มีคณาจารย์จำนวน 23 คน ภาควิชานิติศาสตร์ มีคณาจารย์ 19 คน สำนักงานจัดการศึกษา มีอาจารย์ 1 คน และสำนักงานคณบดี มีพนักงานสนับสนุนวิชาการ จำนวน 32 คน

สำหรับสำนักงานคณบดี คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ ถือเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่โดยตรงในการสนับสนุนการเรียน การสอนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีเจ้าหน้าที่สำนักงานคณบดีเป็นกลไกในการดำเนินงานดังกล่าว ซึ่งประกอบไปด้วย งานบุคคล งานสารบรรณ งานเทคโนโลยีสารสนเทศ งานโสตทัศนศึกษา งานกิจการนิสิต งานประชาสัมพันธ์ งานประกันคุณภาพการศึกษา งานวิชาการระดับปริญญาตรี งานบัณฑิตศึกษา งานส่งเสริมการวิจัย งานห้องสมุด งานการเงินและบัญชี งานพัสดุ งานนโยบายและแผน

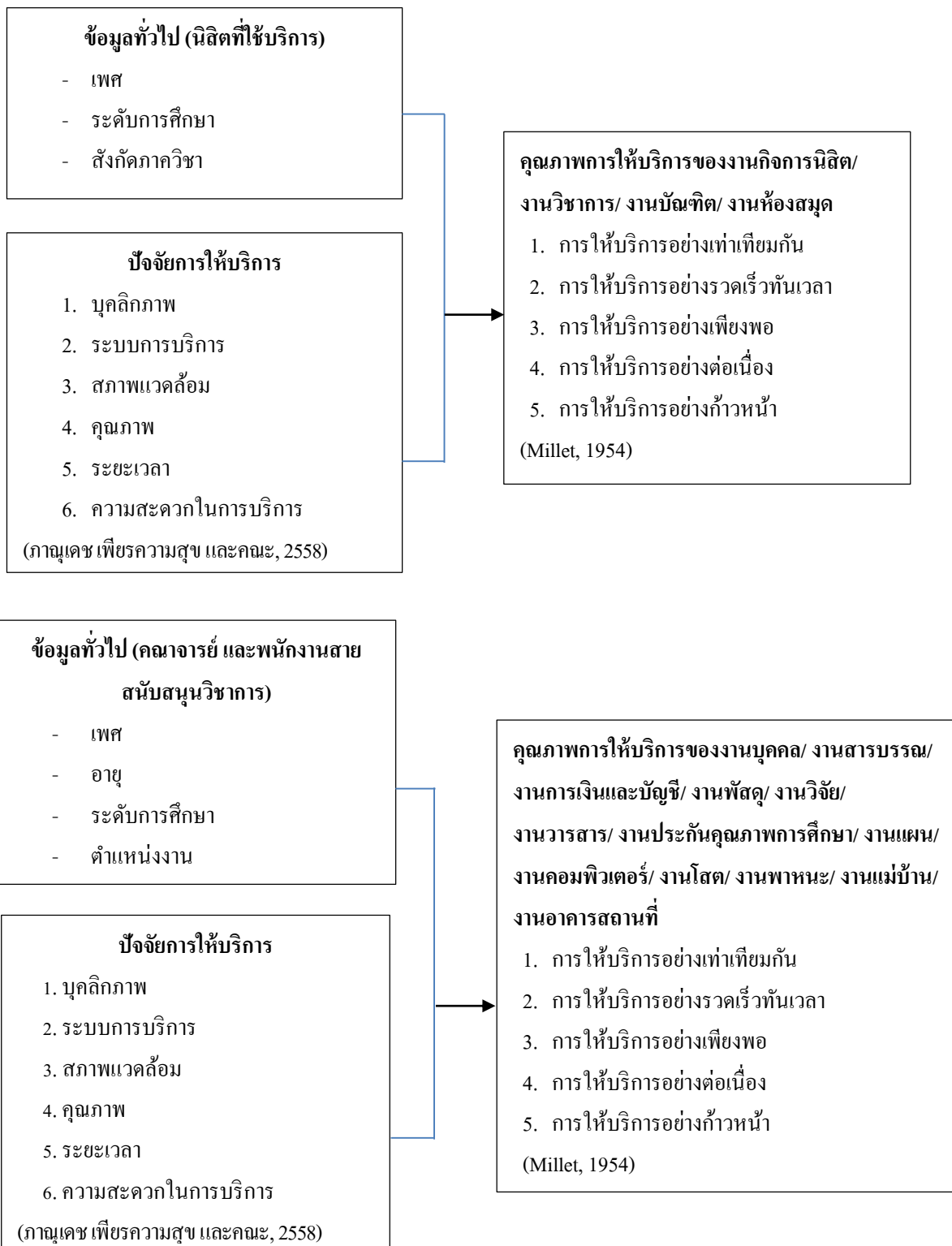
งานยานพาหนะ งานอาคารสถานที่ และงานแม่บ้าน ซึ่งแต่ละงานมีภาระงานที่แตกต่างกันออกไป แต่มีวัตถุประสงค์เดียวกันคือ ต้องรับผิดชอบงานในหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด อำนวยความสะดวกด้วยความรวดเร็ว และให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจสูงสุด

ปัญหาที่พบ คือ คณาจารย์ พนักงานสายสนับสนุน และรวมถึงนิสิต ไม่ได้รับความเท่าเทียมในการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุน ในด้านคุณภาพการให้บริการ คือ ความล่าช้าในการให้บริการ สถานที่สำหรับให้นิสิตที่มารับบริการไม่เพียงพอ บางหน่วยงานไม่มีการบอกขั้นตอนการให้บริการที่ชัดเจน ไม่มีการให้บริการเชิงรุก บางหน่วยงานกำหนดระยะเวลาการให้บริการแต่กับไม่ยึดปฏิบัติ การเลือกปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพการให้บริการของพนักงาน สายสนับสนุน วิชาการ สังกัดสำนักงานคณบดี คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อจะได้นำผลวิจัยที่ได้ไปเป็นข้อมูลเพื่อเสนอผู้บริหารคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ ไปปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการ
2. เพื่อประเมินคุณภาพการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการให้บริการกับคุณภาพการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการ

กรอบแนวคิดการทำวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริการ

มีผู้ให้ความหมาย และคำจำกัดความของคำว่าบริการไว้หลายความหมาย ดังนี้

วีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์ (2553) ได้กล่าวว่า บริการ หมายถึง สิ่งที่ไม่มีตัวตน จำต้องไม่ได้ และเป็นสิ่งที่ไม่ถาวร เป็นสิ่งที่เสื่อมสลายไปอย่างรวดเร็ว บริการเกิดขึ้นจากการปฏิบัติของผู้ให้บริการ โดยส่งมอบการบริการนั้นไปยังผู้รับบริการหรือลูกค้า เพื่อใช้บริการนั้น ๆ โดยทันทีหรือภายใน ระยะเวลาเกือบจะทันทีที่มีการให้บริการ

อดุลย์ จาตุรงค์กุล (2550) ได้กล่าวว่า บริการ หมายถึง ปฏิกริยาหรือการกระทำที่ฝ่ายหนึ่ง เสนอให้กับฝ่ายหนึ่ง โดยเป็นสิ่งจำต้องไม่ได้และไม่ทำให้เกิดมีความเป็นเจ้าของแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ชัยสมพล ชาวประเสริฐ (2552) ได้กล่าวว่า การบริการ หมายถึง กระบวนการส่งมอบสินค้าที่ ไม่มีตัวตน (Intangible goods) ของธุรกิจให้กับผู้รับบริการ โดยสินค้าที่ไม่มีตัวตนนั้นจะต้องสามารถ ตอบสนองความต้องการของการของผู้รับบริการจนนำไปสู่ความพึงพอใจได้

วีระรัตน์ กิจเลิศไพโรจน์ (2550) ได้กล่าวว่า การบริการ คือ การปฏิบัติที่ฝ่ายหนึ่งเสนอให้อีกฝ่ายหนึ่ง โดยสิ่งที่เสนอให้นั้นเป็นการกระทำ หรือการปฏิบัติการ ซึ่งผู้รับบริการไม่สามารถนำไป ครอบครองได้

Kotler (2010) ได้กล่าวว่า การบริการ หมายถึง ปฏิบัติการใด ๆ ที่บุคคลกลุ่มหนึ่งสามารถนำเสนอให้อีกกลุ่มบุคคลหนึ่ง ซึ่งไม่สามารถจับต้องได้ไม่ได้ส่งผลถึงความเป็นเจ้าของสิ่งใด โดยมี 7 เป้าหมาย และความตั้งใจในการส่งมอบบริการนั้น ทั้งนี้ การกระทำดังกล่าวอาจจะรวมหรือไม่รวมอยู่กับสินค้าที่มีตัวตนก็ได้ กล่าวโดยสรุป การบริการ หมายถึง การแสดงออกทางการกระทำที่ฝ่ายหนึ่งนำเสนอให้กับอีกฝ่ายหนึ่ง โดยกระบวนการดังกล่าวอาจจะเกี่ยวข้องกับสินค้าที่สามารถจับต้องได้ หรือไม่สามารถจับต้องได้เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการจนนำไปสู่ความ พึงพอใจสูงสุดตามความคาดหวัง หรือมากกว่าความคาดหวัง

กล่าวโดยสรุป การบริการ หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคลหรือองค์กร เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลอื่น อีกทั้งยังก่อให้เกิดความพึงพอใจจากผลของการกระทำนั้น ซึ่งการบริการที่ดีจะเป็นการกระทำที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ที่แสดงเจตจำนงให้ได้ตรงกับสิ่งที่บุคคลนั้นคาดหวังไว้ พร้อมทั้งทำให้บุคคลดังกล่าวเกิดความรู้สึกที่ดีและประทับใจต่อสิ่งที่ได้รับในเวลาเดียวกัน ในความหมายนี้ครอบคลุมการบริการทุกด้านไม่ว่าจะเป็น การบริการทั่วไป หรือการบริการเชิงพาณิชย์

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ

ความหมายของคุณภาพการให้บริการ (Service quality)

คุณภาพของการให้บริการ หมายถึง การบริการที่ดีเลิศตรงกับความต้องการหรือเกินความต้องการของผู้รับบริการจนทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจและเกิดความจงรักภักดี

สมวงศ์ พงศ์ศุภพร (2550) เสนอความเห็นไว้ว่า คุณภาพการให้บริการเป็นทัศนคติที่ผู้รับบริการสะสมข้อมูลความคาดหวังไว้ว่าจะได้รับจากบริการซึ่งหากอยู่ในระดับที่ยอมรับได้รับบริการก็จะมีคามพึงพอใจในการให้บริการ ซึ่งจะมีระดับแตกต่างกันออกไปตามความคาดหวังของแต่ละบุคคลและความพึงพอใจนี้เองเป็นผลมาจากการประเมินผลที่ได้รับจากบริการนั้น

รัตนะ อินจ้อย (2551) ให้คำจำกัดความว่า คุณภาพการให้บริการ หมายถึง ความสำคัญระหว่างความคาดหวังต่อบริการของผู้รับบริการต่อการรับรู้ที่ได้รับ ซึ่งอาจเป็นการได้รับบริการตามที่คาดหวังหรือสูงกว่าที่คาดหวังก็ได้

Schmenner (1995 อ้างถึงใน ชัชวาล ทัดศิวัช, 2553) ได้อธิบายถึงคุณภาพการให้บริการไว้ว่า คุณภาพการให้บริการได้มาจากการรับรู้ที่ได้รับจริงลบด้วยความคาดหวังที่คาดว่าจะได้รับจากบริการนั้น หากการรับรู้ในบริการที่ได้รับมีน้อยกว่าความคาดหวัง ก็จะทำให้ผู้รับบริการมองคุณภาพการให้บริการนั้น ตีลบ หรือรับรู้ว่าการบริการนั้นไม่มีคุณภาพเท่าที่ควรตรงกันข้ามหากผู้รับบริการรับรู้ว่าการบริการที่ได้รับจริงนั้นมากกว่าสิ่งที่เขาคาดหวัง คุณภาพการให้บริการก็จะเป็นบวก หรือมีคุณภาพในการบริการนั่นเอง

Ziethaml, Parasuraman and Berry (2013 อ้างถึงใน ชุติมณฑน์ วิมูลชาติ, 2553) คุณภาพการบริการ (Service quality) เป็นสิ่งที่ลูกค้าทุกคนคาดหวังที่จะได้รับจากการบริการในการให้บริการ ลูกค้าจะวัดจากเครื่องมือวัดคุณภาพ การบริการซึ่งเป็นการวัดคุณภาพจาก 5 ด้านดังนี้

1. ความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibles) หมายถึง งานบริการควรมีความเป็นรูปธรรมที่สามารถสัมผัสจับต้องได้มีลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏให้เห็น เช่น อุปกรณ์ และเครื่องใช้สำนักงาน สภาพแวดล้อมและการตกแต่ง การแต่งกายของพนักงาน แผ่นพับ และเอกสารต่าง ๆ ป้ายประกาศความสะอาดและความเป็นระเบียบของสำนักงาน ท่าเลที่ตั้ง ลักษณะดังกล่าวจะช่วยให้นักค้ารับรู้ว่ามีคามตั้งใจในการให้บริการ และลูกค้าสามารถเห็นภาพได้ชัดเจน

2. ความน่าเชื่อถือ (Reliability) หมายถึง การให้บริการต้องตรงตามเวลาที่สัญญาไว้กับลูกค้างานบริการที่มอบหมายให้แก่ลูกค้าทุกครั้งต้องมีความถูกต้องเหมาะสม และมีความสม่ำเสมอ มีการเก็บข้อมูลของลูกค้าและสามารถนำมาใช้ได้อย่างรวดเร็ว มีพนักงานเพียงพอต่อการให้บริการ และสามารถช่วยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับลูกค้าด้วยความเต็มใจ

3. การตอบสนองลูกค้า (Responsive) หมายถึง ความรวดเร็วเป็นความตั้งใจที่จะช่วยเหลือลูกค้าโดยให้บริการอย่างรวดเร็ว ไม่ให้รอคิวนานรวมทั้งต้องมีความกระตือรือร้น เห็นลูกค้าแล้วต้องรีบต้อนรับ

ต้อนรับให้การช่วยเหลือ สอบถามถึงการมาใช้บริการอย่างไม่ละเลย ความรวดเร็วจะต้องมาจากพนักงาน และกระบวนการในการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ

4. การให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า (Assurance) หมายถึง การบริการจากพนักงานที่มีความรู้ความสามารถในการให้ข้อมูลที่ถูกต้องมีทักษะในการทำงานตอบสนองความต้องการของลูกค้าและมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี สามารถทำให้ลูกค้าเกิดความเชื่อถือ และรู้สึกปลอดภัยสร้างความมั่นใจว่าลูกค้าได้รับบริการที่ดี

5. การเข้าใจและรู้จักลูกค้า (Empathy) หมายถึง พนักงานที่ให้บริการลูกค้าแต่ละราย ด้วยความเอาใจใส่และให้ความเป็นกันเองและดูแลลูกค้าเปรียบเสมือนญาติ และแจ้งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้รับทราบ ศึกษาความต้องการของลูกค้าแต่ละรายมีความเหมือนและความแตกต่างในบางเรื่องใช้เป็นแนวทางการให้บริการลูกค้าแต่ละรายในการสร้างความพึงพอใจ

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริการและคุณภาพการให้บริการที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาข้างต้น นั้น จะเห็นได้ว่า ลักษณะของผู้ให้บริการในส่วนของสำนักงานคณะบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จะต้องมียุคลักษณะสำคัญในหลายด้าน อาทิ บุคลิกภาพ ระบบการบริการ คุณภาพการให้บริการ ความสะดวกในการบริการ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดปัจจัยเกี่ยวกับผู้ให้บริการของ ภาณุเดช เพ็ชรความสุข และคณะ (2558) ที่กล่าวว่า คุณลักษณะของผู้ให้บริการทั้ง 6 ด้าน คือ 1. บุคลิกภาพ 2. ระบบการบริการ 3. สภาพแวดล้อม 4. คุณภาพ 5. ระยะเวลา 6. ความสะดวกในการบริการ มากำหนดเป็นตัวแปรสำคัญของงานวิจัยฉบับนี้ปัจจัยเกี่ยวกับผู้ให้บริการ หมายถึง คุณลักษณะที่ผู้ให้บริการที่มีผลต่อความพึงพอใจซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังต่อไปนี้ (ภาณุเดช เพ็ชรความสุข และคณะ, 2558)

1. ด้านบุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะจำเพาะแต่ละบุคคล ซึ่งแสดงออกทางท่าทางความรู้สึกนึกคิด ความเฉลียวฉลาด ตลอดจนกิจกรรมารยาท พุดจาสุภาพไพเราะ ยิ้มแย้มแจ่มใส ตลอดจนลักษณะนิสัย อุปนิสัย และการแต่งกายที่เหมาะสม

2. ด้านระบบการบริการ หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคลหรือองค์กร เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลอื่น ให้ได้รับความสุข และความความสะดวกสบาย ความเอื้ออาทร มีน้ำใจไมตรี เปี่ยมไปด้วยความปรารถนาดี ช่วยเหลือเกื้อกูลให้ความสะดวกรวดเร็ว ไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อนให้ความเป็นธรรมและความเสมอภาค จนเกิดความพึงพอใจจากผลของการกระทำนั้น

3. ด้านสภาพแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่อยู่ภายนอกองค์กรและมีอิทธิพลหรือผลกระทบต่อการรวมถึงสิ่งต่าง ๆ ทางกายภาพที่อยู่รอบตัวที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน หรือสภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ได้แก่ อาคาร สถานที่ บรรยากาศในการทำงาน อุปกรณ์สำนักงาน แสงสว่าง เป็นต้น

4. ด้านคุณภาพการให้บริการ หมายถึง ประสิทธิภาพโดยรวมของกระบวนการดำเนินงานตามมาตรฐานที่มีความต่อเนื่องและสม่ำเสมอในการตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของผู้รับบริการ

มีการปรับปรุง พัฒนาการบริการให้มีคุณภาพด้วยกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ลดขั้นตอนการทำงาน ปฏิบัติงานได้รวดเร็วและสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการ

5. ด้านระยะเวลาบริการ หมายถึง ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมของบุคคลหรือองค์กร เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลอื่น ให้เกิดความพึงพอใจต่อกิจกรรมนั้น ๆ โดยมุ่งเน้นที่คุณภาพ คือ ความตรงต่อเวลา ระยะเวลาในการให้บริการไม่นาน เวลาที่ให้บริการเป็นเวลาที่สะดวก มีความรวดเร็ว เข้าถึงบริการได้ง่าย และระเบียบขั้นตอนไม่มาก

6. ด้านความสะดวกในการบริการ หมายถึง การให้ความช่วยเหลือหรือการดำเนินการเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น การบริการไม่ซับซ้อน มีช่องทางการให้บริการที่หลากหลายมีสภาพแวดล้อมที่ดีสำหรับผู้มารับบริการ มีวัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอมีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการให้บริการ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

ความหมายของความพึงพอใจในการบริการ สามารถจำแนกได้เป็น 2 ความหมาย ในความหมายที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของผู้บริโภคหรือผู้รับบริการ (Customer satisfaction) และความพึงพอใจในงาน (Job satisfaction) ของผู้ให้บริการดังนี้

1. ความหมายของความพึงพอใจของผู้รับบริการตามแนวคิดของนักการตลาดจะพบนิยามของความพึงพอใจของผู้รับบริการเป็น 2 นัย คือ ความหมายที่ยึดสถานการณ์การซื้อเป็นหลักให้ความหมายว่า “ความพึงพอใจเป็นผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากการประเมินสิ่งที่ได้รับภายหลังสถานการณ์การซื้อสถานการณ์หนึ่ง” มักพบในงานวิจัยการตลาดที่เน้นแนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์ สำหรับความหมายที่ยึดประสบการณ์เกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าเป็นหลักให้ความหมายว่า “ความพึงพอใจเป็นผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากการประเมินภาพรวมทั้งหมดของประสบการณ์หลาย ๆ อย่างที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์หรือบริการในระยะเวลาหนึ่ง” หรืออีกนัยหนึ่งคือ “ความพึงพอใจ” หมายถึง การประเมินความสามารถของ การนำเสนอผลิตภัณฑ์ หรือบริการที่ตรงกับความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่อง

2. ความหมายของความพึงพอใจในงานของผู้ให้บริการ ตามแนวคิดของนักจิตวิทยาองค์การ ความพึงพอใจในการทำงานจะมีผลต่อความสำเร็จของเป้าหมายสูงสุดของความสำเร็จในการดำเนินงานบริการขึ้นอยู่กับกลยุทธ์การสร้าง ความพึงพอใจให้กับลูกค้าเพื่อให้ลูกค้าเกิดความรู้สึกที่ดี และประทับใจในบริการที่ได้รับจนติดใจ และกลับมาใช้บริการเป็นประจำ การศึกษาความพึงพอใจของลูกค้าตลอดจนผู้ปฏิบัติงานถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้จะนำมาซึ่งความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันทางการตลาด เพื่อความก้าวหน้าและการเติบโตของธุรกิจบริการอย่างไม่หยุดยั้งและส่งผลให้สังคมส่วนรวมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจึงกล่าวได้ว่า

ผู้วิจัยนำแนวคิดความพึงพอใจมาใช้ในการหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชมนาด ม่วงแก้ว (2555) ได้ศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการงานกิจกรรมนักศึกษาและงานทะเบียนนักศึกษา คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี พบว่า งานกิจกรรมนักศึกษาที่มีหลักสูตรการศึกษาแตกต่างกันมีความคาดหวังที่แตกต่างกัน และชั้นปีที่กำลังศึกษาแตกต่างกันที่มีความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการที่แตกต่างกัน และพบว่าเพศ หลักสูตรการศึกษา และสาขาที่กำลังศึกษาแตกต่างกันมีความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการแตกต่างกัน ส่วนผลการทดสอบความสัมพันธ์ พบว่า ความคาดหวังและความพึงพอใจไม่มีความสัมพันธ์กัน ยกเว้นงานทะเบียนนักศึกษา ในด้านความมีอัตราเสียไมตรีมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับต่ำ ส่วนการเปรียบเทียบความพึงพอใจในงานกิจกรรมนักศึกษาและงานทะเบียนนักศึกษา พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน

วัลลภ สงวนศักดิ์ (2554) ได้ศึกษาคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชตามการรับรู้ของนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับคุณภาพให้บริการงานทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ตามการรับรู้ของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านพบว่า นักศึกษารับรู้คุณภาพการให้บริการทุกด้านในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ รองลงมา ได้แก่ ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ และด้านการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้รับบริการ 2. เปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชตามการรับรู้ของนักศึกษา โดยรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้าน จำแนกภูมิถิ่นอาศัย อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และประเภทของบริการ ดังนี้

1. จำแนกภูมิถิ่นอาศัย พบว่า ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
2. จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ
3. จำแนกตามอาชีพ จำแนกตามอายุ และจำแนกตามระดับการศึกษาไม่พบ ความแตกต่าง

บังอร รัตนมณี และกันยา เจริญศักดิ์ (2553, หน้า 21-28) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่องานบริการการศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ พบว่า การศึกษามีความพึงพอใจในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน คือ บุคลากร การให้บริการความสะดวก รวดเร็ว สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาในภาพรวมบุคลากร การให้บริการ ความสะดวก รวดเร็ว พบว่า นักศึกษาที่เรียนหลักสูตรระดับ

การศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการงานบริการศึกษาไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านสถานที่ และ สิ่งอำนวยความสะดวกนักศึกษามีความพึงพอใจแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า นักศึกษาปริญญาตรีต่อเนื่อง 2-3 ปี มีความพึงพอใจด้านสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่านักศึกษานิเทศศาสตร์ 4 ปี

อรุณทัย อุ่นไธสง (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการของกองการเจ้าหน้าที่ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการของกองการเจ้าหน้าที่ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และเพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของบุคลากร มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการของกองการเจ้าหน้าที่สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จำแนกตามเพศ การศึกษา ประเภทบุคลากร สายงานและอายุการทำงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 302 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการให้บริการของกองการเจ้าหน้าที่ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของบุคลากร มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการของกองการเจ้าหน้าที่สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จำแนกตามเพศ การศึกษา ประเภทบุคลากร สายงานและอายุการทำงาน พบว่า มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.01 เมื่อแยกตามรายด้านที่ระดับความคิดเห็นแตกต่างกัน มีจำนวน 3 ด้าน คือ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านผลการให้บริการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ ด้านความเสมอภาค แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านระบบการให้บริการและ ด้านประสิทธิภาพการให้บริการไม่แตกต่างกัน

ผกาพันธ์ โสคามุข (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่มีต่อคุณภาพการให้บริการทางการศึกษาของสำนักทะเบียนและประมวลผลมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อคุณภาพการให้บริการทางการศึกษาของสำนักทะเบียนและประมวลผล และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการทางการศึกษาของสำนักทะเบียนและประมวลผล โดยเก็บข้อมูลจากนักศึกษาที่มาใช้บริการ จำนวน 210 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด กำลังศึกษา อยู่ชั้นปีที่ 1 มีผลการศึกษายู่ระหว่าง 2.50 – 3.49 และเป็นนักศึกษาสายสังคมศาสตร์มาติดต่อใช้บริการเฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง และความพึงพอใจของนักศึกษาต่อคุณภาพการให้บริการทางการศึกษา พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมาก ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านผู้ให้บริการ ส่วนการทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปร พบว่า ชั้นปีการศึกษากับความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการทางการศึกษา ด้านผู้ให้บริการในด้านมนุษยสัมพันธ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เพ็ชรี แก้วโชติรุ่ง (2551, หน้า 57-73) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของผู้รับบริการในการดำเนินการให้บริการด้านทะเบียนและบัตรด้วยระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์ของสำนักทะเบียน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่า ผู้รับบริการมีความพึงพอใจในการดำเนินงานการให้บริการงานทะเบียนและบัตรด้วยระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ด้านกระบวนการ ด้านบุคลากร ด้านสถานที่ และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับมาก โดยผู้รับบริการมีความพึงพอใจด้านกระบวนการ คือ ขั้นตอนการให้บริการง่าย ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน ด้านบุคลากร คือ เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ในงานที่ปฏิบัติ ด้านสถานที่ คือ มีที่นั่งเพียงพอสำหรับผู้มาขอรับใช้บริการ และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ คือ มีที่นั่งเพียงพอสำหรับผู้มาขอรับใช้บริการ และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ คือ อุปกรณ์เครื่องมือที่ให้บริการมีความทันสมัย ปัจจัยที่มีความพึงพอใจกับความพึงพอใจของผู้รับบริการในการดำเนินการให้บริการ ด้านทะเบียนและบัตรด้วยระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์ พบว่า ปัจจัยทั่วไปในเรื่องของอายุ การศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ และสถานภาพในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยด้านสังคมที่มีความสัมพันธ์กับ ความพึงพอใจของผู้รับบริการ พบว่า ขั้นตอนการให้บริการ ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่มาขอรับบริการ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ชาลินี พลดีลา และคณะ (2551, หน้า 49) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาภาคปกติเกี่ยวกับการให้บริการของเจ้าหน้าที่สำนักส่งเสริมวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการของเจ้าหน้าที่สำนักส่งเสริมวิชาการในระดับปานกลาง โดยเรื่องการให้บริการข้อมูลที่ดีด้านขอยกเลิกรายวิชาเรียนของเจ้าหน้าที่สำนักวิชาการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.63 เรื่องการจัดตารางสอบและเวลาสอบที่แน่นอนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมวิชาการ การให้บริการข้อมูลที่ดีด้านการจัดตารางเรียนของเจ้าหน้าที่สำนักส่งเสริมวิชาการ การประเมินผล การเรียนของเจ้าหน้าที่สำนักส่งเสริมวิชาการ การเปิดหมู่เรียนที่เพียงพอของเจ้าหน้าที่สำนักส่งเสริมวิชาการ การให้บริการข้อมูลที่ดีด้านลงทะเบียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมวิชาการและเรื่องการให้คำปรึกษากับผู้มีปัญหาด้านการเรียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมวิชาการมีเท่า ๆ กัน โดยมีค่าเฉลี่ยระดับน้อย

ครุณี คงสุวรรณ (2549, หน้า 79-96) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการให้บริการของสำนักบริการทางวิชาการและทดสอบประเมินผล มหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า

1. นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการให้บริการของสำนักบริการทางวิชาการและทดสอบประเมินผลมหาวิทยาลัยรามคำแหง ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ

2. ความคิดเห็นของนักศึกษาเพศ อายุ คณะที่ศึกษา ปีที่กำลังศึกษา ลักษณะการมาเรียนและหน่วยงานที่ติดต่อ เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางในทุกด้าน

3. นักศึกษาที่มีเพศ อายุ คณะที่ศึกษา ปีที่กำลังศึกษา และลักษณะการมาเรียนต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการของสำนักบริการทางวิชาการและทดสอบประเมินผล มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนนักศึกษาที่ติดต่อหน่วยงานต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการของสำนักบริการทางวิชาการและทดสอบประเมิน มหาวิทยาลัยรามคำแหงในภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ข้อเสนอแนะของนักศึกษาที่มีความพึงพอใจต่อการให้บริการของสำนักบริการวิชาการและทดสอบประเมินผล มหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า ควรมีการจัดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในข้อมูลที่จะสอบถาม เพื่อให้รายละเอียดที่ต้องการได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งจัดระบบขั้นตอนการให้บริการที่ชัดเจนไม่ซ้ำซ้อน มีการจัดประชาสัมพันธ์และมีการติดป้ายประกาศในแต่ละจุดที่ให้บริการเข้าใจได้ง่ายอย่างทั่วถึง พร้อมทั้งสถานที่ในการให้บริการควรมีอากาศเหมาะสมกว้างขวาง เพียงพอกับนักศึกษาที่จะมาติดต่อ

พรวิภา บรรจงแจ่ม และคณะ (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของนักศึกษาภาคปกติที่มีต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ชัยนาทเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาภาคปกติที่มีต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์การศึกษาจันทรเกษม-ชัยนาท และเปรียบเทียบการให้บริการด้านการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์การศึกษาจันทรเกษม-ชัยนาท และมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม รวมถึงปรับปรุงในด้านการแก้ปัญหา เรื่องผลการเรียนของนักศึกษาปกติให้มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น เครื่องมือในการวิจัย คือแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงระดับชั้นปีที่ 1 คณะวิทยาการจัดการ มีความพึงพอใจต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ชัยนาทอยู่ในระดับปานกลางทุกเรื่อง ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่านักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง มีความพึงพอใจต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมศูนย์ชัยนาท ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

อังคณา ศรีมูลศรี (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 ระดับปกติและระบบพิเศษ ต่อการให้บริการของกองทะเบียนและประมวลผลมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า นิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 ระบบปกติ และระบบพิเศษ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีความพึงพอใจต่อการให้บริการของกองทะเบียนและประมวลผลมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยส่วนรวม และจำแนกตามเพศ ระบบการศึกษา และสาขาวิชา มีความพึงพอใจ โดยส่วนรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาลำดับ ดังนี้ ด้านเวลาให้บริการ ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านอาคารสถานที่ ด้านข้อมูล และด้านบุคลากร เมื่อพิจารณาตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นรายด้านปรากฏผลดังนี้

1. นิสิตเพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นว่า มีความพึงพอใจต่อการให้บริการของกองทะเบียนและประมวลผล มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏ

ว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ เวลาการให้บริการและอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน คือ ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านอาคารสถานที่ ด้านข้อมูล

2. นิสิตระบบปกติและระบบพิเศษ มีความคิดเห็นว่า มีความพึงพอใจต่อการให้บริการของกองทะเบียนและประมวลผล มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านเวลาการให้บริการและอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน คือ ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านอาคารสถานที่ ด้านข้อมูลและด้านบุคลากร

3. นิสิตกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีความคิดเห็นว่า มีความพึงพอใจต่อการให้บริการของกองทะเบียนและประมวลผลมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านเวลาการให้บริการ และอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านอาคารสถานที่ ด้านข้อมูลและด้านบุคลากร

วิธีวิจัย

ใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการศึกษาจากแบบสอบถาม โดยรวบรวมข้อมูลจำนวน 400 คน เป็นคณาจารย์ พนักงานสายสนับสนุนวิชาการ และนิสิต คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยแบบสอบถามที่ได้รับตอบกลับมาในกลุ่มของบุคลากร มีจำนวน 85 ฉบับ และแบบสอบถามในกลุ่มของนิสิต จำนวน 400 ฉบับคำนวณโดยสูตรคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้น ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{ข้อมูลที่มีค่าสูงสุด} - \text{ข้อมูล}}{\text{ที่มีค่าต่ำสุด}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.8\end{aligned}$$

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตในด้านเนื้อหาของการศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ด้านคุณภาพการให้บริการกำหนด 5 ด้าน

- 1.1 การให้บริการอย่างเสมอภาค
- 1.2 การให้บริการอย่างทันเวลา
- 1.3 การให้บริการอย่างเพียงพอ

1.4 การให้บริการอย่างต่อเนื่อง

1.5 การให้บริการอย่างก้าวหน้า

2. ขอบเขตในด้านเนื้อหาของการศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ด้านปัจจัยการให้บริการ กำหนด 6 ด้าน

2.1 บุคลิกภาพ

2.2 ระบบการบริการ

2.3 สภาพแวดล้อม

2.4 คุณภาพ

2.5 ระยะเวลา

2.6 ความสะดวกในการบริการ

ขอบเขตพื้นที่ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณาจารย์ จำนวน 53 คน พนักงานสายสนับสนุนวิชาการ จำนวน 32 คน (คณาจารย์ และพนักงานสายสนับสนุนวิชาการเก็บตามจำนวนประชากรทั้งหมดของ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา) ส่วนประชากรที่เป็นนิสิตผู้วิจัยใช้การคำนวณหาขนาด กลุ่มตัวอย่างแบบทราบจำนวนประชากรและใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) โดยมีการ กำหนดความเชื่อมั่นที่ 95% และมีความคลาดเคลื่อนในการสุ่มไม่เกิน 5% (จากจำนวนนิสิตคณะรัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ทั้งหมด 2,932 คน) ได้กลุ่มประชากรที่เป็นนิสิต 320 คน รวมทั้งสิ้น 400 คน

3. ขอบเขตด้านเวลา 26 มีนาคม พ.ศ. 2563 ถึง 25 มีนาคม พ.ศ. 2564

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่เป็นบุคลากร และกลุ่มที่เป็นนิสิต กลุ่มที่เป็นบุคลากรข้อมูลทั่วไปประกอบด้วยเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง กลุ่มที่เป็น นิสิตข้อมูลทั่วไปประกอบด้วยเพศ ระดับการศึกษา และภาควิชาที่สังกัด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตารางประกอบคำบรรยาย โดยแบบสอบถามที่ได้รับตอบกลับมาในกลุ่ม ของบุคลากร มีจำนวน 85 ฉบับ และแบบสอบถามในกลุ่มของนิสิต จำนวน 400 ฉบับ ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากร จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	35	41.2
หญิง	50	58.8
รวม	85	100.0
อายุ		
ต่ำกว่า 31 ปี	6	7.1
31 - 40 ปี	26	30.6
41 – 50 ปี	32	37.6
50 ปีขึ้นไป	21	24.7
รวม	85	100.0
สถานภาพ		
โสด	56	65.9
สมรส	21	24.7
หม้าย	4	4.7
หย่าร้าง	4	4.7
รวม	85	100.0
ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช.	1	1.2
อนุปริญญา/ ปวส.	16	18.8
ปริญญาตรี/ เทียบเท่า	29	34.1
ปริญญาโท/ เทียบเท่า	27	31.8
สูงกว่าปริญญาโท	12	14.1
อื่น ๆ	0	0.0
รวม	85	100.0
ตำแหน่ง		
อาจารย์	46	54.1
เจ้าหน้าที่สายสนับสนุน	39	45.9
รวม	85	100.0

CHAPTER 2

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรของคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 58.8 ส่วนบุคลากรที่เป็นชาย มีจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 41.2

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 41 - 50 ปี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 37.6 รองลงมา มีอายุ 31 - 40 ปี จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 30.6 มีอายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 24.7 และอายุต่ำกว่า 31 ปี คิดเป็นร้อยละ 7.1

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด มีจำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 65.9 รองลงมา มีสถานภาพสมรส จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 24.7 มีสถานภาพหม้ายและหย่าร้างเท่ากัน จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 4.7

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี/ เทียบเท่า จำนวน 29 คน คิดเป็น ร้อยละ 34.1 รองลงมาเป็นระดับปริญญา/ เทียบเท่า จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 31.8 ระดับ สูงกว่าปริญญาโท จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 14.1 และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.2

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 54.1 เป็นอาจารย์ ส่วนบุคลากรที่เป็นเจ้าหน้าที่สายสนับสนุนมีจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 45.9

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิต จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	145	36.3
หญิง	255	63.7
รวม	400	100.0
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	354	88.5
ปริญญาโท	45	11.3
สูงกว่าปริญญาโท	1	0.3
อื่น ๆ	0	0.0
รวม	400	100.0
ภาควิชาที่สังกัด		

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
รัฐศาสตร์	160	40.0
รัฐประศาสนศาสตร์	168	42.0
นิติศาสตร์	72	18.0
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตส่วนใหญ่เป็นหญิง มีจำนวน 255 คน คิดเป็นร้อยละ 63.7 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาย มีจำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 36.6

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนิสิตในระดับปริญญาตรี โดยมีจำนวน 354 คน คิดเป็นร้อยละ 88.5 รองลงมาเป็นนิสิตในระดับปริญญาโท จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 11.3 และเป็นนิสิตในระดับสูงกว่าปริญญาโท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนิสิตในสังกัดภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 42.0 รองลงมาสังกัดภาควิชารัฐศาสตร์ จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 และสังกัดภาควิชานิติศาสตร์ จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 18.0

ผลการศึกษการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการ จำแนกออกเป็น 6 ด้าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการ โดยรวม

การให้บริการ	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการให้บริการ
ด้านบุคลิกภาพของเจ้าหน้าที่	3.88	0.68	มาก
ด้านระบบการบริการ	3.79	0.69	มาก
ด้านสภาพแวดล้อม	3.84	1.02	มาก
ด้านคุณภาพการให้บริการ	3.78	0.65	มาก
ด้านระยะเวลา	3.73	0.70	มาก
ด้านความสะดวกในการบริการ	3.71	0.67	มาก
โดยรวม	3.79	0.56	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า การให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการ ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีด้านบุคลิกภาพของเจ้าหน้าที่มีคะแนนการให้บริการสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านระบบการบริการ ด้านคุณภาพการให้บริการ ด้านระยะเวลา และด้านความสะดวกในการบริการ ตามลำดับ

ผลการศึกษาคูณภาพการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการ จำแนกออกเป็น 5 ด้าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการ โดยรวม

คุณภาพการให้บริการ	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการให้บริการ
การให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน	3.84	0.66	มาก
การให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา	3.81	0.70	มาก
การให้บริการอย่างเพียงพอ	3.80	0.68	มาก
การให้บริการอย่างต่อเนื่อง	3.81	0.60	มาก
การให้บริการอย่างก้าวหน้า	3.67	0.69	มาก
โดยรวม	3.79	0.59	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า โดยรวมคุณภาพการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีคุณภาพการให้บริการอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีคะแนนสูงที่สุดคือ ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน รองลงมา ได้แก่ ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ และด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสำคัญต่อคุณภาพการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการ พิจารณาปัจจัยการให้บริการจำแนกออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพของเจ้าหน้าที่ ด้านระบบการบริการ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านคุณภาพการให้บริการ ด้านระยะเวลา และด้านความสะดวกในการบริการ ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยดังกล่าวที่มีต่อคุณภาพการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการโดยรวมและรายด้าน 5 ด้าน ได้แก่ การให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน การให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา การให้บริการอย่างเพียงพอ การให้บริการอย่างต่อเนื่องและการให้บริการอย่างก้าวหน้า วิเคราะห์

ข้อมูลด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตารางประกอบคำบรรยาย โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายของผลการศึกษา ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ความหมาย
0.00 – 0.19	ตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กัน
0.20 – 0.39	ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ
0.40 – 0.59	ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
0.60 – 0.79	ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง
0.80 – 1.00	ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง

ตารางที่ 5 ผลการศึกษาปัจจัยการให้บริการที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุน โดยรวม

ปัจจัยการให้บริการ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ค่าพี (p-value)	ระดับความสัมพันธ์
ด้านบุคลิกภาพของเจ้าหน้าที่	0.634	0.000*	ค่อนข้างสูง
ด้านระบบการบริการ	0.683	0.000*	ค่อนข้างสูง
ด้านสภาพแวดล้อม	0.424	0.000*	ปานกลาง
ด้านคุณภาพการให้บริการ	0.818	0.000*	สูง
ด้านระยะเวลา	0.771	0.000*	ค่อนข้างสูง
ด้านความสะดวกในการบริการ	0.714	0.000*	ค่อนข้างสูง

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 5 พบว่า ปัจจัยการให้บริการทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กับคุณภาพการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนโดยรวม ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนสูงที่สุดคือปัจจัยการให้บริการด้านคุณภาพการให้บริการ รองลงมา ได้แก่ ด้านระยะเวลา ด้านความสะดวกในการบริการ ด้านระบบการบริการ ด้านบุคลิกภาพของเจ้าหน้าที่ และด้านสภาพแวดล้อม

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย

จากผลการศึกษาซึ่งพบว่า การให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านคุณภาพการให้บริการ ด้านระยะเวลา ด้านความสะดวกในการบริการ ด้านระบบการบริการ ด้านบุคลิกภาพของเจ้าหน้าที่ และด้านสภาพแวดล้อมนั้น อาจจะมีสาเหตุเนื่องมาจากแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้ให้บริการที่มีผลต่อความพึงพอใจซึ่งประกอบด้วยบุคลิกภาพ ระบบการบริการ สภาพแวดล้อม คุณภาพการให้บริการ ระยะเวลาบริการและความสะดวกในการบริการ โดยบุคลิกภาพหมายถึงบุคลิกภาพของบุคลากรผู้ให้บริการที่มีความสุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส กิริยามารยาท และการแต่งกายที่เหมาะสม ส่วนสภาพแวดล้อมนั้นประกอบไปด้วยอาคาร สถานที่ บรรยากาศในการทำงาน อุปกรณ์สำนักงาน แสงสว่าง เป็นต้น ซึ่งในการศึกษานี้ การจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เป็นไปอย่างเหมาะสม ถัดไปคือระบบการบริการ ซึ่งเป็นกิจกรรมหรือกระบวนการในการดำเนินงานที่สามารถตอบสนองความต้องการของบุคลากรและนิสิตได้เป็นอย่างดีสำหรับด้านคุณภาพการให้บริการ ผู้ให้บริการพยายามที่จะสร้างมาตรฐานให้การบริการเพื่อตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้ที่มารับบริการและมีการพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพในการให้บริการอย่างสม่ำเสมอ ด้านระยะเวลาในการบริการนั้น มีการกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการของแต่ละกิจกรรมอย่างชัดเจน รวมทั้งการกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติงานของผู้ให้บริการ การให้บริการในแต่ละเรื่องก็มีความชัดเจนเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด และด้านความสะดวกในการบริการซึ่งเป็นการให้ความช่วยเหลือหรือดำเนินการเพื่อผู้รับบริการ โดยผู้ให้บริการมีช่องทางในการให้บริการที่หลากหลาย มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน

ผลการศึกษาสอดคล้องกับครุณี คงสุวรรณ (2549, หน้า 79-96) ซึ่งได้ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการให้บริการของสำนักบริการทางวิชาการและทดสอบประเมินผล มหาวิทยาลัยรามคำแหง และพบว่านักศึกษามีความพึงพอใจต่อการให้บริการของสำนักบริการทางวิชาการและทดสอบประเมินผล มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 4 ด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ แต่ผลการศึกษาไม่สอดคล้องกับชาลิณี พลดีลา และคณะ (2551, หน้า 49) ซึ่งได้ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาภาคปกติเกี่ยวกับการให้บริการของเจ้าหน้าที่สำนักส่งเสริมวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม และพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการของเจ้าหน้าที่สำนักส่งเสริมวิชาการในระดับปานกลาง และผลการศึกษาไม่สอดคล้องกับการศึกษาของบังอร รัตนมณี และกันยา เจริญศักดิ์ (2553, หน้า 21-28) ซึ่งได้ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่องานบริการการศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ พบว่า การศึกษามีความ

พึงพอใจในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน คือ บุคลากร การให้บริการความสะดวกรวดเร็ว สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับสาเหตุที่ผลการศึกษาไม่สอดคล้องกัน อาจจะเป็นเพราะบริบทในเรื่องของเวลา โดยการศึกษาของชาลินี พลดีลา และคณะ กับบังอร รัตนมณี และกันยา เจริญศักดิ์ เป็นการศึกษาที่ผ่านมาเป็นระยะเวลา 10 ปีแล้ว การให้บริการในปัจจุบันมีการนำเอาเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยทำให้เกิดความรวดเร็ว สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการได้ทันต่อความต้องการ อีกทั้งยังสามารถให้บริการแก่ผู้รับบริการเป็นจำนวนมากในเวลาเดียวกัน รวมทั้งช่องทางในการให้บริการก็มีความหลากหลายมากขึ้น สะดวกต่อผู้รับบริการมากขึ้น

จากผลการศึกษาซึ่งพบว่า โดยรวมคุณภาพการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการอยู่ในระดับมาก ทุกด้านมีคุณภาพการให้บริการอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ และด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า ซึ่งเป็นเพราะผู้ให้บริการได้ให้การบริการอย่างเท่าเทียมโดยยึดหลักว่า คนเราทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน มีการให้บริการตามลำดับก่อนหลัง ไม่ให้บริการแบบมีอภิสิทธิ์ทำให้คะแนนเรื่องของการให้บริการอย่างเท่าเทียมสูงเป็นลำดับแรก ส่วนลำดับถัดมาการให้บริการอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นการให้บริการตลอดเวลา มีการให้บริการผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ บุคลากรที่ให้บริการได้เตรียมตัวพร้อมให้บริการอยู่เสมอ ลำดับที่ 3 การให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา เป็นเพราะการให้บริการของผู้ให้บริการนั้น ถูกต้องตรงตามกำหนดระยะเวลาต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย ทำให้สามารถให้บริการได้ทันต่อเหตุการณ์ มีการจัดเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรไว้สำหรับให้บริการอย่างเพียงพอต่อความต้องการของผู้รับบริการ เป็นต้น

ผลการศึกษาสอดคล้องกับผกาพันธ์ โสคามุข (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อคุณภาพการให้บริการทางการศึกษาของสำนักทะเบียนและประมวลผลมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อคุณภาพการให้บริการทางการศึกษาพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมาก ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านผู้ให้บริการ และผลการศึกษายังสอดคล้องกับวัลลภ สงวนศักดิ์ (2554) ได้ศึกษาคุณภาพการให้บริการงานทะเบียนและวัดผลมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชตามการรับรู้ของนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับคุณภาพให้บริการงานทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชตามการรับรู้ของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่ผลการศึกษาในครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับพรวิภา บรรจงแจ่ม และคณะ (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของนักศึกษาภาคปกติที่มีต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ชัยนาทอยู่ในระดับปานกลางทุกเรื่อง และผลการศึกษายังไม่สอดคล้องกับอังคณา ศรีมูลตรี (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 ระดับปกติและระบบพิเศษ ต่อการให้บริการของกองทะเบียนและประมวลผลมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พบว่า นิติระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 ระบบปกติ และระบบพิเศษ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีความพึงพอใจต่อการให้บริการของกองทะเบียนและประมวลผลมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยส่วนรวม และจำแนกตามเพศ ระบบการศึกษา และสาขาวิชา มีความพึงพอใจโดยส่วนรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ ดังนี้ ด้านเวลาให้บริการ ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านอาคารสถานที่ ด้านข้อมูล และด้านบุคลากร นอกจากนั้นผลการศึกษายังไม่สอดคล้องกับอรุณทัย อุ๋นไธสง (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการของกองการเจ้าหน้าที่ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการของกองการเจ้าหน้าที่ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พบว่าคุณภาพการให้บริการของกองการเจ้าหน้าที่ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับสาเหตุที่ผลการศึกษา ไม่สอดคล้องกัน อาจจะเป็นเพราะบริบทในเรื่องของเวลา โดยการศึกษาของพรวิภา บรรจงแจ่ม และคณะ อังคณา ศรีมุลตรี และอรุณทัย อุ๋นไธสง เป็นการศึกษาที่ผ่านมาเป็นระยะเวลาหลายปีแล้ว การให้บริการในปัจจุบันมีการนำเอาเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยทำให้เกิดความรวดเร็ว สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการได้ทันต่อความต้องการ อีกทั้งยังสามารถให้บริการแก่ผู้รับบริการเป็นจำนวนมากในเวลาเดียวกัน รวมทั้งช่องทางในการให้บริการก็มีความหลากหลายมากขึ้น สะดวกต่อผู้รับบริการมากขึ้น เป็นต้น

จากผลการศึกษาซึ่งพบว่าปัจจัยการให้บริการทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กับคุณภาพการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนโดยรวม ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 เรียงลำดับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ปัจจัยการให้บริการด้านคุณภาพการให้บริการ ด้านระยะเวลา ด้านความสะดวกในการบริการ ด้านระบบการบริการ ด้านบุคลิกภาพของเจ้าหน้าที่ และด้านสภาพแวดล้อม ผลการศึกษาสอดคล้องกับเพ็ชรี แก้วโชติรุ่ง (2551, หน้า 57-73) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของผู้รับบริการในการดำเนินการให้บริการด้านทะเบียนและบัตรด้วยระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์ของสำนักทะเบียน อำเภอเมืองจังหวัดยะลา ปัจจัยทั่วไปในเรื่องของ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ และสถานภาพในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยด้านสังคมที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของผู้รับบริการ พบว่า ขั้นตอนการให้บริการ ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่มาขอรับบริการ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการศึกษายังสอดคล้องกับชมนาด ม่วงแก้ว (2555) ได้ศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการงานกิจกรรมนักศึกษาและงานทะเบียนนักศึกษา คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี พบว่า ความคาดหวังและความพึงพอใจไม่มีความสัมพันธ์กัน ยกเว้นงานทะเบียนนักศึกษา ในด้านความมีอัธยาศัยไมตรีมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับต่ำ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ มีดังนี้

1. จากข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของบุคลากรและนิสิต พนักงานสายสนับสนุนวิชาการควรปรับปรุงในเรื่องของบุคลิกภาพ ความยิ้มแย้มแจ่มใสในการให้บริการเพิ่มขึ้น

2. จากผลการศึกษาการให้บริการของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการ ด้านคุณภาพการให้บริการ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพการให้บริการสูง ดังนั้นควรเพิ่มการให้บริการให้ผู้รับบริการได้รับบริการที่ตรงตามความต้องการ มีการจัดเจ้าหน้าที่ให้บริการในงานแต่ละงานอย่างถูกต้อง เพียงพอ โดยไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกัน มีการแสดงขั้นตอนในการให้บริการด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจน รวมทั้งพนักงานสายสนับสนุนวิชาการต้องให้บริการในด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจน ในเวลาที่เหมาะสมตรงตามความต้องการของผู้รับบริการ

3. แม้ว่าคุณภาพการให้บริการจะอยู่ในระดับมากทุกด้าน แต่คะแนนที่ได้รับการประเมินก็ยังคงไม่สูงเท่าที่ควร จึงควรปรับปรุงคุณภาพในการให้บริการเพิ่มขึ้นดังนี้

3.1 ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน ควรปรับปรุงในเรื่องการให้เจ้าหน้าที่มีความกระตือรือร้นให้บริการด้วยความเอาใจใส่ และให้บริการด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใสเพิ่มขึ้น

3.2 ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา ควรปรับปรุงในเรื่องระยะเวลาการให้บริการที่เหมาะสมกับงาน และการให้บริการอย่างตรงต่อเวลาเพิ่มขึ้น

3.3 ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ควรปรับปรุงในเรื่องช่องทางสำหรับผู้พิการที่เหมาะสม และควรเพิ่มป้ายบอกตามจุดบริการต่าง ๆ ใ้ได้อย่างชัดเจนเพิ่มขึ้น

3.4 ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ควรปรับปรุงในเรื่องการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ และไม่ซ้ำซ้อน และความสม่ำเสมอของการให้บริการเพิ่มขึ้น

3.5 ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า ควรปรับปรุงในเรื่องผู้รับความคิดเห็น/ ร้องเรียน/ ร้องทุกข์ หรือการเพิ่มช่องทางในการรับความคิดเห็นหรือร้องเรียนหรือร้องทุกข์จากผู้รับบริการเพิ่มขึ้น และมีการปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการตลอดเวลา โดยอาจมีการตัดขั้นตอนในการให้บริการที่มีขั้นตอนมาก หรือยุ่งยากออกไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากพนักงานสายสนับสนุนวิชาการ สังกัดสำนักงานคณบดี คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีจำนวนมากและมีการให้บริการที่แตกต่างกัน จึงควรแยกส่วนงานและทำการวิจัยในแต่ละส่วนเพื่อความชัดเจน รวมทั้งมีการเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการในแต่ละส่วนงาน เพื่อให้ทราบคุณภาพของการให้บริการในแต่ละส่วนงาน

2. ควรมีการวิจัยในเชิงเปรียบเทียบกับหน่วยงานที่มีลักษณะใกล้เคียงกันในคณะอื่นของมหาวิทยาลัยบูรพา หรือในคณะรัฐศาสตร์หรือนิติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยอื่น

รายการอ้างอิง

- ชมนาด ม่วงแก้ว. (2555). ความคาดหวังและความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการงานกิจกรรมนักศึกษาและงานทะเบียนนักศึกษาคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. ปรินญาณิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ชัชวาล พัดสีวัช. (2553). คุณภาพการให้บริการภาครัฐ: ระบบวัดคุณภาพการให้บริการ การพัฒนาคุณภาพการให้บริการหน่วยงานภาครัฐไทย. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 7(10), 105-146.
- ชาลินี พลดีลา. (2551). ความคิดเห็นของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์เกี่ยวกับการให้บริการของเจ้าหน้าที่สำนักส่งเสริมวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. กรุงเทพฯ: รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยจันทรเกษม.
- ชุดิมนต์ วัฒนชาติ. (2553). ความพึงพอใจของกลุ่มคนทำงานในการใช้บริการรถไฟฟ้าบีทีเอส. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ครุณี คงสุวรรณ. (2549). ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการให้บริการของสำนักบริการทางวิชาการและทดสอบประเมินผล มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บงอร รัตนมณี และกันยา เจริญศักดิ์. (2553). ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่องานบริการการศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ผกาพันธ์ โสคามุข. (2552). ความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อคุณภาพการให้บริการทางการศึกษาของสำนักทะเบียนและประมวลผล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สารนิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรวิภา บรรจงแจ่ม และคณะ. (2548). ความพึงพอใจของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ที่มีต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. ปรินญาณิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการทั่วไป, มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- เพ็ชรี แก้วโชติรุ่ง. (2551). ที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของผู้รับบริการในการดำเนินการให้บริการด้านทะเบียนและบัตรด้วยระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์ของสำนักทะเบียน อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. ปรินญาณิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

ภาณุเดช เพียรความสุข และคณะ. (2558). ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการให้บริการของสำนักงานส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

มหาวิทยาลัยบูรพา. (2560). ข้อมูลเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยบูรพา. วันที่ค้นข้อมูล 23 มิถุนายน 2564, เข้าถึงได้จาก <http://www.buu.ac.th/aboutus/frontend/index>

รัตนะ อินจ้อย. (2551). การประเมินคุณภาพการบริการของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วัลลภ สงวนศักดิ์. (2554). คุณภาพการให้บริการงานทะเบียนและวัดผลมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชตามการรับรู้ของนักศึกษา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.

วาสนา จิรมงคลเลิศ และจักรี ไชยพินิจ. (2555). การวิเคราะห์สภาพปัญหาและแนวทางการปฏิบัติเพื่อจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานของสำนักงานคณบดี คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. ชลบุรี: คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

วีระพงษ์ เกลิมจิระรัตน์. (2553). คุณภาพในงานบริการ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

วีระรัตน์ กิจเลิศไพโรจน์. (2550). การตลาดธุรกิจบริการ. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

สมวงศ์ พงศ์สถาพร. (2550). เคล็ดไม่ลับการตลาดบริการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ยูบีซี แอลบีคส์.

อดุลย์ จาตุรงค์กุล. (2550). พฤติกรรมผู้บริโภค (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อรุณทัย อุ่นไธสง. (2552). คุณภาพการให้บริการของกองการเจ้าหน้าที่สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการทั่วไป, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

อังคณา ศรีมุลตรี. (2548). ความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 ระบบปกติและระบบพิเศษต่อการให้บริการของกองทะเบียนและประมวลผล มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Kotler, P. (2010). *Marketing management* (The Millennium ed.). New Jersey: Prentice Hall.

Millet, J. D. (1954). *Management in the Public Service. The quest for effective performance*. New York: McGraw-Hill Book.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาค
ตะวันออกของประเทศไทย

The Solid Waste Management of Large Municipalities in Industrial Areas in the
Eastern Region of Thailand

ภูษิต แจ่มศรี (Pusit Jamsri)¹

สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ (Samrit Yossomsakdi)²

¹นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ยุทธศาสตร์และความมั่นคง)

Students, Doctor of Philosophy Program in Strategy and Security

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ประจำคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Asst. Prof. Dr., Faculty of Political Science and Law Burapha University

E-mail: Pusit1957@gmail.com

Received: 10 November 2022

Revised: 20 December 2022

Accepted: 26 December 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อวิเคราะห์นโยบาย มาตรการ และหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาคตะวันออกของประเทศไทย และ 2) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาคตะวันออกของประเทศไทย การศึกษาครั้งนี้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลเอกสาร (Document Research) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ บุคลากรภาครัฐ ผู้บริหารหรือตัวแทนข้าราชการประจำของหน่วยงานภาครัฐส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ ตัวแทนประชาชน องค์กรภาคประชาสังคม และนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการขยะ จำนวน 19 คน ทำการศึกษาในพื้นที่เทศบาลขนาดใหญ่ 3 แห่ง คือ เทศบาลนครแหลมฉบัง เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ และเทศบาลเมืองมาบตาพุด โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure

กฤษฎิ์ แ่งมศรี และสัณญิ์ ยศสมศักดิ์

Interviews) โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาข้อมูลในปรากฏการณ์ หรือรูปแบบ และวิเคราะห์ตีความข้อมูลแบบสามเส้าระเบียบวิธีวิทยา (Methodology triangle)

ผลการวิจัยพบว่า 1. นโยบายการจัดการขยะนั้นมีความครอบคลุมตั้งแต่ทางด้านการเมืองที่มีแนวนโยบายแห่งรัฐ ไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ รวมถึงแผนแม่บทการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย พ.ศ. 2555 - 2574 และหน่วยงานมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย ได้แก่ 1) กระทรวงมหาดไทย 2) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรมควบคุมมลพิษ, กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม) และ 3) กระทรวงอุตสาหกรรม 2. การจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ทั้ง 3 แห่งนั้นมีความสอดคล้องกันจากปัญหาการเกิดขึ้นของนิคมอุตสาหกรรมทำให้มีขยะจากการผลิต รวมทั้งการเดินทางเข้ามาทำงานของประชากรแฝงทำให้มีการก่อเกิดขยะเป็นจำนวนมากและไม่สามารถกำจัดได้หมดจากปัญหาทางด้านการบริหารจัดการ เทคโนโลยี และพฤติกรรมของประชาชนประกอบกัน จึงทำให้เทศบาลฯ ทั้ง 3 แห่งมีการจัดการขยะที่ไม่มีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดปัญหาต่อคุณภาพชีวิตประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอุตสาหกรรมด้านสังคมและสาธารณสุข และคุณภาพสภาพแวดล้อมที่มีมลพิษ นอกจากนี้รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ทั้ง 3 แห่ง นั้นส่วนใหญ่มีการดำเนินการภายใต้ความร่วมมือกับภาคเอกชนในการดำเนินการ

คำสำคัญ: นโยบายและมาตรการในการจัดการขยะ, การจัดการขยะมูลฝอย, เทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรม

Abstract

The aim for this research was: 1) To analyze the policies, measures and government agencies involved solid waste management of large municipalities in industrial areas in the eastern region of Thailand 2) To study solid waste management of large municipalities in industrial areas in the eastern region of Thailand. This study was a qualitative research by collecting data from document research and in-depth interviews. The Key Informant of research were 19 Executives or representatives of government officials from provincial and local government who involved in waste management, People's Representative civil society organization. This research study conducted in three large municipality areas were 1) Laemchabang city municipality 2) Chaophraya Surasak town municipality and 3) Maptaput town municipality The instrument used in this study was a semi-structured interview. The data analysis

composed of describing the data in phenomena or concrete and analyzing the data in a methodological triangle.

The results of study were that: 1. Waste management policies are covered from the political side to the state policies. Whether it is the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017), the 20-year national strategy, the national economic and social development plan national security policy including the Thai Industrial Development Master Plan 2012-2031. The Government agencies involved in solid waste management are 1) Ministry of Interior 2) Ministry of Natural Resources and Environment and 3) Ministry of Industry. 2. The management of solid waste in all three areas was consistent from the problem of the occurrence of industrial estates causing production waste. Including traveling to the latent population to work, causing a large amount of waste before it can be eliminated completely due to problems in management, technology and people's behavior combined.

Keywords: Waste management policies and measures, Solid waste management, Large municipalities in industrial areas

บทนำ

ปัจจุบันขยะเป็นปัญหาสำคัญในระดับโลกที่หลายประเทศ รวมถึงประเทศไทยที่ต้องประสบปัญหา เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ที่มีการประดิษฐ์และพัฒนาเทคโนโลยีมาใช้อำนวยประโยชน์ต่อมนุษย์มากขึ้น เป็นสาเหตุให้มีจำนวนขยะเพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี (นิชชา บุรณสิงห์, 2558) ในปี ค.ศ. 2012 ธนาคารโลกมีการรายงานว่าเมื่อปี ค.ศ. 1990 โลกมีประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง ประมาณ 220 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 13 ของประชากรโลก และก่อให้เกิดขยะประมาณ 300,000 ตันต่อวัน แต่เพียงสิบปีผ่านไป ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 2.9 พันล้านคน หรือคิดเป็น 49% ของประชากรโลก ทำให้เกิดปริมาณขยะเพิ่มขึ้นเป็น 3 ล้านตันต่อวัน (Hoomweg and Bhada-Tata, 2012) และจากการประมาณการของธนาคารโลกคาดว่าภายในปี ค.ศ. 2025 ปริมาณขยะนี้จะเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า จำนวนประชากรเมืองน่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 4,300 ล้านคน และแต่ละคนจะสร้างขยะประมาณวันละ 1.42 กิโลกรัม หรือรวมแล้วประมาณ 2,200 ล้านตันต่อปี พร้อมคาดว่าต้นทุนการจัดการขยะเหล่านี้จะเพิ่มจากปีละ 205,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็น 375,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (อนิณ อรุณเรืองสวัสดิ์, 2558)

จากปัญหาดังกล่าวนั้นทำให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลก่วมกันให้สัตยาบันร่วมเป็นภาคีความตกลงปารีสเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2559 ณ นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ซึ่งถูกตั้งเป็นเป้าหมายการพัฒนาที่

ภูมิศร และสมฤทธิ ยศสมศักดิ์

ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย ได้แก่ เป้าหมายที่ 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ทัวถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน เป้าหมายที่ 12 สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน และ เป้าหมายที่ 14 อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลและทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งประเทศไทย (สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

ซึ่งจากเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) รัฐบาลไทยจึงต้องวางนโยบายเพื่อการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยอย่างเร่งด่วนเนื่องจากปัญหาขยะมูลฝอยและทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ในประเทศไทยนั้นมีขนาดใหญ่และเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมากจากสถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอยของไทยของกรมควบคุมมลพิษ ในปี พ.ศ. 2560 พบว่า ในประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศประมาณ 27.40 ล้านตัน โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.26 จากปี พ.ศ. 2559 ที่เกิดขึ้น 27.06 ล้านตัน เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรและการขยายตัวของ การจัดการขยะมูลฝอยใน 2560 เปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2559 โดยมีปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกนำไปกำจัดอย่างไม่ถูกต้องถึง 7.18 ล้านตัน และยังมีขยะมูลฝอยที่ตกค้างเพื่รอการจัดอีก 5.34 ล้านตัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2562) ซึ่งปัญหายาขะนั้นนำมาซึ่งผลกระทบต่างมากมายทั้งต่อสภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของตัวมนุษย์เองในหลาย ๆ ด้าน

จากประเด็นปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างโดยเฉพาะในจังหวัดที่มีนิคมอุตสาหกรรมอย่างฉะเชิงเทรา พระนครศรีอยุธยา สมุทรปราการ ชลบุรี และระยอง ซึ่งทั้ง 5 จังหวัดนั้นมีขยะมูลฝอยที่ตกค้างเพื่รอการจัดรวมกันถึง 3.1 ล้านตัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2561) ซึ่งจำนวนดังกล่าวนี้รวมกันแล้วเกินครึ่งหนึ่งของปริมาณขยะมูลฝอยที่ตกค้างของทั้งประเทศไทย โดยทั้ง 5 จังหวัดที่กล่าวมาข้างนั้นมีควมสอดคล้องกันคือการเป็นแหล่งนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งเกิดจากนโยบายการพัฒนาของรัฐที่ผ่านมาส่งผลให้พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเกิด นิคมอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมากและได้ขยายตัวทับพื้นที่เกษตรกรรมดั้งเดิม จึงทำให้มีการเกิดขยะเป็นจำนวนมากจากทั้งแหล่งนิคมอุตสาหกรรมเองรวมทั้งการเดินทางเข้ามาในพื้นที่ของแรงงานทำให้เกิดประชากรแฝงเป็นส่วนสำคัญของการเกิดขยะในครัวเรือน (กรมควบคุมมลพิษ, 2561)

ซึ่งสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างสะสมส่วนหนึ่งเกิดเพราะการขยายตัวของอุตสาหกรรมและชุมชนอย่างรวดเร็วในพื้นที่ภาคตะวันออก โดยเฉพาะในจังหวัดชลบุรี และระยอง ที่ซึ่งมีจำนวนนิคมอุตสาหกรรมรวมกันกว่า 26 แห่ง มีโรงงานอุตสาหกรรม 2,596 แห่ง และมีจำนวนแรงงานทั้งสิ้น 180,499 คน โดยแบ่งเป็นจังหวัดชลบุรีมีจำนวนนิคมอุตสาหกรรมทั้งสิ้น 14 แห่ง มีจำนวนโรงงาน 1,454 แห่ง จำนวนแรงงานทั้งสิ้น 102,072 คน ส่วนจังหวัดระยอง มีจำนวนนิคมอุตสาหกรรมทั้งสิ้น 12 แห่ง มีจำนวนโรงงาน 1,142 แห่ง จำนวนแรงงานทั้งสิ้น 78,427 คน (การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2565) โดยเมื่อศึกษาในรายละเอียดจะพบว่าแหล่งของโรงงานอุตสาหกรรม และการพำนักอาศัยของกลุ่มแรงงานที่เข้ามาประกอบอาชีพนั้นโดยมากมักจะกระจุกตัวอยู่ใน 3 เขตหลัก ได้แก่ 1) เทศบาลนครแหลมฉบัง 2) เทศบาล

นครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ และ3) เทศบาลเมืองมาบตาพุด โดยการเกิดขึ้นของแหล่งอุตสาหกรรมนั้น ได้เกิดกิจกรรมในการผลิตและการเข้ามาของประชากรแฝงเป็นอย่างมากจึงก่อให้เกิดปัญหาขยะของเสียอันตราย ทั้งที่มาจากภาคอุตสาหกรรมและในส่วนของชุมชน ซึ่งเทศบาลทั้ง 3 แห่งนั้นมีการจัดเก็บ ขนถ่าย ได้ดีแต่มี ปัญหาที่การกำจัดขยะที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเนื่องจากจำนวนขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นมีมากเกินไปมากเกินกำลังในการกำจัด จึงใช้วิธีการฝังกลบซึ่งไม่ถูกสุขลักษณะ (เทศบาลนครแหลมฉบัง, 2564; เทศบาลเมืองมาบตาพุด, 2559; เทศบาลนครพระยาสุรศักดิ์, 2562) รวมทั้งยังมีบ่อขยะหลายแห่งที่มีขยะคงค้างที่รอการกำจัดจนส่งกลิ่นเหม็น ทัวบริเวณโดยรอบจนส่งผลกระทบต่อสุขภาพโดยรวมของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งการมีปัญหามูลฝอยตกค้างนั้น เป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่เป็น อย่างมาก รวมทั้งก่อให้เกิดมลพิษให้กับแหล่งต้นน้ำทำลายแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์และระบบนิเวศ และ ปัญหาสุขภาพของประชาชนอีกด้วย รวมถึงการต้องใช้งบประมาณของหน่วยงานภาครัฐที่ต้องใช้ในการ จัดการที่มีประสิทธิภาพ และหน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย ของเทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาคตะวันออกของประเทศไทย เพื่อให้ได้ข้อค้นพบ เกี่ยวกับนโยบาย มาตรการ หน่วยงานที่รับผิดชอบ และวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ใน เขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาคตะวันออกของประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์นโยบาย มาตรการ และหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยของ เทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาคตะวันออกของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาค ตะวันออกของประเทศไทย

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการบริการสาธารณะแนวใหม่

การบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service: NPS) คือ ชุดของแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของ การบริหารรัฐกิจ ภายใต้ระบบการบริหารปกครองที่ให้ความสำคัญกับการบริการสาธารณะ การบริหารปกครอง แบบประชาธิปไตยและการสร้างความผูกพันของพลเมือง ซึ่งปฏิเสธตรรกะที่เน้นตลาดของกลุ่มการจัดการ นิยมหรือกลุ่มการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) เป็นทางเลือกที่น่าจะเหมาะสมใน ยุคปัจจุบันที่รัฐบาลมิได้ทำหน้าที่ในการปกครองเพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องทำหน้าที่เสมือนผู้ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือแก่พลเมืองให้มีความสำคัญแก่ความเป็นพลเมือง หรือให้ความสำคัญต่อการเป็นมนุษย์มากกว่า

กฤษิต แจ่มศรี และสัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์

ความเป็นผู้ประกอบการหรือผลผลิตที่ได้ เดนฮาร์ดและเดนฮาร์ด (Denhardt and Denhardt, 2007, p. 74) ได้กล่าวไว้ในส่วนบทนำของหนังสือของเขาว่า “ข้าราชการไม่ได้ส่งมอบบริการสู่ลูกค้าแต่เขาส่งมอบประชาธิปไตย” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า NPS เป็นแนวคิดของนักรัฐประศาสนศาสตร์สายรัฐศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องคุณค่าหรืออุดมการณ์ โดยเฉพาะคุณค่าความเป็นประชาธิปไตยมากกว่าเรื่องประสิทธิภาพหรือผลิตภาพ

สำหรับสาระสำคัญของแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service: NPS) นั้น 10 ประการ ได้แก่ 1) บริการรับใช้พลเมืองไม่ใช่ลูกค้า 2) การค้นหาผลประโยชน์สาธารณะ 3) ให้คุณค่าความเป็นพลเมืองมากกว่าการเป็นผู้ประกอบการ 4) คิดเชิงกลยุทธ์และปฏิบัติแบบประชาธิปไตย 5) การตระหนักว่าความรับผิดชอบไม่ใช่เรื่องง่าย 6) การให้บริการมากกว่าการกำกับทิศทาง 7) ให้คุณค่ากับคนไม่ใช่แค่ผลผลิต 8) การให้อำนาจแก่ชุมชนในการดูแลตนเอง 9) การสร้างระบบการแข่งขัน และ 10) การกระจายอำนาจ ซึ่งหลักการดังกล่าวก็เพื่อกระจายผลประโยชน์สาธารณะนั้นไปสู่สังคมอย่างแท้จริง (Denhardt & Denhardt, 2000; Osborne and Gaebler, 1992)

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการบริการสาธารณะแนวใหม่ คือ การจัดการของภาครัฐที่มีความเป็นเอกชนมากขึ้น ผ่านการให้บริการประชาชนที่เป็นเหมือนลูกค้า มีการวางแผนการทำงานที่เป็นระบบ และเน้นการกระจายอำนาจให้ส่วนต่าง ๆ มากขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับ โมเดลวิเคราะห์ 6 ปัจจัยภายนอก (PESTEL Analysis)

โมเดลวิเคราะห์ 6 ปัจจัยภายนอก (PESTEL Analysis) เป็นเครื่องมือทางยุทธศาสตร์สำหรับองค์กรเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ประกอบด้วยปัจจัยภายนอก 6 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านการเมือง (P : Political) 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (E : Economic) 3) ปัจจัยด้านสังคม (S : Social) 4) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (T : Technological) 5) ปัจจัยด้านกฎหมาย (L : Legal) และ 6) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม (E : Environmental) โดยผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดโมเดลวิเคราะห์ 6 ปัจจัยภายนอก (PESTEL Analysis) มาใช้ในการสรุปนโยบาย และมาตรการของรัฐบาลในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาคตะวันออกของประเทศไทยซึ่งจำแนกนโยบายและมาตรการออกเป็น 6 ด้านตามโมเดล

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะ

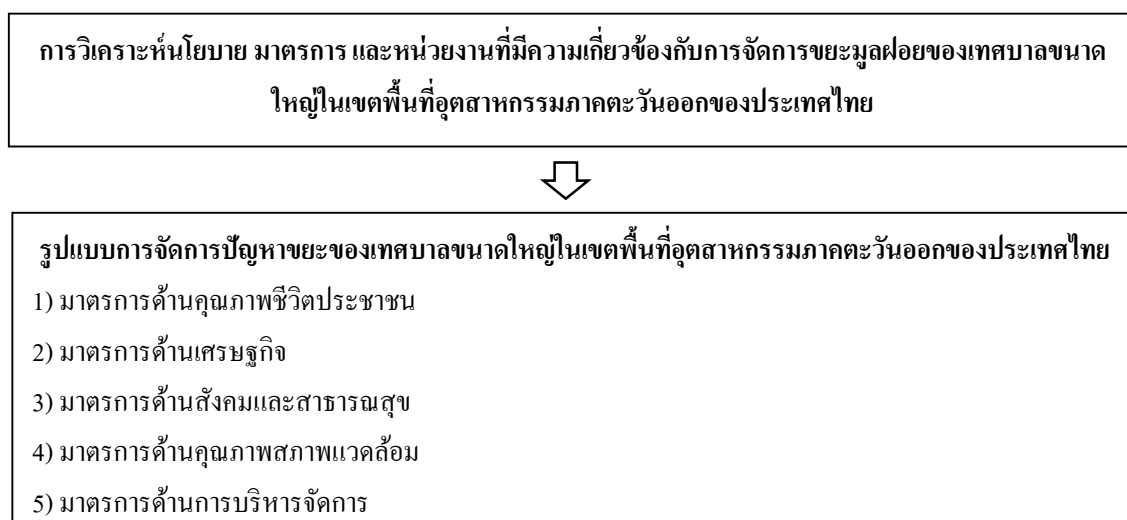
เป้าหมายการจัดการขยะในอดีต ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพยายามนำเสนอรูปแบบการจัดการ ณ ปลายทางของการเกิดขยะ และไม่เป็นวงจรเชิงระบบ คือ กำหนดการจัดการขยะ ณ ปลายทาง ที่แยกออกจากแหล่งที่มาของขยะและผู้ผลิตขยะ แต่ในมุมมองใหม่เชิงรูปแบบการจัดการได้เสนอแนวทางการจัดการแบบครบวงจรและต่อเนื่องกันเป็นวงจร ไม่ได้แยกการจัดการ ณ จุดใดจุดหนึ่งเป็นหลักแนวคิดการเชื่อมโยงการจัดการทั้งระบบจากต้นทางจนถึงปลายทางอย่างเป็นวงรอบ อย่างไรก็ตามกระบวนการที่เสนอดังกล่าวยังเป็นรูปแบบที่ดำเนินการไปไม่ถึงในปัจจุบัน แต่มีความเป็นไปได้ต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เดอมนลิง (Deumling, 2001) ได้นำเสนอให้เห็นรูปแบบการจัดการที่มีแนวโน้มพัฒนาการจัดการ โดยใช้แนวคิด

พื้นฐานการวิเคราะห์และนำเสนอ (ข้อสมมติ) 2 ส่วน คือ ประเด็นที่ 1 บทบาทของหน่วยการจัดการขยะ (functional institution) ที่จะทำให้การจัดการขยะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งบทบาทของหน่วยการจัดการขยะก็คือหน่วยงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และประเด็นที่ 2 ขยะ (วัสดุการผลิต) เกิดขึ้นพร้อมกับ การผลิตและการบริโภคสินค้า ภายใต้กลไกตลาด กลไกราคาและมูลค่าของวัสดุการผลิต (ขยะ) ที่จะกระตุ้นการผลิตและการบริโภคให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการ

โดยที่เดิร์มลิง (Deumling, 2001) เสนอรูปแบบการจัดการขยะเพื่อพิจารณาไว้ 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) กระบวนทัศน์ทั่วไปที่ว่าด้วยการจัดการของรัฐ (Dominant Paradigm: DP) 2) กระบวนทัศน์การแยกทิ้งกำจัด (discard separation paradigm) 3) กระบวนทัศน์การสร้างมูลค่าต่อการใช้ต่อเนื่อง (Value In Use Paradigm: VIUP) และ 4) กระบวนทัศน์การเชื่อมโยงไหลเวียนการใช้วัสดุ (Material Flows Paradigm: MFP) ทั้ง 4 กระบวนทัศน์ ให้คำนิยามต่อขยะที่แตกต่างกันนั้นสื่อถึงการวางแผนการและวิธีการจัดการขยะแตกต่างกันไปแต่ทั้งนี้มีข้อสังเกตให้เห็นว่าตัวละครเชิงสถาบันที่เกี่ยวข้องของทุก กระบวนทัศน์จะให้ความสำคัญกับการจัดการขยะยังคงเน้นที่บทบาทขององค์กรรัฐ และทุกคนในสังคมเป็นเพียงผู้บริโภคและทิ้งขยะ ที่มีกระบวนทัศน์ไม่แตกต่างจากอดีต

กรอบแนวคิดการท้าวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม บริบทเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการและวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาคตะวันออกของประเทศไทยทำให้ผู้สามารถนำเอาข้อมูลมาใช้สำหรับการกำหนดกรอบในการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งการศึกษาดังกล่าวออกเป็น 2 แบบ คือ 1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Document Research) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร วิชาการ บทความ นโยบายภาครัฐ และแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย และ 2. สัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (In-depth Interview)

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ บุคลากรภาครัฐในหน่วยงานภาครัฐส่วนภูมิภาคทั้งที่เป็นผู้ควบคุม นโยบายหรือมาตรการเกี่ยวกับการจัดการขยะของเทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และผู้บริหารหรือตัวแทนข้าราชการประจำของเทศบาลที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการขยะ นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการขยะ ตัวแทนประชาชนในเขตเทศบาล ตลอดจนตัวแทนองค์กรภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ จากเทศบาลนครที่อยู่ในพื้นที่อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 3 แห่ง ดังนี้ 1) เทศบาลนครแหลมฉบัง 2) เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ 3) เทศบาลเมืองมาบตาพุด โดยมีผู้ให้ข้อมูลรวมจำนวน 19 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interviews) โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ประเด็นที่ 1 ประเด็นนโยบาย มาตรการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะของประเทศไทย และประเด็นที่ 2 คำถามเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีการทดสอบคุณภาพ โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหา (Content validity) และเสนอกรรมการจริยธรรมและผ่านการอนุมัติการประเมินความมีจริยธรรมของงานวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล จะนำข้อมูลที่ได้อาจจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้อาจจากการศึกษาเอกสาร วิธีการวิเคราะห์จะเป็นไปตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) คือ พรรณนาข้อมูลในปรากฏการณ์ หรือรูปธรรม และวิเคราะห์ตีความข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์แบบสามเส้าระเบียบวิธีวิทยา (Methodology triangle) โดยนำข้อมูลจาก 3 ส่วนมาวิเคราะห์ร่วมกันว่ามีความเชื่อมโยงกันหรือไม่ ได้แก่ 1. ข้อมูลจากเอกสารนโยบายภาครัฐ ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศและท้องถิ่น กฎหมายและมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย 2. ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 19 ท่าน รวมทั้งการยืนยันข้อเสนอแนวทางการพัฒนาในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่

อุตสาหกรรมภาคตะวันออกของประเทศไทย จากการนำเสนอของผู้วิจัยโดยนักวิชาการอีกจำนวน 3 ท่าน และ 3. ข้อมูลจากแนวคิดและทฤษฎี กรณีศึกษาจากต่างประเทศ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาขยะมูลฝอย

ผลการศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์นโยบาย มาตรการ และหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาคตะวันออกของประเทศไทย

1.1 นโยบายและมาตรการที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาคตะวันออกของประเทศไทย จากการวิเคราะห์สามารถสรุปแนวนโยบายได้ดังตารางที่ 1

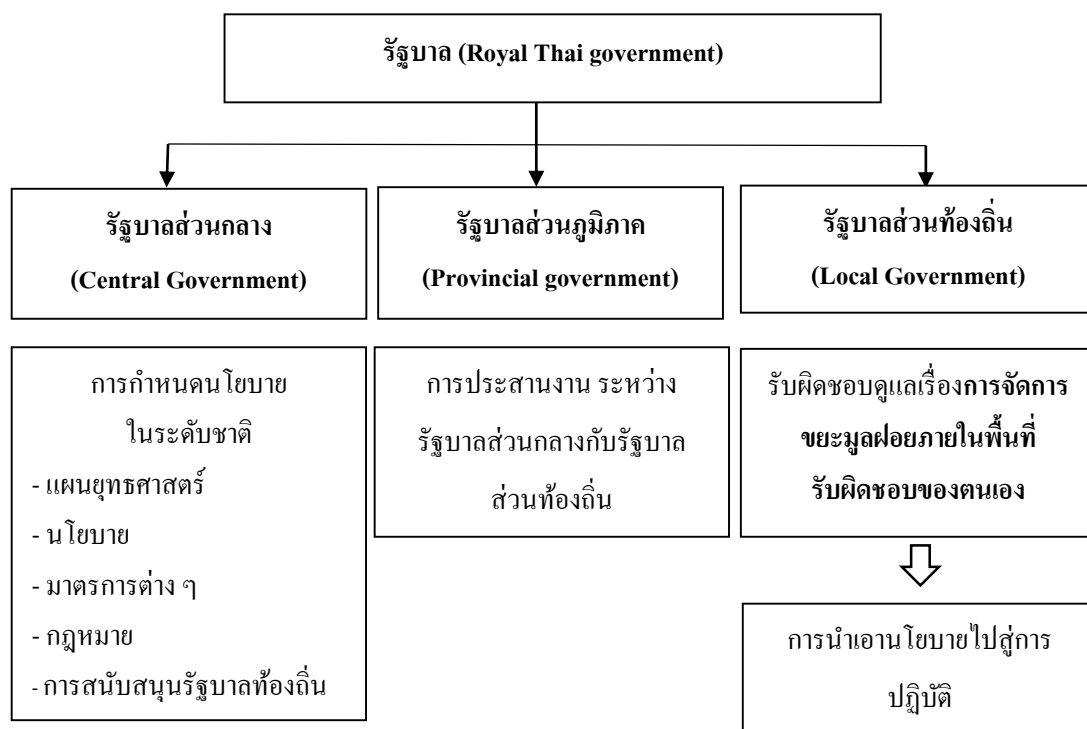
ตารางที่ 1 สรุปการวิเคราะห์นโยบายเกี่ยวข้องกับขยะมูลฝอยในเทศบาลขนาดใหญ่ตามหลักการวิเคราะห์แบบ PESTLE

ประเด็นการวิเคราะห์	สาระสำคัญ
1) ด้านการเมืองและนโยบาย (กฎหมาย นโยบาย และมาตรการ)	เทศบาลขนาดใหญ่นั้นมีนโยบายการจัดการขยะที่ครอบคลุมตั้งแต่ทางด้านการเมืองที่มีแนวนโยบายแห่งรัฐ ไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ แผนแม่บทการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 2555 - 2574
2) ด้านเศรษฐกิจ (งบประมาณ และค่าใช้จ่าย)	เทศบาลขนาดใหญ่ที่มีเขตอุตสาหกรรมอยู่ในพื้นที่ ต้องจัดสรรงบประมาณสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายการจัดการขยะมูลฝอย อย่างเพียงพอ ครอบคลุมทั่วถึง
3) ด้านสังคม (การตื่นตัวและการมีส่วนร่วมของประชาชน)	มีการมุ่งเน้นการระดมพลังจากองค์กรภาคีทุกภาคส่วน ภาคประชาชน ประชาชนในการร่วมทำท้องถิ่น เพื่อการสร้างความอุดมสมบูรณ์ รักษา และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทย 4.0 สู่ประเทศที่พัฒนาแล้วจากฐานของท้องถิ่น
4) ด้านเทคโนโลยี (เทคโนโลยีและองค์ความรู้)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดนโยบายสนับสนุนที่ชัดเจน และขาดแคลนเทคโนโลยีสำหรับการจัดการขยะมูลฝอยมากที่สุด ทั้งด้านนวัตกรรม และเครื่องมือทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย อย่างไรก็ตาม อปท. ยังมียุทธศาสตร์ที่ต้องการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการแก้ปัญหาขยะตกค้าง เกิดความสะดวกรวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่ายด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ แต่ยังไม่เกิดประสิทธิผลมากนัก
5) ด้านสภาพแวดล้อม	มีแนวนโยบายที่ประกาศให้การจัดการขยะมูลฝอยเป็นวาระแห่งชาติ การส่งเสริมคัดแยกขยะ

ประเด็นการวิเคราะห์	สาระสำคัญ
	การนำกลับมาใช้ประโยชน์ (3R)
6) ด้านกฎหมาย	กฎหมายจัดเป็นเครื่องมือสำคัญที่รัฐบาล และเทศบาลขนาดใหญ่มีใช้อยู่แล้ว แต่การนำมาบังคับใช้ยังไม่เคร่งครัดเท่าที่ควร

1.2 สถาบันและองค์กรที่รับผิดชอบในการจัดการขยะมูลฝอย

การจัดการขยะมูลฝอยนั้นเป็นวาระระดับชาติต้องเริ่มที่รัฐบาลที่ต้องออกนโยบายหลักที่ใช้ในการเป็นแผนแม่บทให้หน่วยงานส่วนกลาง หน่วยงานส่วนภูมิภาค และหน่วยงานส่วนท้องถิ่น ในนำเอานโยบายไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งแผนแม่บทที่สำคัญในการใช้จัดการขยะมูลฝอยที่สำคัญได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ และแผนแม่บทการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย พ.ศ. 2555 - 2574 โดยจากนโยบายดังกล่าวก็ได้มีการสั่งการไปยังหน่วยงานในระดับต่าง ๆ ได้นำไปสู่การปฏิบัติดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ความรับผิดชอบของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการขยะมูลฝอย

จากภาพที่ 2 พบว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการขยะมูลฝอยนั้นเกิดตั้งแต่ภาครัฐส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยมีรายละเอียดความรับผิดชอบของหน่วยงานดังนี้

1) หน่วยงานส่วนกลาง จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานส่วนกลางนั้นมีอำนาจหน้าที่หลักในการกำหนดนโยบายในระดับชาติ ไม่ว่าจะเป็นแผนยุทธศาสตร์ การกำหนดนโยบายและการส่งมอบสั่งการ

การออกมาตรการต่าง ๆ การร่างกฎหมาย รวมถึงการสนับสนุนรัฐบาลท้องถิ่น โดยหน่วยงานส่วนกลางที่มีความรับผิดชอบในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาคตะวันออกของประเทศไทยโดยตรง ได้แก่ 1) กระทรวงมหาดไทย 2) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรมควบคุมมลพิษ, กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม) และ 3) กระทรวงอุตสาหกรรม

2) หน่วยงานส่วนภูมิภาค จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานส่วนภูมิภาคมีหน้าที่เดียวราชการของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ซึ่งได้แบ่งแยกออกไปดำเนินการจัดทำตามเขตการปกครอง โดยมีเจ้าหน้าที่ของทางราชการส่วนกลาง ซึ่งได้รับแต่งตั้งออกไปประจำตามเขตการปกครองต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาคเพื่อบริหารราชการภายใต้การบังคับบัญชาของราชการส่วนกลางโดยมีการติดต่อกันอย่างใกล้ชิดเพราะถือเป็นเพียงการแบ่งอำนาจการปกครองออกมาจากการบริหารส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาคเป็นการบริหารราชการตามหลักการแบ่งอำนาจโดยส่วนกลางแบ่งอำนาจในการบริหารราชการให้แก่ภูมิภาค โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ (1) หน่วยงานส่วนภูมิภาคในสังกัดกระทรวงมหาดไทย ได้แก่ จังหวัด อำเภอ สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด (2) หน่วยงานส่วนภูมิภาคในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษ ภาคต่าง ๆ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค (3) หน่วยงานส่วนภูมิภาคในสังกัดกระทรวงอุตสาหกรรม ได้แก่ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

3) หน่วยงานส่วนท้องถิ่น จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา นั้นมีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย ได้แก่ 1) จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง 2) คุ้มครอง ฟื้นฟู และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่ 3) ป้องกันและแก้ไขภาวะมลพิษในเขตพื้นที่ และ 4) ส่งเสริมในด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าหน่วยงานรัฐบาลส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการนำเอานโยบายไปสู่การปฏิบัติการจะบรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติและจากส่วนกลางได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการทำงานและศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่ามีทรัพยากรทางการบริหารที่เพียงพอหรือไม่

2. ผลการศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

จากการศึกษาพบว่า การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ที่ได้ทำการศึกษา ทั้ง 3 แห่งนั้นมีความสอดคล้องกันจากปัญหาการเกิดขึ้นของนิคมอุตสาหกรรมทำให้มีขยะจากการผลิต รวมทั้งการเดินทางเข้ามาทำงานของประชากรแฝงทำให้มีการก่อเกิดขยะเป็นจำนวนมากและไม่สามารถกำจัดได้หมดจากปัญหาทางด้านการบริหารจัดการ เทคโนโลยี และพฤติกรรมของประชาชนประกอบกัน จึงทำให้เทศบาลขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมทั้ง 3 แห่งมีการจัดการขยะที่ไม่มีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดปัญหาต่อคุณภาพชีวิตประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอุตสาหกรรม ด้านสังคมและสาธารณสุข และคุณภาพสภาพแวดล้อมที่มีมลพิษ โดยสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 2 สรุปผลการศึกษารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ทั้ง 3 แห่ง

มาตรการและรูปแบบ	เทศบาลขนาดใหญ่		
	เทศบาลนครแหลมฉบัง	เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์	เทศบาลเมืองมาบตาพุด
1) มาตรการด้านคุณภาพชีวิตประชาชน	- เน้นการพัฒนาที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ 20 ปี แผนกลุ่มจังหวัด และนโยบายประเทศไทย 4.0 - ส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้ในการบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมควบคู่กับส่งเสริมภาคอุตสาหกรรม - เน้นกำจัดขยะโดยเริ่มตั้งแต่แหล่งกำเนิดขยะจนถึงการกำจัดที่ถูกต้อง	- เน้นการพัฒนาที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ 20 ปี แผนกลุ่มจังหวัด และนโยบายประเทศไทย 4.0 - กำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนเป็นเป้าหมายสำคัญที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น	- เน้นการพัฒนาที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ 20 ปี แผนกลุ่มจังหวัด และนโยบายประเทศไทย 4.0 - ใช้มาตรการที่เคร่งครัดกับโรงงานที่สร้างมลพิษและเป็นการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน - ให้โรงงานอุตสาหกรรมมีส่วนร่วมแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) เพื่อแก้ไขปัญหามลพิษได้อย่างยั่งยืน

CHAPTER 3

มาตรการและ รูปแบบ	เทศบาลขนาดใหญ่		
	เทศบาลนครแหลมฉบัง	เทศบาลนคร เจ้าพระยา สุรศักดิ์	เทศบาลเมืองมาบตาพุด
2) มาตรการ ด้านเศรษฐกิจ	- ใช้รูปแบบการเก็บภาษีหรือค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์ (product surcharge) เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม - ใช้การกำกับดูแลด้านสิ่งแวดล้อม สามารถออกใบอนุญาตให้ปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อมได้ในปริมาณที่เหมาะสม	- ใช้รูปแบบการเก็บภาษีหรือค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์ (product surcharge) เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม - ใช้การกำกับดูแลด้านสิ่งแวดล้อม สามารถออกใบอนุญาตให้ปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อมได้ในปริมาณที่เหมาะสม	- ใช้รูปแบบการเก็บภาษีหรือค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์ (product surcharge) เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม - ใช้การกำกับดูแลด้านสิ่งแวดล้อม สามารถออกใบอนุญาตให้ปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อมได้ในปริมาณที่เหมาะสม
3) มาตรการ ด้านสังคมและ สาธารณสุข	- มีการกำหนดรูปแบบวิธีบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบครบวงจร - มีการรณรงค์ลดปริมาณขยะต้นทาง - ลดผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ตลอดจนประหยัดพลังงานค่าใช้จ่ายต่ำ - มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการบริหารและตรวจสอบการ	- มีกำหนดแนวทางและรูปแบบการเฝ้าระวังสุขภาพในพื้นที่ชุมชน พัฒนาระบบการจัดการข้อมูลสุขภาพตามอำนาจหน้าที่ของเทศบาลนครตามที่กฎหมายกำหนด - การหาวิธีลดมลพิษร่วมกัน - มีแผนงานอนามัยสิ่งแวดล้อม การจัดทำความสะอาดตามเส้นทางการเก็บ	จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อลดปริมาณการปล่อยมลพิษทางอากาศ น้ำ ขยะมูลฝอย และกากของเสียอุตสาหกรรมจากโรงงานอุตสาหกรรม

ภูมิศร เจ่มศรี และสัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์

มาตรการและ รูปแบบ	เทศบาลขนาดใหญ่		
	เทศบาลนครแหลมฉบัง	เทศบาลนคร เจ้าพระยา สุรศักดิ์	เทศบาลเมืองมาบตาพุด
	ปฏิบัติงานของเทศบาล	ขนมูลฝอย เก็บ รวบรวมขยะมูลฝอย ขนถ่ายและกำจัดขยะ มูลฝอย งานขนถ่าย และกำจัดสิ่งปฏิกูล - กำหนดแผนงาน รักษาความสะอาด	
4) มาตรการ ด้านคุณภาพ สภาพแวดล้อม	มีการติดตาม ตรวจสอบ ประสานงานกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการกำจัดขยะมูลฝอย จากโรงงานแต่ละแห่ง อย่างสม่ำเสมอ	- มีการจัดการ คุณภาพสิ่งแวดล้อม ตามแนวทางการ พัฒนาเมือง อุตสาหกรรมเชิง นิเวศสู่เมือง สิ่งแวดล้อมยั่งยืน - มีการติดตาม ตรวจสอบค่า มาตรฐานคุณภาพ สิ่งแวดล้อม และ ปริมาณของสาร มลพิษที่ปนเปื้อน อย่างสม่ำเสมอ	- ใช้หลักการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ - กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่าง ยั่งยืน การรักษาความสะอาดเมือง การจัดการปัจจัยที่ ก่อให้เกิดมลพิษ - กำหนดมาตรการที่เข้มงวดในการควบคุมคุณภาพ สภาพแวดล้อม
5) มาตรการ ด้านการบริหาร จัดการ	มีแผนยุทธศาสตร์การ พัฒนาพื้นที่	มีแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาพื้นที่	มีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่

สำหรับผลสรุปรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ทั้ง 3 แห่ง นั้นส่วนใหญ่มี
การดำเนินการภายใต้ความร่วมมือกับภาคเอกชนในการดำเนินการ โดยสามารถสรุปรูปแบบการจัดการขยะ
มูลฝอยทั้ง 3 แห่ง ได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลขนาดใหญ่ทั้ง 3 แห่ง

รูปแบบการจัดการ	เทศบาลขนาดใหญ่		
	เทศบาลนครแหลมฉบัง	เทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์	เทศบาลเมืองมาบตาพุด
1) การจัดเก็บขยะ	เทศบาลจัดเก็บเอง และเอกชนรวบรวมโดยเทศบาลเป็นผู้ว่าจ้าง	เทศบาลจัดเก็บเอง และเอกชนรวบรวมโดยเทศบาลเป็นผู้ว่าจ้าง	เทศบาลจัดเก็บเอง และเอกชนรวบรวมโดยเทศบาลเป็นผู้ว่าจ้าง
2) การขนถ่ายขยะ	เทศบาลขนถ่ายเอง และจ้างเอกชนขนถ่ายบางส่วน	เทศบาลขนถ่ายเอง และจ้างเอกชนขนถ่ายบางส่วน	เทศบาลขนถ่ายเอง และจ้างเอกชนขนถ่ายบางส่วน
3) การกำจัดขยะ	เอกชนเป็นผู้ดำเนินการ	ใช้การว่าจ้างเอกชนในการฝังกลบในบางส่วน	ใช้การว่าจ้างเอกชนในการฝังกลบในบางส่วน

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย

1. การอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า ด้านการเมืองและนโยบายเทศบาลขนาดใหญ่นั้นมีนโยบายการจัดการขยะที่ครอบคลุมตั้งแต่ทางด้านการเมืองที่มีแนวนโยบายแห่งรัฐ ไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ แผนแม่บทการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย พ.ศ. 2555 - 2574 โดยพบว่า นโยบายการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย หากพิจารณาบทบัญญัติกฎหมาย ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาแห่งชาติ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ แผนแม่บท ล้วนกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงานในระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น (รวมถึงท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลขนาดใหญ่) ต้องจัดทำแผนการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ด้วยการส่งเสริมการรวมกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีการร่วมลงทุนภาคเอกชน (Public-Private Partnership) ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่ มีกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง ปลายทาง สัดส่วนขยะมูลฝอยชุมชนต้องได้รับการจัดการอย่างถูกต้องและนำไปใช้ประโยชน์ สัดส่วนของเสียอันตรายชุมชนได้รับการกำจัดอย่างถูกต้อง และกากอุตสาหกรรมอันตรายทั้งหมดเข้าสู่ระบบการจัดการที่ถูกต้อง ซึ่งแนวทางในการร่วมลงทุนภาคเอกชน (Public-Private Partnership) นั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดการให้บริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) ของออสบอร์น และแก๊ปเลอร์ (สันติทิวชวลิตธำรง, 2546) ซึ่งได้ไว้อย่างน่าสนใจว่าในปัจจุบันนี้รัฐบาลต่าง ๆ ทั่วโลกได้เปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้กำกับดูแลมากกว่าเป็นผู้ปฏิบัติโดยรัฐบาลทำหน้าที่เป็นส่วนสนับสนุน อำนวยความสะดวก หรือประสานงาน

ภูษิต แจ่มศรี และสัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์

มากกว่าดำเนินการเอง และเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในฐานะผู้ปฏิบัติมากขึ้นเพื่อให้การดำเนินการนั้นรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

โดยข้อมูลที่พบมีความสอดคล้องกับสำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2562) ที่ระบุว่า ซึ่งเมื่อประเทศไทยได้เข้าสู่ได้ให้สัตยาบันร่วมเป็นภาคีความตกลงปารีสเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2559 ณ นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 เป้าหมาย ที่ครอบคลุมมิติการพัฒนา ด้านการพัฒนาคน เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคมและความยุติธรรม และความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา มีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของประเทศไทยได้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล และเป็นกรอบในการจัดทำแผนการพัฒนาประเทศให้มีความสอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ที่ประเทศไทยจำเป็นต้องดำเนินนโยบายตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 เป้าหมาย โดยการจัดการขยะนั้นมีความเกี่ยวข้องกับเป้าหมายที่ 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ทัวถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน และเป้าหมายที่ 12 สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน ที่ประเทศไทยจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องลดผลกระทบทางลบของเมืองต่อสิ่งแวดล้อมต่อหัวประชากรรวมถึงการให้ความสำคัญกับคุณภาพอากาศและการจัดการขยะมูลฝอย และของเสียอื่น ๆ ภายในปี พ.ศ. 2573 และลดการเกิดของเสียโดยให้มีการป้องกัน การลดปริมาณ การใช้ซ้ำ และการนำกลับมาใช้ใหม่ ภายในปี พ.ศ. 2573

นโยบายทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จากการศึกษาพบว่า เทศบาลฯ ต้องจัดสรรงบประมาณสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายการจัดการขยะมูลฝอย อย่างเพียงพอ ครอบคลุมทั่วถึง มีการมุ่งเน้นการระดมพลังจากองค์กรภาคีทุกภาคส่วน ภาคประชาชน ประชาชนในการร่วมกับท้องถิ่น เพื่อการสร้างความอุดมสมบูรณ์ รักษา และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทย 4.0 คู่ประเทศที่พัฒนาแล้วจากฐานของท้องถิ่น ซึ่งมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2560 - 2569 ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมและพัฒนาบริการสาธารณะของท้องถิ่นที่มีคุณภาพเพื่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ผ่านแนวทางความร่วมมือของรัฐ เอกชน ตามกฎหมาย และแนวทาง การส่งเสริมการพัฒนาร่วมรัฐเอกชน (Public private partnership: PPP) ในภารกิจขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน และเจตนารมณ์ของภารกิจอย่างสูงสุด โดยมีแนวทางคือ ร่วมมือดำเนินการในการจัดการขยะกับภาคเอกชน ออกกฎหมายให้ภาคเอกชนที่มีขนาดใหญ่ในท้องถิ่นต้องมีระบบบริหารจัดการขยะ และควรมีระเบียบเพื่อส่งเสริมให้มีการจัดตั้งและการมีบทบาทของประชาชน อาสาสมัคร ระดับหมู่บ้าน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยผลการศึกษาที่พบมีความสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับหลักจริยธรรมของการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ของเดนฮาร์ด และเดนฮาร์ด (Denhardt & Denhardt, 2003) ที่กล่าวว่าในการให้บริการภาครัฐแนวใหม่ที่ให้เอกชนเข้ามาดำเนินการนั้นเอกชนก็ต้องให้บริการโดยยึดตามผลประโยชน์ของสาธารณะ ตามหลักรับใช้พลเมือง (ประชาชน) ไม่ใช่ลูกค้า เน้นหลักการสร้างภารกิจภาครัฐแบบมีส่วนร่วม สร้างค่านิยมร่วม (Shared Values)

สร้างความสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ (Trust) สร้างความร่วมมือ (Collaboration) ท่ามกลางพลเมือง และระหว่างพลเมืองด้วยกัน

โดยจากความสอดคล้องดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า ควรสร้างเครือข่ายความเชื่อมโยงระหว่างองค์กรท้องถิ่นในพื้นที่ใกล้เคียง ในการบริหารจัดการขยะร่วมกัน รวมทั้งสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดการขยะ รวมถึงปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกการจัดการขยะให้ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทาง ทำให้ง่ายต่อการจัดเก็บและกำจัด ทำให้ปริมาณขยะคงค้างลดน้อยลงได้ โดยทำโครงการที่ทำได้ง่าย เกิดประโยชน์ และประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงผ่านระบบออนไลน์ และออฟไลน์

2. ข้อเสนอแนะการวิจัย

2.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1) การเปิดโอกาสให้เทศบาลมีอำนาจในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีเอกภาพลดการแทรกแซงเพื่อการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่นั้น ๆ

2) รัฐบาลควรสนับสนุนทรัพยากรทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมภาคตะวันออกของประเทศไทยให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยเฉพาะทรัพยากรทางด้านบุคลากรที่ขาดแคลน และงบประมาณที่ไม่เพียงพอในการกำจัดขยะให้เกิดประสิทธิภาพ

3) การพัฒนารูปแบบของการถ่ายทอดนโยบายจากรัฐบาลส่วนกลางมายังส่วนภูมิภาค และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความชัดเจน ทุกหน่วยงานมีความเข้าใจในนโยบาย และแผนยุทธศาสตร์ร่วมกัน รวมทั้งการให้ความสำคัญของการสั่งการแบบล่างขึ้นบน (Bottom up) มากขึ้นเพื่อให้ผู้บริหารระดับสูงได้เกิดความเข้าใจในสภาพปัญหาเชิงพื้นที่และบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) พัฒนาศักยภาพผู้บริหารให้มีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงปัญหาขยะมูลฝอยกลไกที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของการขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยก็คือ การที่ผู้บริหารต้องเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาเสียก่อนถึงจะทำการลงมาให้มีความสำคัญและสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อการจัดการที่มีประสิทธิภาพรวมการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ อีกด้วย

2) พัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมในการจัดการขยะตามโมเดลของประเทศต้นแบบที่มีการจัดการขยะที่เป็นเลิศอย่างประเทศสวีเดน ญี่ปุ่น และสิงคโปร์ ซึ่งล้วนเกิดจากการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบการมีมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ภูษิต แจ่มศรี และสัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์

รายการอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2562). รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2561. วันที่ค้นข้อมูล 16 เมษายน 2562, เข้าถึงได้จาก <https://www.pcd.go.th/publication/4175/>
- กรมควบคุมมลพิษ. (2561). รายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2560. กรุงเทพฯ: ส่วนขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย
- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2565). ข้อมูลโรงงานในเขตการนิคมแห่งประเทศไทย. วันที่ค้นข้อมูล 16 กันยายน 2564, เข้าถึงได้จาก <http://userdb.diw.go.th/factory/ieat.asp>
- ณิชชา บุณยสิงห์. (2558). การบริหารจัดการขยะ : กรณีจังหวัดสงขลาและกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สันติศัพท์ ชวลิตธารง. (2546). หลักการบริหารรัฐกิจกับระบบราชการไทย. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ กับ SDGs. วันที่ค้นข้อมูล 16 เมษายน 2562, เข้าถึงได้จาก <https://sdgs.nesdc.go.th/ยุทธศาสตร์ชาติกับSDGs>
- อนิณ อรุณเรืองสวัสดิ์. (2558). ขยะกำลังจะล้นโลก (ตอนที่ 1). จุลสารจับกระแสเศรษฐกิจสีเขียว (*Green Economy Watch*), 1(1).
- Denhardt, R. B., & Denhardt, V. J. (2000). The New Public Service: Serving Rather than Steering. *Public Administration Review*, 6(60), 549-559.
- Denhardt, R. B., & Denhardt, V. J. (2007). *The New Public Service: Serving, Not Steering*. New York: M.E. Sharpe, Inc.
- Deumling, R. (2001). *The Future of "Waste": etymological and conceptual foundations of solid waste management*. Energy and Resources Group, University of California at Berkeley.
- Hoornweg, D., & Bhada-Tata, P. (2012). *What a Waste: A Global Review of Solid Waste Management*. Urban development series; knowledge papers no. 15. Washington, DC: World Bank.
- Osborne, D., & Gaebler, T. (1992). *Reinventing Government*. *Journal of Leisure Research*, 27(3), 302-304.

การพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยผ่านหลักสูตรการเรียนรู้การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อ ปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์

Potential Development of the Elderly through the Learning Courses to Create Value for Creation Safe Media in School of Elders, Kalasin Province

อ้อต โนนกระยอม (Aot Nongrayom)¹

พรพิทักษ์ เข็มบาตย์ (Ponpitak Hembasat)²

^{1,2}อาจารย์ประจำสาขาวิชานวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Lecturer of Bachelor of Innovation for Local Development, Faculty of Bachelor of Arts,

Kalasin University

E-mail: hembasat_5605@hotmail.com

Received: 24 June 2022

Revised: 26 October 2022

Accepted: 26 December 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพของผู้สูงวัย 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงวัยก่อนและหลังใช้หลักสูตรการเรียนรู้การสร้างคุณค่า 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงวัยที่มีต่อหลักสูตรการเรียนรู้การสร้างคุณค่า ประชากรในการศึกษา คือ ผู้สูงวัยในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 125 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 97 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบประเมินและแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test แบบ Paired Samples Test เพื่อเปรียบเทียบก่อน-หลังอบรม

ผลการวิจัยพบว่า 1) ศักยภาพของผู้สูงวัย โดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = .38) 2) ผลสัมฤทธิ์การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงวัยหลังการอบรมผ่านหลักสูตรการเรียนรู้การสร้างคุณค่ามีค่าเฉลี่ยคะแนนที่สูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ความพึงพอใจของผู้สูงวัยที่มีต่อหลักสูตรการเรียนรู้การสร้างคุณค่า โดยรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = .55)

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ, ผู้สูงอายุ, โรงเรียนผู้สูงอายุ, จังหวัดกาฬสินธุ์

Abstract

This research using quasi-experimental research were three objects that: 1) to study the potential of elderly, 2) to compared the achievements of the potential development of the elderly before and after through the learning course to create value and 3) to study the satisfaction of the elderly through the learning course to create value. The population was the elderly in School of elders including 125 people, the sample was total 97 people to use a simple random sampling method. The tools used to collect data are assessments and questionnaires. Statistics used to analyze data include percentage, average, standard deviation, and paired samples test t-test to compare before-after training.

The findings were as follows: 1) The potential of the elderly was overall and listings had the high average level ($= 3.89$, S.D. $= .38$). 2) Achievement of the potential development of the elderly was after training through learning course to create value, higher than before training. Statistically significant at .01 level. 3) The satisfaction of the elderly towards the learning course was overall and listings had the highest average level ($= 4.58$, S.D. $= .55$).

Keywords: Potential Development. Elderly, School of Elders, Kalasin Province

บทนำ

โครงสร้างประชากรที่กำลังเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ” (Aging Society) เป็นปรากฏการณ์ที่ทั่วโลกต่างให้ความสนใจ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวมีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อสังคมในทุกด้านเป็นอย่างมาก ปรากฏการณ์ใหม่ในศตวรรษที่ 21 ที่ประเทศไทยกำลังเผชิญ คือ การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยได้เข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์” (Complete Aged Society) ตามคำนิยามขององค์การสหประชาชาติ และคาดว่าจะเข้าสู่ “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” (Super Aged Society) ในปี พ.ศ. 2578 จึงเห็นได้ว่า สถานการณ์ผู้สูงอายุของประเทศไทยนั้นเป็นสถานการณ์ที่ต้องให้ความสนใจเร่งด่วน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2561) จากสถิติประชากรศาสตร์ ประชากรและการเคหะ พบว่า จำนวนประชากรของผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์ ในปี 2563 มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปถึง 100 ปี มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุทั้งสิ้น จำนวน 164,502 คน ซึ่งจะเห็นได้ว่า ประชากรผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ประกอบกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงทำให้ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ตามลำพังมากขึ้น ขณะที่ปัจจุบันสังคมไทยมีพลวัตเชื่อมโยงกับโลกภายนอกอยู่

ตลอดเวลาผ่านสื่อหลากหลายประเภท ทั้งสื่อสังคมแบบใหม่ที่เปิดพื้นที่ให้นำเสนอข้อมูลข่าวสาร เนื้อหาต่าง ๆ ไปยังผู้รับสื่อ ขณะเดียวกัน การเป็นผู้ผลิตสื่อแบบปัจเจกบุคคลไม่ได้ถูกจำกัดหรือผูกขาดเฉพาะผู้ผลิตสื่ออาชีพเหมือนในอดีต นิเวศสื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงจากเดิมอย่างสิ้นเชิง สิ่งที่ต้องตระหนักและเป็นหัวใจสำคัญ คือ การสร้างเนื้อหาสาระที่มีคุณภาพ มีความถูกต้องบนพื้นฐานของข้อเท็จจริง (สำนักงานกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์, 2561)

“สื่อ” จึงนับว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อผู้สูงอายุในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน ซึ่งผู้สูงอายุมีการติดต่อสื่อสารกับลูกหลานมากขึ้นตามยุคสมัย โดยการใช้สื่อของผู้สูงอายุนั้นมีผลทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยผลทางบวกได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ ความรู้ รับข้อมูลข่าวสาร ความบันเทิง ได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครอบครัว ส่วนผลกระทบด้านลบ คือ อันตรายภาวะทางสุขภาพ เช่น ความเครียดสะสม เกิดปัญหาทางสุขภาพ เช่น โรคหัวใจ โรคความดัน และอาจถูกหลอกลวงได้ ด้านการผลิตเนื้อหาสื่อสำหรับผู้สูงอายุนั้น ผู้สูงอายุต้องการเนื้อหาที่ส่งเสริมภาพลักษณ์เชิงบวกที่สะท้อนศักยภาพของผู้สูงอายุ เนื้อหาเน้นความรักความผูกพันระหว่างผู้สูงอายุกับครอบครัว ดังนั้น รูปแบบการนำเสนอสื่อต้องสอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายของผู้สูงอายุด้วย เพราะแท้จริงแล้วผู้สูงอายุก็มีความหลากหลายในความสนใจและความต้องการเช่นกัน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อเพื่อผู้สูงอายุกันเองด้วย หากมีช่องทางที่ผู้สูงอายุได้แสดงศักยภาพผ่านสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์จึงนับเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีโอกาสได้แสดงศักยภาพ การที่บุคคลได้ตระหนักถึงศักยภาพของตน มีการรับรู้แห่งตน และเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากในการสร้างเจตคติที่ดีให้เกิดขึ้นกับตนเอง มีความเชื่อมั่น และมีความรู้สึกที่ดีกับบุคคลรอบข้าง ตลอดจนสามารถปรับตัวทางอารมณ์ สังคม เผชิญกับอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาในชีวิตได้ จะเป็นสิ่งที่น่าสนใจมาสู่ชีวิต หากผู้สูงอายุมีความสุขก็จะส่งผลต่อระบบการทำงานภายในร่างกายของผู้สูงอายุ ลดความตึงเครียด เพิ่มสุขภาพทางกาย และสุขภาพทางใจ และทำให้ผู้สูงอายุมีอายุยืนยาวมากขึ้น (วิทยากร เชียงกูล, 2552)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้สนใจศึกษา “การพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยผ่านหลักสูตรการเรียนรู้การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์” เพราะหากผู้สูงวัยมีหลักสูตรการอบรมที่ได้มาตรฐานจะช่วยส่งเสริมศักยภาพผู้สูงวัยการเรียนรู้การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ตลอดจนสามารถพัฒนาและเผยแพร่สื่อให้กับสังคมสูงวัยและชุมชนได้ ซึ่งหลักสูตรที่ใช้ในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยประกอบไปด้วย 3 หลักสูตร คือ หลักสูตรการสร้างความรู้คุณค่าตนเอง หลักสูตรการดูแลสุขภาพตนเอง และหลักสูตรการใช้และจัดทำสื่อ โดยกิจกรรมในการจัดอบรมเป็นการให้ความรู้ ฝึกปฏิบัติ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเสวนา เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยการเรียนรู้การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ โดยระยะเวลาในการทำวิจัยเริ่มตั้งแต่ 18 มิถุนายน 2564 - 17 มิถุนายน 2565 ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นรูปแบบและแนวทางในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยการเรียนรู้การ

ออต โนกระยอม และพรพิทักษ์ เหมมาศัตย์

สร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างมีความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของผู้สูงวัยสู่การเรียนรู้การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงวัยก่อนและหลังผ่านหลักสูตรการเรียนรู้สู่การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงวัยที่มีต่อหลักสูตรการเรียนรู้สู่การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์

ทบทวนวรรณกรรม (แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง)

ผู้สูงอายุมีคุณค่าและความสำคัญต่อสังคม นอกจากจะเป็นที่พึ่งพาทางใจของบุตรหลานและเป็นที่เคารพนับถือของบุคคลในวงศาคณาญาติแล้ว ผู้สูงอายุยังได้รับการยกย่องจากสังคมในฐานะเป็นผู้มีประสบการณ์ มีความคิด ความอ่าน สุขุมรอบคอบ และเคยทำคุณประโยชน์แก่สังคมมาแล้วเมื่อตอนที่อยู่ในวัยทำงาน รัฐบาลในสมัย พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ และปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2525 อนุมัติให้วันที่ 13 เมษายน ของทุกปี เป็นวันผู้สูงอายุ

จากการเพิ่มจำนวนผู้สูงอายุและสภาพปัญหาของผู้สูงอายุที่อาจเกิดขึ้นตามมา ทำให้รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญว่า ควรจะให้มีการเตรียมการช่วยเหลือผู้สูงอายุในกรณีต่าง ๆ ซึ่งผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีบทบาทและมีความสำคัญต่อสังคมตั้งแต่สังคมเล็ก ๆ ในครอบครัว สังคมในชุมชน ตลอดจนสังคมใหญ่ระดับประเทศและระดับโลก เนื่องจากการดำรงชีวิตในฐานะที่เป็นผู้สูงอายุมิใช่เปล่าประโยชน์ ผู้สูงอายุเป็นผู้มีประสบการณ์จึงสามารถเป็นได้ทุกอย่างที่ต้องการจะเป็น โดยเฉพาะเมื่อได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมในด้านต่าง ๆ ทำให้ผู้สูงอายุมีสักยภาพและสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข รวมถึงเป็นปูนียบุคคลที่มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ทฤษฎีภาวะผู้สูงอายุทางด้านชีววิทยา เป็นทฤษฎีที่พยายามอธิบายสาเหตุของความชราเชิงชีววิทยา ซึ่ง ถัดินันท์ นันทิโร (2543, หน้า 143) ได้กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีนี้เชื่อว่า คนชราเกิดขึ้นตามพันธุกรรม มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอวัยวะบางส่วนของร่างกายคล้ายคลึงกันหลายชั่วอายุและลักษณะนั้นแสดงออกเมื่ออายุมากขึ้น เช่น ผมหงอก ศีรษะล้าน และเดินหลังค่อม เป็นต้น ตลอดจนเมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้นจะค่อย ๆ เกิดความผิดพลาดในการทำงานของเซลล์ และความผิดพลาดนี้จะเพิ่มมากขึ้นจนถึงขั้นที่จะทำให้เซลล์ต่าง ๆ ของร่างกายเสื่อมและหมดอายุลงได้

ทฤษฎีทางจิตวิทยา (Psychological Theory) เชื่อว่า ผู้สูงอายุจะมีความสุขหรือความทุกข์นั้นขึ้นอยู่กับภูมิหลังและการพัฒนาจิตใจของผู้นั้น ถ้าผู้สูงอายุเติบโตมาด้วยความมั่นคง ความอบอุ่น มีความรักแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย เห็นความสำคัญของผู้อื่น รักคนอื่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี มักเป็นผู้สูงอายุที่ค่อนข้างจะมีความสุข สามารถอยู่ร่วมกับลูกหลานหรือผู้อื่นได้โดยไม่มีความเดือดร้อนใจ แต่ในทางกลับกัน ถ้าเป็นผู้สูงอายุที่เติบโตมาในลักษณะที่ร่วมมือกับใครไม่เป็น ไม่อยากให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ใด จิตใจคับแคบ ผู้สูงอายุนั้นมักจะเป็นผู้ที่ไม่ค่อยมีความสุข ดังนั้น ทฤษฎีทางจิตวิทยามีความคล้ายคลึงกันตรงที่มองว่า การเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้สูงอายุนั้นเป็นการพัฒนาและการปรับตัวทางด้านความรู้สึนึกคิด ความเข้าใจ แรงจูงใจ การเปลี่ยนแปลงของอวัยวะรับสัมผัสทั้งปวง ตลอดจนสังคมที่ผู้สูงอายุนั้น ๆ อาศัยอยู่

ทฤษฎีทางสังคมวิทยา เชื่อว่า การปรับตัวต่อการเป็นผู้สูงอายุน่าจะเกี่ยวข้องกับทฤษฎีบทบาท คือ บุคคลนั้นจะรับบทบาททางสังคมที่แตกต่างกันไปตลอดชีวิตของเขา เช่น บทบาทการเป็นพ่อ แม่ สามี ภรรยา ฯลฯ ความเป็นอยู่ของบุคคลจะถูกกำหนดโดยบทบาทหน้าที่ที่ตนกำลังรับผิดชอบอยู่ บุคคลจะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติตนต่อบทบาทที่กำลังเป็นอยู่ได้อย่างเหมาะสมเพียงใด โดยบทบาทอาจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในการที่จะกำหนดบทบาทของแต่ละบุคคล ในช่วงชีวิตที่ผ่านมาของตนเอง ส่งผลไปถึงการยอมรับบทบาททางสังคมที่กำลังจะมาถึงหรือกำลังจะเปลี่ยนแปลงในอนาคต นอกจากนี้ โรเบิร์ต ฮาวิกเฮิร์ต (Robert Havigherst) ได้กล่าวว่า ผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมอยู่เสมอ ๆ จะมีบุคลิกภาพที่กระฉับกระเฉง มีความพึงพอใจในชีวิตและปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่ไม่มีการกิจกรรมหรือบทบาทหน้าที่ใด ๆ มีภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองในด้านบวก และชอบในการเข้าร่วมกิจกรรม และการเข้าร่วมกิจกรรมยังเป็นการทดแทนบทบาทในสังคมที่สูญเสียไปได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ยงยุทธ บุราสิทธิ์ และขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์ (2561, หน้า 129) ได้ศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมค่านิยมไทยคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุในสังคมเมือง” ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประเมินว่าตนเองมีคุณค่าและศักดิ์ศรีในระดับสูง รู้สึกมีอิสระในการตัดสินใจ ได้รับการเคารพยกย่องจากลูกหลานและการเป็นที่พึ่งทางใจของครอบครัว ผู้ดูแลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีทัศนคติต่อค่านิยมในเชิงบวกด้านการเคารพผู้สูงอายุสูงกว่าเพศชาย แนวทางในการส่งเสริมคุณค่าและศักดิ์ศรีให้แก่ผู้สูงอายุ คือ การสร้างฐานสุขภาพที่แข็งแรงให้กับผู้สูงอายุ การควบคุมโรคเรื้อรัง การสร้างสุขภาพจิตที่ดี การปลูกฝังความรัก ความผูกพัน และการตอบแทนบุญคุณ

พเยาว์ พงษ์ศักดิ์ชาติ และคณะ (2562, หน้า 44) ได้ศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพตามภูมิปัญญาท้องถิ่น” ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมสุขภาพตามภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในแต่ละภูมิภาคด้านการบริโภคอาหาร ได้แก่ การรับประทานอาหารประเภทผัก ผลไม้พื้นบ้าน ที่อุดมด้วยวิตามิน เกลือแร่และ

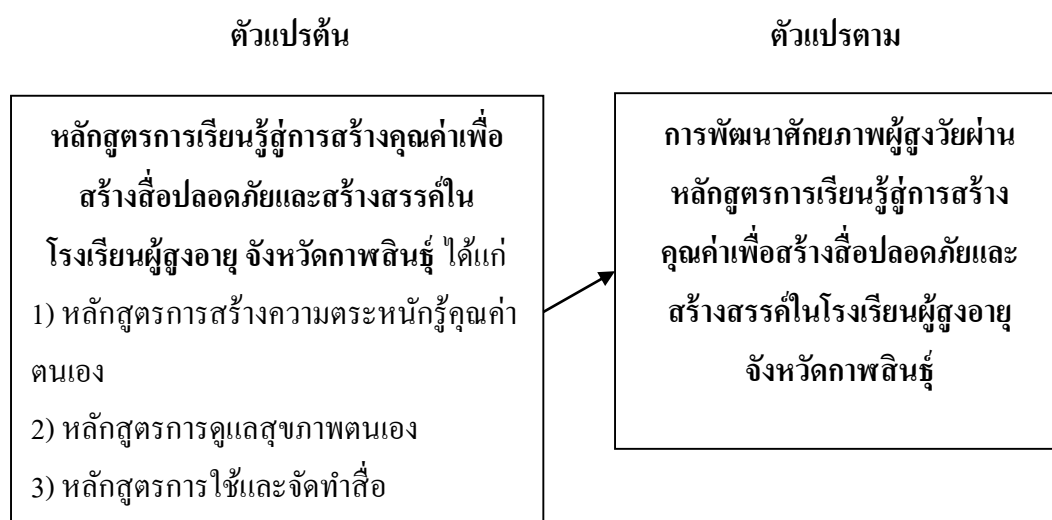
ออต โนกระยอม และพรพิทักษ์ เข็มบาสัย

ประโยชน์เชิงสมุนไพรร ด้านการออกกำลังกาย ได้แก่ การคิดค้นรูปแบบการออกกำลังกายจากท่ารำประจำถิ่น ลักษณะท่าทางในการประกอบอาชีพ ดัดแปลง ประยุกต์วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นมาใช้ประกอบการออกกำลังกาย และด้านการจัดการกับความตึงเครียดทางอารมณ์ ได้แก่ การใช้ดนตรี ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน หรือหลักธรรมคำสอน แนวปฏิบัติตนของศาสนามาประยุกต์สำหรับการควบคุมอารมณ์หรือผ่อนคลายความเครียด แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพตามภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วยการสอนให้ความรู้ทางสุขภาพ จัดโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ การบูรณาการในเนื้อหาของการเรียน เพื่อปลูกฝังให้บุคคลเกิดความตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นและประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทางสุขภาพอย่างเหมาะสม

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ตัวแปรเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยผ่านหลักสูตรการเรียนรู้สู่การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีทั้งตัวแปรด้านปัจจัยส่วนบุคคล และศักยภาพผู้สูงวัยในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้นำตัวแปรเหล่านี้ไปศึกษาในการวิจัยครั้งนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยโดยใช้หลักสูตรอบรมพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยสู่การเรียนรู้การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์” ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ดำเนินการทดลองตามแบบวิจัย One Group Pretest-Posttest Design มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ ผู้สูงวัยในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 125 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงวัยในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 97 คน ตามตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Mogan) (ชานินทร์ ศิลป์จารุ, 2552) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. หลักสูตรการเรียนรู้สู่การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย 1) หลักสูตรการสร้างความรู้ความตระหนักรู้คุณค่าตนเอง 2) หลักสูตรการดูแลสุขภาพตนเอง และ 3) หลักสูตรการใช้และจัดทำสื่อ
2. แบบประเมินการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงวัยสู่การเรียนรู้การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 20 ข้อ
3. แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้สูงวัยที่มีต่อหลักสูตรการเรียนรู้สู่การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 12 ข้อ

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยสร้างเครื่องมือโดยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด มีการกำหนดกรอบประเด็นเครื่องมือการวิจัยให้สอดคล้องและครอบคลุมเนื้อหาของวัตถุประสงค์ในการศึกษา และนำเครื่องมือไปทำทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยให้กรรมการที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ทำการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขให้เครื่องมือการวิจัยมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .92

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือการวิจัยที่สร้างขึ้นไปสอบถามกลุ่มตัวอย่าง เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้ว คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

ข้อ โน่นกระยอม และพรพทททท ททททท

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แบบประเมินศักยภาพของผู้สูงวัยสู่การเรียนรู้การสร้างความรู้เพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีเกณฑ์การประเมินดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับการปฏิบัติ
4.51-5.00	มากที่สุด
3.51-4.50	มาก
2.51-3.50	ปานกลาง
1.51-2.50	น้อย
1.00-1.50	น้อยที่สุด

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงวัยก่อนการอบรม-หลังการอบรมผ่านหลักสูตรการเรียนรู้การสร้างความรู้เพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้วยสถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และวิเคราะห์การเปรียบเทียบโดยใช้ Paired Sample t-test โดยมีเกณฑ์การประเมินดังนี้

คะแนน	การตีความ
0	หมายถึง ไม่มีศักยภาพ
1	หมายถึง มีศักยภาพน้อยที่สุด
2	หมายถึง มีศักยภาพน้อย
3	หมายถึง มีศักยภาพปานกลาง
4	หมายถึง มีศักยภาพมาก
5	หมายถึง มีศักยภาพมากที่สุด

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้สูงวัยที่มีต่อหลักสูตรการเรียนรู้การสร้างความรู้เพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยค่า (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
4.51-5.00	มากที่สุด
3.51-4.50	มาก
2.51-3.50	ปานกลาง
1.51-2.50	น้อย
1.00-1.50	น้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ t-test แบบ Paired Samples Test เพื่อเปรียบเทียบก่อน-หลังการอบรม

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาปรากฏดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ศักยภาพของผู้สูงวัยต่อการเรียนรู้การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพของผู้สูงวัยต่อการเรียนรู้การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = .38) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการรู้เท่าทันสื่อสำหรับผู้สูงวัย ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = .44) รองลงมา คือ ด้านการสร้างคุณค่าของผู้สูงวัยต่อสังคม ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = .41) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการดูแลสุขภาพของผู้สูงวัย ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = .30) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานศักยภาพผู้สูงวัยต่อการเรียนรู้การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและรายด้าน

ศักยภาพผู้สูงวัยต่อการเรียนรู้การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์	ระดับการปฏิบัติ			อันดับที่
	$\bar{X}$	SD.	แปลผล	
1. ด้านการสร้างคุณค่าของผู้สูงวัยต่อสังคม	3.87	0.41	มาก	2
2. ด้านการดูแลสุขภาพของผู้สูงวัย	3.86	0.30	มาก	3
3. ด้านการรู้เท่าทันสื่อสำหรับผู้สูงวัย	3.95	0.44	มาก	1
รวมเฉลี่ย	3.89	0.38	มาก	

ออต โนนกระยอม และพรพิทักษ์ เหมบางสตัย

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงวัยก่อนและหลังผ่านหลักสูตรการเรียนรู้การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการศึกษาพบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงวัยหลังใช้หลักสูตรการเรียนรู้การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์ สูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงวัยก่อนและหลังผ่านหลักสูตรการเรียนรู้การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์

การวัด	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนอบรม	97	52.47	10.47	10.96	.000**
หลังอบรม	97	69.13	7.48		

.000** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความพึงพอใจของผู้สูงวัยที่มีต่อหลักสูตรการเรียนรู้การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงวัยส่วนใหญ่เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 89.60 และจำแนกตามอายุ ส่วนใหญ่มีอายุ 60 - 70 ปี คิดเป็นร้อยละ 65.60 ตามลำดับ ผู้สูงวัยผู้มีความพึงพอใจเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยสู่การเรียนรู้การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = .55) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 1 เนื้อหา สาระ องค์กรความรู้มีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = .47) รองลงมา คือ ข้อ 7 รูปแบบการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = .49) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 6 ความเหมาะสมของระยะเวลาในการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = .59) ดังตารางที่ 3

CHAPTER 4

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้สูงวัยที่มีต่อหลักสูตรการอบรมพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยสู่การเรียนรู้การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์

ข้อความ	ระดับความพึงพอใจ			ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
1. การประชาสัมพันธ์ของการจัดกิจกรรม	4.60	.52	มากที่สุด	8
2. การลงทะเบียนและการต้อนรับ	4.65	.51	มากที่สุด	4
3. ความเหมาะสมของอาหารและเครื่องดื่ม	4.66	.51	มากที่สุด	3
4. ความเหมาะสมของสถานที่	4.62	.50	มากที่สุด	5
5. การจัดลำดับกิจกรรมและสันทนาการ	4.47	.52	มาก	9
6. ความเหมาะสมของระยะเวลาในการจัดกิจกรรม	4.43	.59	มาก	12
7. รูปแบบการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.67	.49	มากที่สุด	2
8. บรรยายกาศช่วยกระตุ้นให้เกิดพลังการเรียนรู้	4.62	.59	มากที่สุด	6
9. ประโยชน์และความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม	4.46	.60	มาก	11
10. เนื้อหา สาระ องค์ความรู้มีความเหมาะสม	4.72	.47	มากที่สุด	1
11. วิทยากรสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ กิจกรรมอย่างเหมาะสม	4.61	.60	มากที่สุด	7
12. ท่านสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	4.48	.61	มาก	9
เฉลี่ยโดยรวม	4.58	.55	มากที่สุด	

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยผ่านหลักสูตรการเรียนรู้สู่การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้ศึกษาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

ผลสัมฤทธิ์การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงวัยก่อนและหลังใช้หลักสูตรการเรียนรู้สู่การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า หลังการอบรมโดยใช้หลักสูตรการเรียนรู้สู่การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์ สูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงวัยผ่านหลักสูตรอบรมเกี่ยวกับการตระหนักรู้คุณค่าของตนเอง การดูแลสุขภาพตนเอง และ

ออต โนกระยอม และพรพิทักษ์ เหมบาสัตย์

การใช้และจัดทำสื่อ ทำให้ผู้สูงวัยมีความสามารถที่จะสร้างคุณค่าให้กับตนเองเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในกลุ่มผู้สูงวัยเอง ทั้งนี้ โดยมีการอบรมให้ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำกิจกรรมส่งเสริมศักยภาพด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับผู้สูงวัย มีการเสวนาระหว่างนักวิชาการ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้สูงวัยในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับศักยภาพของผู้สูงวัย ในขณะเดียวกัน ชุมชนเองมีอัตราจำนวนผู้สูงวัยเพิ่มขึ้น มีการประชาสัมพันธ์ถึงการสร้างคุณค่าของตนเองต่อสังคม การรักษาสุขภาพตลอดจนให้เข้าถึงสื่อด้วยความระมัดระวัง มีสติ รับรู้ และสามารถแยกแยะข้อมูลข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริงได้ แต่เมื่อสถานการณ์ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยอย่างสมบูรณ์ในปี 2574 เมื่อมีอัตราจำนวนผู้สูงวัย “เพิ่มขึ้น” จะมีปัญหาในการดูแล ในขณะเดียวกัน ภาวะประชากรผู้สูงวัยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นไปและมีจะเพิ่มเป็น 1 ใน 5 ภายในปี 2050 และกำลังจะเป็นปรากฏการณ์ที่ละเลยไม่ได้อีกต่อไป ในปี 2568 ประเทศไทยจะมีผู้สูงวัยมากเป็นลำดับที่ 5 ในทวีปเอเชีย คือ 13.9 ล้านคน และภายในปี 2573 สัดส่วนประชากรสูงวัยในช่วงวัย 60 ปี 65 ปี และ 80 ปีขึ้นไป จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็นสัดส่วนประชากรวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) จะเพิ่มจากประมาณร้อยละ 13 ของประชากรสูงวัยทั้งหมดเป็นเกือบ 1 ใน 5 ของประชากรสูงวัย และจากอัตราเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงวัยชาวไทยที่เพิ่มขึ้นปีละ 5 แสนคน กระทรวงสาธารณสุขคาดว่า ในปี 2574 ประเทศไทยก้าวเข้าสู่การเป็น “สังคมผู้สูงวัยอย่างสมบูรณ์ : Aged Society” โดยจะมีผู้สูงวัย 1 คน ในประชากรทุก ๆ 5 คน และจากนั้นอีกเพียง 10 ปี ประเทศไทยจะกลายเป็น “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด : Super-Aged Society” (กระทรวงสาธารณสุข, 2557, หน้า ก) ซึ่งรัฐบาลได้จัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) มีวิสัยทัศน์ว่า “ผู้สูงอายุเป็นหลักชัยของสังคม” โดยประชากรผู้สูงอายุจะต้องมีสุขภาพดีทั้งกายและจิต ครอบครัวยุบอุ่น มีสังคมที่ดี มีหลักประกันที่มั่นคง ได้รับสวัสดิการและการบริการที่เหมาะสม อยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ มีส่วนร่วม มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลและข่าวสารอย่างต่อเนื่อง มีระบบสวัสดิการและการบริการจะต้องสามารถรองรับผู้สูงวัยให้สามารถดำรงอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับ ชงยุทธ บุราสิทธิ์ และขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์ (2561, หน้า 129) ได้ศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมค่านิยมไทยคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุในสังคมเมือง” ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประเมินว่าตนเองมีคุณค่าและศักดิ์ศรีในระดับสูง รู้สึกมีอิสระในการตัดสินใจ ได้รับการเคารพยกย่องจากลูกหลานและการเป็นที่พึ่งทางใจของครอบครัว แนวทางในการส่งเสริมคุณค่าและศักดิ์ศรีให้แก่ผู้สูงอายุ คือ การสร้างฐานสุขภาพที่แข็งแรงให้กับผู้สูงอายุ การควบคุมโรคเรื้อรัง การสร้างสุขภาพจิตที่ดี การปลูกฝังความรัก ความผูกพัน และการตอบแทนบุญคุณ

ผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ ของเฮอเบิร์ต บลูเมอร์ (Blumer, 1969) ที่อธิบายว่า บุคคลเรียนรู้จากบริบทต่าง ๆ ของสภาพแวดล้อมและตนเองโดยผ่านขบวนการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ตั้งแต่กับสมาชิกในครอบครัว กลุ่มเพื่อน และโรงเรียน ซึ่งสภาพแวดล้อมต่าง ๆ คือ การแสดงออกซึ่งสัญลักษณ์ของความหมายการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์จึงเป็นการใช้สัญลักษณ์ตีความและแสวงหาความหมายที่แท้จริงของการกระทำต่าง ๆ ซึ่งต้องอยู่ในรูปที่กระบวนการที่หลายคนเข้าใจใน

เหตุการณ์ สามารถประเมินเหตุการณ์ ให้ความหมายและตัดสินใจที่มีการโต้ตอบ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2539, หน้า 35) ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social Exchange Theory) ที่มีพื้นฐานจากการพิจารณา Cost-Benefit Model ของการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคมและทั้งยังมีพื้นฐานมาจากการแลกเปลี่ยนในลักษณะสมดุลในคุณค่าและประโยชน์ของการแลกเปลี่ยน ผู้สูงอายุอาจมองว่าให้ผลตอบแทนน้อย ไม่คุ้มค่า อย่างไรก็ตาม ตามที่กล่าวว่าคุณค่าของการแลกเปลี่ยนจะบอกสถานภาพทางสังคมของผู้แลกเปลี่ยน บทบาท และทักษะของบุคคลอาจใช้เป็นตัวแลกเปลี่ยนในสถานการณ์ที่สังคมนั้นมีความต้องการ อาทิ พ่อแม่มีคุณค่าทำหน้าที่เลี้ยงดูหลานเพื่อตอบแทนให้คนหนุ่มสาวสามารถประกอบภารกิจในชีวิตการงานได้ สอดคล้องกับ ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) อธิบายว่า กิจกรรมที่บุคคลปฏิบัติต่อเพื่อนฝูง ต่อครอบครัว และต่อสังคม กิจกรรมเหล่านี้เมื่อมีการปฏิบัติจะทำให้ผู้สูงอายุยังรู้สึกตนเองมีคุณค่า ตนเองยังเป็นประโยชน์ และยังมีบทบาทต่อสังคมอยู่ ถึงแม้ว่าภาวะร่างกายอ่อนแอลง ทำให้มีการ ถอยห่างออกจากสังคม ทฤษฎีนี้อธิบายได้ว่าการมีกิจกรรมต่อสังคมของผู้สูงวัยจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิต ดังนั้น การมีกิจกรรมที่พอเหมาะกับวัยของผู้สูงวัยจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ สอดคล้องกับทฤษฎีต่างยุค (Age-Stratification Theory) ที่คำนึงถึงบุคคลในฐานะ โครงสร้างของสังคม ผู้มีวัยในยุคสังคมต่างกันย่อมมีประสบการณ์ต่างกัน ทฤษฎีนี้ช่วยให้เข้าใจและนิยามการสูงอายุในบริบทของสังคม วัฒนธรรม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละยุค และความแตกต่างในแต่ละพื้นที่

สรุป

การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงวัยโดยใช้หลักสูตรอบรมพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยนับเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้ผู้สูงวัยมีรูปแบบแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง หรือการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงวัย โดยจะทำให้ได้รับรู้ถึงศักยภาพของผู้สูงวัยก่อนและหลังใช้หลักสูตรการอบรมพัฒนาศักยภาพผู้สูงวัยสู่การเรียนรู้การสร้างคุณค่าเพื่อสร้างสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่า หลังจากที่ผู้สูงวัยได้ใช้หลักสูตรการอบรมการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงวัยนั้น ทำให้ผู้สูงวัยได้เข้าใจเพิ่มขึ้นในหลักสูตรการศึกษาและสามารถนำไปปรับใช้ในการออกแบบกิจกรรมของชมรม การผลิตสื่อที่สร้างสรรค์และปลอดภัยสำหรับผู้สูงวัย เพื่อที่จะทำให้ผู้สูงวัยได้มีกรอบในการพัฒนาตนเองและสร้างสรรค์ผลงาน สร้างคุณค่าให้กับผู้สูงวัยให้อยู่อย่างมีความสุขและมีศักดิ์ศรีในตนเองได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนงบประมาณด้านการพัฒนาและผลิตสื่อด้านการทำความดี คุณประโยชน์ การเสียสละ การเป็นตัวอย่างที่ดี การดูแลสุขภาพปีละ 1 ครั้งอย่างต่อเนื่องพร้อมการประกาศเกียรติคุณผู้สังคมและจัดทำเว็บไซต์เพื่อเป็นช่องทางเผยแพร่สื่อของผู้สูงวัยอย่างปลอดภัยและสร้างสรรค์

2. สถาบันการศึกษาในพื้นที่ควรสนับสนุนนักวิชาการเป็นที่ปรึกษาด้านการเสริมสร้างคุณค่าตนเอง การดูแลสุขภาพ การให้ความรู้ป้องกันสื่อไม่ปลอดภัย การพัฒนาและผลิตสื่อโดยจัดหลักสูตรอบรมเทคนิค วิธีการอย่างง่ายปีละ 1 ครั้ง

ข้อเสนอแนะการนำไปใช้ประโยชน์

1. ผู้รับผิดชอบในการอบรมควรมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมในรูปแบบอื่น ๆ ได้ เช่น การประกวดกิจกรรมที่สร้างคุณค่าให้ตนเอง วิธีการดูแลสุขภาพ และการใช้สื่อและพัฒนาสื่อต่าง ๆ

2. ผู้รับผิดชอบในการอบรมควรนำรูปแบบการอบรมไปใช้กับประชาชนได้ในทุกระดับ แต่ควรตระหนักว่า ความรู้ความสามารถของกลุ่มมีความแตกต่างกัน จำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรอบรมให้มีความสอดคล้องกับความรู้ความสามารถของแต่ละกลุ่ม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการสอบถาม การสำรวจเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุก่อนที่จะมีการจัดทำเนื้อหาในหลักสูตร

2. ควรศึกษาเพิ่มเติมกลุ่มตัวอย่างเป็นสองกลุ่มที่มีความอิสระต่อกันเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันทางการศึกษา โดยจัดกิจกรรมประกวดการจัดทำสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มสองกลุ่มก่อนและหลังการอบรม

รายการอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2557). *ยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัด และแนวทางจัดเก็บข้อมูล กระทรวงสาธารณสุข*.
กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- ธานินทร์ ศิลปจารุ. (2552). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS (พิมพ์ครั้งที่ 10)*. กรุงเทพฯ:
บิสซิเนส อาร์ แอนด์ ดี.
- พะเยาว์ พงษ์ศักดิ์ชาติ และคณะ. (2562). การส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพตามภูมิปัญญาท้องถิ่น. *วารสาร
พยาบาลทหารบก*, 20(3), หน้า 44-53.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ. (2561). *สถานการณ์การสูงวัยของประชากรไทย*. วันที่ค้นข้อมูล 25
มกราคม 2565, เข้าถึงได้จาก <http://thaigri.org/?p36746>
- ขงยุทธ บุราสิทธิ์ และขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์. (2561). การส่งเสริมค่านิยมไทย “คุณค่าและศักดิ์ศรี” ของ
ผู้สูงอายุในสังคมเมือง. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 37(2), หน้า 129.
- รศรินทร์ เกรย์ และคณะ. (2556). *มโนทัศน์ใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ : มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคมและสุขภาพ*.
นครปฐม: บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด.
- ฤตินันท์ นันทิโร. (2543). *บทบาทของผู้ดูแลในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิทยากร เชียงดู. (2552). *จิตวิทยาในการสร้างความสุข* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สายธาร.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2539). *สังคมวิทยาภาวะสูงอายุ: ความเป็นจริงและการคาดการณ์ในสังคมไทย*.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์. (2561). *รายงานประจำปีกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัย
และสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์.
- Blumer, H. (1969). The Methodological Position in Symbolic Interaction. In *Symbolic Interactionism
Perspective and Method* (pp. 1-60). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, Inc.

**แนวทางการพัฒนาศักยภาพในการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมเพื่อการแข่งขัน
ทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี**

**The Guidelines to Develop potential of Innovative Business Management for
Competitive Advantage Community-Based Enterprises in Pathumthani
Province**

สนิทธเดช จินตนา (Sanitdech Jintana)¹

สุพิศ บุญลาภ (Supit Boonlab)²

^{1,2}ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Asst. Prof. Dr., Major of Social Sciences, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology

Thanyaburi

E-mail: sanitdech_j@rmutt.ac.th

Received: 11 October 2022

Revised: 19 December 2022

Accepted: 26 December 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับศักยภาพการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรม 2) ศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานีจำแนกตามปัจจัยทางธุรกิจ 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลของศักยภาพการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมที่มีต่อความสามารถทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี และ 4) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมเพื่อความสามารถทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี การศึกษาครั้งนี้การวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed-method design) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ประธานและรองประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 283 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ บุคคลในองค์กรวิสาหกิจ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน จำนวน 16 คน โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interviews) โดยมีสถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ

สถิติเชิงพรรณนา และสถิติ บัญญัติ

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ
เชิงเส้นตรง และการวิเคราะห์แบบพรรณนาข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า ประเด็นที่ 1 วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานีส่วนใหญ่มีการจัดการธุรกิจ
เชิงนวัตกรรมโดยรวมนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก
3 ด้าน โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74
รองลงมาคือ ด้านพฤติกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 และด้านกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 ตามลำดับ และมี
ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง อีก 2 ด้าน ได้แก่ด้านกระบวนการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.11 และด้าน
การตลาด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.61 ประเด็นที่ 2 กลุ่มวิสาหกิจในจังหวัดปทุมธานีที่มีประเภทของวิสาหกิจ
ชุมชน จำนวนสมาชิก ระยะเวลาที่ดำเนินกิจการ รายได้ต่อปี และช่องทางการจัดจำหน่ายต่างกัน มีการ
จัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ประเด็นที่ 3
การจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรม 2 ตัวแปร ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ และด้านผลิตภัณฑ์และบริการ มีอิทธิพลต่อ
ความได้เปรียบทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
และประเด็นที่ 4 แนวทางการพัฒนาศักยภาพในการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรม ด้านกลยุทธ์ ควรมีการ
ส่งเสริมการพัฒนางานความรู้ และการพัฒนากระบวนการทัศน์ของผู้บริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีวิสัยทัศน์
มีกระบวนการวางแผนทางธุรกิจอย่างเป็นระบบ ส่วนด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ควรส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจ
ชุมชนได้ทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการบริการในรูปแบบใหม่ ๆ น่าสนใจเป็นที่ต้องการของตลาด โดยอยู่
ภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ: วิสาหกิจชุมชน, ศักยภาพของการจัดการธุรกิจ

Abstract

This research aims (1) to explore the potential of innovative business management (2) to
compare the potential of innovative business management base on business factors (3) to explore factors
influencing innovative business management and (4) To present a guideline to develop potential of
innovative business management for competitive advantage community-based enterprises in Pathumthani
province. The research method was using mixed-method design. The samples size of research were 283
president and vice president in community-based enterprises of Pathum Thani province and 16 Important
persons in government who related to develop potential of community-based enterprises in Pathumthani
province. The instrument used in this study was a questionnaire and Interview Form. The statistics used in
data analysis composed of frequency, percentage, mean and standard deviation. T-test, One-way ANOVA,

CHAPTER 5

and Multiple regression analysis (MRA) with coefficient of determination (R^2) at statistical significance of .05 were used for hypothesis test.

The results found that (1) most of the community entrepreneurs in Pathum Thani Province were a moderate level of overall of the innovative business management. When considering each aspect, it was found the high level of three aspects; product and service, behavior, and strategy, while the process and marketing was in a moderate level respectively. (2) Hypothesis testing showed that community-based enterprises with different Types of community enterprises, number of members, period of operation, annual income and distribution channels are different were Significantly related to innovative business management at the 0.05 level. (3) the innovative business management were significantly influencing to competitive advantage of community-based Enterprises in Pathum Thani province at the 0.05 level. And (4) The guideline to develop potential of innovative business management were In terms of strategy, knowledge development should be promoted. and the development of a paradigm of community enterprise executives in the vision There is a systematic business planning process. products and services Community enterprises should be encouraged to develop new products and services that are attractive and in demand in the market. under cultural diversity.

Keywords: Community-based enterprises, The potential of business management

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลนั้นทำให้สภาพแวดล้อมของโลกธุรกิจในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทำให้ธุรกิจต่าง ๆ ของโลกทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ จำเป็นต้องทำการปรับตัวอย่างเร่งด่วน หากต้องการให้องค์กรอยู่รอดในโลกยุคปัจจุบันที่เรียกว่า VUCA World คือ โลกที่มีองค์ประกอบ 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) สภาพที่มีความผันผวนสูง (Volatility) 2) สภาพที่มีความไม่แน่นอนสูง (Uncertainty) 3) สภาพที่มีความซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ (Complexity) และ 4) ความคลุมเครือ (Ambiguity) ซึ่งสถานะต่าง ๆ เหล่านี้เป็นความท้าทายของโลกธุรกิจ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่องค์กรต่าง ๆ จำเป็นต้องนำเอานวัตกรรมเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการเพื่อความอยู่รอดและเติบโต (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2562) โดยเฉพาะโลกยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ทำให้ผู้บริโภคมีความเปลี่ยนแปลง การปรับตัวสู่ความท้าทายต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองทั้งในและนอกประเทศ กฎหมาย เทคโนโลยีดิจิทัล สภาพแวดล้อม และสถานะโลกรื้อนยังคงเป็น

สนธิเทศ จินตนา และสุพิศ บุญลาภ

ความท้าทายของทุกองค์กรของโลกจำเป็นต้องปรับตัวและนำเอานวัตกรรมของการจัดการเข้ามาใช้ในการดำเนินธุรกิจ (สนธิเทศ จินตนา และสุพิศ บุญลาภ, 2564)

จากข้อมูลการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ประจำปี 2554 - 2564 ของสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาการจัดการ (International Institute for Management Development, 2021) พบว่า ในภาพรวมประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 28 โดยด้านประสิทธิภาพของเศรษฐกิจ และสมรรถนะของภาครัฐกิจ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ผลการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ประจำปี 2554 - 2564

ประเภท	2560	2561	2562	2563	2564
อันดับความสามารถในการแข่งขันกับระดับโลก (World Competitiveness Ranking)	27	30	25	29	28
ประสิทธิภาพของรัฐบาล (Government Efficiency)	20	22	20	23	20
ประสิทธิภาพของเศรษฐกิจ (Economic Performance)	10	10	8	14	21
สมรรถนะของภาครัฐกิจ (Business Efficiency)	25	25	27	23	21

ที่มา: International Institute for Management Development (2021)

นอกจากนี้จากรายงานดัชนีนวัตกรรมโลกจัดอันดับความสามารถด้านนวัตกรรมพบว่า ในภาพรวมประเทศไทย ถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 44 ตามหลังสิงคโปร์ มาเลเซีย และเวียดนาม (The Global Innovation Index: GII, 2020) ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถด้านนวัตกรรมให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นองค์ความรู้ ความตระหนัก ข้อมูลข่าวสาร บุคลากร โครงสร้างพื้นฐาน และปัจจัยเอื้อต่าง ๆ เพราะเป็นพื้นฐานความสามารถทางการแข่งขันที่สำคัญ โดยเมื่อได้ศึกษาจากนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ของรัฐบาลไทยนั้นพบว่ารัฐบาลเองได้มีการมุ่งเน้นการขับเคลื่อนประเทศด้วยนวัตกรรมอันแสดงให้เห็นผ่านแผนแม่บทของประเทศที่สำคัญ ทั้งนโยบายประเทศไทย 4.0 ที่มุ่งเน้นการดำเนินเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม รวมถึงแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ผ่านยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้ประกอบการในการพัฒนาระบบการจัดการให้เกิดเป็นนวัตกรรมการทำงานใหม่ ๆ ที่ผสมผสานเทคโนโลยีและนวัตกรรมกับพื้นฐานของรากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายของไทยมาสร้างความสามารถทางการแข่งขัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) เช่นเดียวกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่ให้ความสำคัญกับการ

เสริมสร้างศักยภาพของชุมชน และ “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน” ที่เป็นเศรษฐกิจระดับฐานรากให้มีความเข้มแข็งที่ได้มีการมุ่งเน้นการพัฒนานวัตกรรมและการนำมาใช้เป็นปัจจัยขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศในทุกด้าน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

เมื่อจุดเน้นของรัฐบาล คือ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้นคือหน่วยธุรกิจตรงกับเป้าหมาย แต่กลับพบว่าเป็นกลุ่มที่ขาดศักยภาพในการประกอบธุรกิจอย่างมากสะท้อนให้เห็นจากผลการประเมินศักยภาพของกรมส่งเสริมการเกษตร (2564ก) ที่พบว่า จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนทั่วประเทศ ในปี 2564 มีจำนวน 97,489 ราย มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีผลการประเมินศักยภาพอยู่ในระดับดีเด่นเพียง 84 กลุ่ม คิดเป็นเพียงร้อยละ 0.08 และยิ่งไปกว่านั้นสถิติยังลดลงมาเหลือ 33 กลุ่ม ในปีพ.ศ. 2564 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 0.03 ของวิสาหกิจชุมชนทั่วประเทศ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564ก) สถิติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการไม่ว่าจะเป็นการกำหนดทิศทางของวิสาหกิจชุมชน การวางแผนดำเนินงาน การดำเนินงานด้านการตลาด การวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน การบริหารสมาชิก ฯลฯ ซึ่งปัจจัยนี้เองอาจนำไปสู่ความล้มเหลว และล้มเลิกในการทำกิจการในอนาคต (สมเกียรติ สุทธิธนากร, 2562) โดยบริบทของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานีนับจากวันที่เริ่มจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ในปี พ.ศ. 2563 จังหวัดปทุมธานีได้รับจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จำนวน 456 แห่ง ซึ่งมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากปัญหาความไม่ยั่งยืนโดยสาเหตุหลักเกิดจากการบริหารจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพเป็นเมืองของจังหวัดปทุมธานีทำให้สังคมมีความเปลี่ยนแปลงไปลดศักยภาพในการรวมกลุ่ม (นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการจังหวัดปทุมธานี, สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2564)

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ถึงความสำคัญของการนำเอานวัตกรรมเข้ามาใช้ในการจัดการกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ดังนั้น เพื่อเป็นการศึกษาเพื่อทบทวนประสิทธิภาพของการนำเอานโยบายไปสู่การปฏิบัติงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพในการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมเพื่อความสามารถเปรียบเทียบการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี เพื่อเป็นการทบทวนถึงการนำแผนมาสู่การปฏิบัติว่าเกิด ผลลัพธ์ต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้มากน้อยเพียงใด เพื่อนำผลการวิจัยไปสู่การปรับปรุงพัฒนา และเสนอแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมของวิสาหกิจชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับศักยภาพการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานีจำแนกตามปัจจัยทางธุรกิจ
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของศักยภาพการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมที่มีต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี
4. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมเพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี

ทบทวนวรรณกรรม (แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสมมติฐานการวิจัย)

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรม

นักวิชาการส่วนใหญ่ให้ความหมายคำว่า นวัตกรรม ไปในทิศทางเดียวกัน คือ สินค้าและบริการ กระบวนการจัดการ หรือธุรกิจที่มีลักษณะสำคัญ อยู่ 3 ประการ ได้แก่ 1) มีความใหม่ (Newness) 2) มีประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Benefits) และ 3) เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ (Knowledge and Creativity Idea) (Oslo Manual, 2018 ; สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ, 2553) ทั้งนี้ ความสำคัญของการมีนวัตกรรมขององค์กรก็เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด ตลอดจนการปรับปรุง เทคโนโลยี การแพร่กระจายเทคโนโลยี การออกแบบผลิตภัณฑ์ และการฝึกอบรมที่นำมาใช้เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะในรูปแบบของการเกิดธุรกิจ การลงทุนผู้ประกอบการ หรือตลาดใหม่หรือรายได้แหล่งใหม่รวมทั้งการจ้างงานใหม่ (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2553)

สำหรับการแบ่งประเภทของนวัตกรรมออสโลว์แมนวล (Oslo Manual, 2018) และเอ็ดิสัน, อาลี, และทอร์ก้า (Edison, Ali and Torkar, 2013) ได้แยกประเภทนวัตกรรมเป็น 4 ประเภทคือ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมกระบวนการ นวัตกรรมการตลาด และนวัตกรรมองค์กร จะเห็นว่าการจัดการเชิงนวัตกรรมนั้นเป็นประเภทหนึ่งของนวัตกรรม โดยการจัดการเชิงนวัตกรรม หมายถึง การทำการผลิตสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีใหม่ ๆ และยังสามารถหมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางความคิด การผลิต กระบวนการ หรือองค์กร ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนนั้นจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติ การเปลี่ยนอย่างถอนรากถอนโคน หรือการพัฒนาต่อยอด ทั้งนี้ มักมีการแยกแยะความแตกต่างอย่างชัดเจน ระหว่างการประดิษฐ์คิดค้น ความคิดริเริ่ม และนวัตกรรม ซึ่งหมายถึงความคิดริเริ่มที่นำมาประยุกต์ใช้อย่างสัมฤทธิ์ผล (McKeown, 2008)

องค์ประกอบของความสามารถทางนวัตกรรม งานวิจัยฉบับนี้อาศัยการบูรณาการระหว่างแนวคิดของ Wang and Ahmed (2004) ที่สรุปได้ว่าองค์ประกอบของความสามารถทางนวัตกรรมนั้นมี 5 ปัจจัย ได้แก่ 1) ความสามารถทางนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ 2) ความสามารถทางนวัตกรรมด้านการตลาด 3) ความสามารถทางนวัตกรรมด้านกระบวนการ 4) ความสามารถทางนวัตกรรมด้านพฤติกรรม และ

5) ความสามารถทางนวัตกรรมด้านกลยุทธ์ โดยการนำนวัตกรรมมาพัฒนาและปรับปรุงขั้นตอนการให้บริการรวมถึงการสร้างแตกต่างเพิ่มบริการให้ตรงกับความต้องการของลูกค้าและที่สำคัญได้มาซึ่งผลกำไรของที่เพิ่มขึ้นหรือผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นสามารถเพิ่มความสามารถได้อย่างมาก (สุภารัตน์ พิมลรัตนกานต์, 2563)

แนวคิดเกี่ยวกับเทคนิคการประเมินองค์การและสภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) และ TOWS Matrix

การสำรวจศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี คือสิ่งสำคัญที่จะประเมินความสามารถ เพื่อให้การกำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมเพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคการวิเคราะห์ด้วยการประเมินองค์การและสภาพแวดล้อม (Environment Scanning) แบบ SWOT Analysis ในการประเมินสภาพแวดล้อมขององค์กร จะประกอบด้วย การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก และการประเมินสภาพแวดล้อมภายใน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้วิเคราะห์และทราบถึง 1) จุดแข็ง (Strength) 2) จุดอ่อน (Weakness) 3) โอกาส (Opportunity) และ 4) อุปสรรค (Threat) ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จากนั้นจึงทำการนำเสนอกลยุทธ์ด้วยการวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทของวิสาหกิจชุมชน โดยที่สามารถแบ่งรูปแบบการจับคู่กลยุทธ์ของ TOWS ออกเป็น 4 คู่กลยุทธ์ ได้แก่ 1) กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy) 2) กลยุทธ์คงตัว-เชิงแก้ไข (WO Strategy) 3) กลยุทธ์คงตัว - เชิงรับ (ST Strategy) และ 4) กลยุทธ์ป้องกัน (WT Strategy) (ปรีดี นุกุลสมปรารณา, 2563)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมมติฐานที่ 1 กลุ่มวิสาหกิจในจังหวัดปทุมธานีที่มีปัจจัยทางธุรกิจแตกต่างกัน มีการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมแตกต่างกัน

ครอสซาน และอพายดิน (Crossan and Apaydin, 2010) ได้กล่าวถึง สิ่งที่กำหนดการเกิดนวัตกรรมในองค์กรประการที่สำคัญก็คือปัจจัยทางธุรกิจของธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านการนำองค์กรของผู้บริหารองค์กร ปัจจัยด้านความร่วมมือทั้งจากภายในและภายนอก ในแนวคิดของธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร (2556) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ปัจจัยภายในกลุ่มวิสาหกิจ อาทิ การมีส่วนร่วมของสมาชิก การแบ่งบทบาท การระดมทุน ความร่วมมือของสมาชิกและครอบครัว การดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่อง คุณภาพสินค้า การบริหารการตลาด ภาวะผู้นำ และการเครือข่ายวิสาหกิจ เช่นเดียวกับงานวิจัยของกมลวรรณ สังทอง และคณะ (2563) ที่ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน คือ ปัจจัยด้านการเงิน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ความเป็นผู้นำ ปัจจัยด้านแรงงาน และปัจจัยเกี่ยวกับสมาชิก และในงานวิจัยของจันทิมา

พรหมเกษ และคณะ (2562) พบว่า ศักยภาพผู้ประกอบการสมัยใหม่ ประกอบด้วย ด้านการรับรู้โอกาส การเริ่มต้นธุรกิจใหม่ การสร้างความสำเร็จและการจัดการเพื่อการเติบโต และการเก็บเกี่ยวผลตอบแทนจากการลงทุนมีผลต่อแนวโน้มการลดขนาดของวิสาหกิจชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานที่ 2 การจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรม มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี

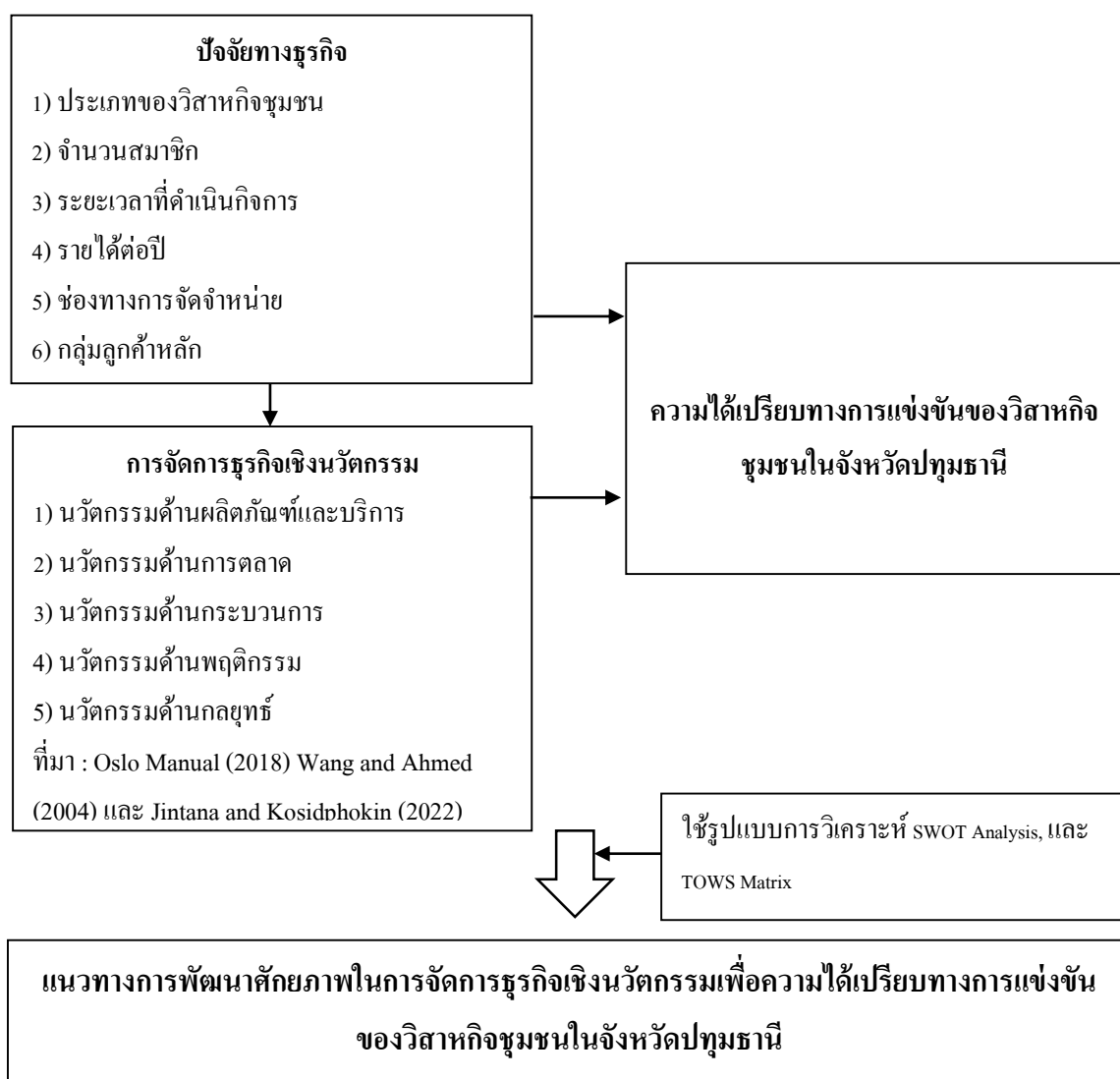
จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยได้ข้อค้นพบว่าการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมนั้นส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจได้โดยสามารถอ้างอิงได้จากแนวคิดของอาร์ท และคณะ (Artz et al., 2010) ได้กล่าวว่าการนำนวัตกรรมเข้ามาใช้ในการจัดการ โดยหากธุรกิจมีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมอย่างต่อเนื่องนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะดำรงความได้เปรียบในการแข่งขันเนื่องจากนวัตกรรมสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและลดวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ได้ เช่นเดียวกับแนวคิดของ อภิสิทธิ์ ธรรมวิมุตติ และธีระวัฒน์ จันทิก (2560) ที่กล่าวว่า การจัดการเชิงนวัตกรรมนั้นมุ่งเน้นการใช้กระบวนการหรือวิธีการใหม่ในการสร้างและผลิตสินค้า การทำการตลาด การปรับระบบการทำงานเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีขึ้น มีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล เปรียบได้ดังอาวุธที่สำคัญในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจทั้งที่เป็นด้านการเงินและไม่ใช่การเงินของธุรกิจ

นอกจากนี้ยังพบว่ามีงานวิจัยของจันทิมา พรหมเกษ และคณะ (2562) พบว่า นวัตกรรมลดขนาดมีผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นเดียวกับงานวิจัยของอนุวัต สงสม (2562) ที่พบว่า ความสามารถทางนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านการตลาด ด้านกลยุทธ์ ด้านกระบวนการ และด้านพฤติกรรม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันในภาพรวมของวิสาหกิจ SMEs ในจังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และในงานวิจัยของฮานา (Hana, 2013) นั้นพบว่า การนำนวัตกรรมเข้ามาใช้ในการจัดการ มีผลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศสาธารณรัฐเช็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในข้างต้นนั้นเป็นการรวบรวมข้อมูลวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางธุรกิจ การจัดการนวัตกรรม การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ในบริบทของวิสาหกิจชุมชน และธุรกิจ SMEs ซึ่งได้พบประเด็นที่น่าสนใจที่หลากหลายประเด็นผู้วิจัยจึงได้นำมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยและสมมติฐานการวิจัยในครั้งนี้

กรอบแนวคิดการทำวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ได้วิเคราะห์จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการนวัตกรรม ความได้เปรียบทางการแข่งขัน และการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน จนในที่สุดได้ประยุกต์ตามกรอบแนวคิดตามงานวิจัยตามประเด็นที่ต้องการศึกษา โดยมีตัวแปรต้นคือ 1) ปัจจัยทางธุรกิจ 2) การจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรม และตัวแปรตาม ได้แก่ ความได้เปรียบทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี จนในที่สุดผู้วิจัยได้ร่างกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมเพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการวิจัยข้างต้นผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยไว้ 2 ประการดังนี้

สมมติฐานที่ 1 กลุ่มวิสาหกิจในจังหวัดปทุมธานีที่มีปัจจัยทางธุรกิจแตกต่างกัน มีการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 การจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรม มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี

วิธีการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed-method design) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quatitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณนั้นมีวิธีการศึกษาโดยการสำรวจข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interviews) รวมถึงการศึกษาจากเอกสาร (Document research)

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชนและรองประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 912 คน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564ข) ผู้วิจัยจึงเลือกใช้สูตรคำนวณขนาดตัวอย่างด้วยการใช้การคำนวณโดยเปิดตารางสำเร็จของยามานะ (Yamane, 1973) โดยกำหนดการยอมรับค่าความคลาดเคลื่อน 5% ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 286 คน แต่เกิดความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลที่ตอบจึงทำให้เหลือกลุ่มตัวอย่างที่นำมาวิเคราะห์ที่จำนวน 283คน คิดเป็นร้อยละ 98.85 ถือว่ายอมรับได้ สำหรับการสุ่มตัวอย่งนั้นวิธีการสุ่มตัวอย่างโดยเลือกวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกตามสัดส่วนจำนวนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของแต่ละอำเภอในจังหวัดปทุมธานี

สำหรับการวิจัยในเชิงคุณภาพผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus group Interview) จากบุคคลที่สำคัญ องค์กร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดปทุมธานี จำนวน 1 คน เกษตรอำเภอ จำนวน 3 คน พัฒนาชุมชนอำเภอ จำนวน 3 คน เจ้าพนักงานชุมชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการกองการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลคลองหก จำนวน 1 คน ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 3 คน และนักวิชาการด้านการพัฒนาชุมชน จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 16 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตรฐานค่าการแปลผล 5 ระดับ ซึ่งผ่านการทดสอบคุณภาพ โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหา (Content validity) และการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .953 สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interviews) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากผลการศึกษาตามการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เสนอกรรมการจริยธรรมและผ่านการอนุมัติการประเมินความมีจริยธรรมของงานวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี รหัสโครงการ: RMUTT_REC No. Exp 07/64

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเชิงปริมาณ มีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ใช้สถิติค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple linear regression analysis) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Coefficient of Determination: R^2) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์แบบพรรณนาข้อมูลในปรากฏการณ์ หรือ รูปธรรม จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์ตีความข้อมูลเพื่อ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ภายในและภายนอก (SWOT Analysis) และแบบสามเส้าระเบียบวิธีวิทยา (Methodology triangle) โดยนำข้อมูลจาก 3 ส่วนมาวิเคราะห์ร่วมกันว่ามีความเชื่อมโยงกันหรือไม่ ได้แก่ 1) ข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณ 2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และ 3) ข้อมูลจากเอกสารนโยบายภาครัฐ ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศและท้องถิ่น รวมถึงหนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบเมทริกซ์ (TOWS Matrix) เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาศักยภาพในการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมเพื่อความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาระดับศักยภาพการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานีที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมโดยรวมนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ใน

สถิติเชิงพรรณนา และสถิติ บัญญัติ

ระดับมาก 3 ด้าน โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 รองลงมาคือ ด้านพฤติกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 และด้านกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 ตามลำดับ และมีด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง อีก 2 ด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.11 และด้านการตลาด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.61 ตามลำดับ (ดังตารางที่ 2)

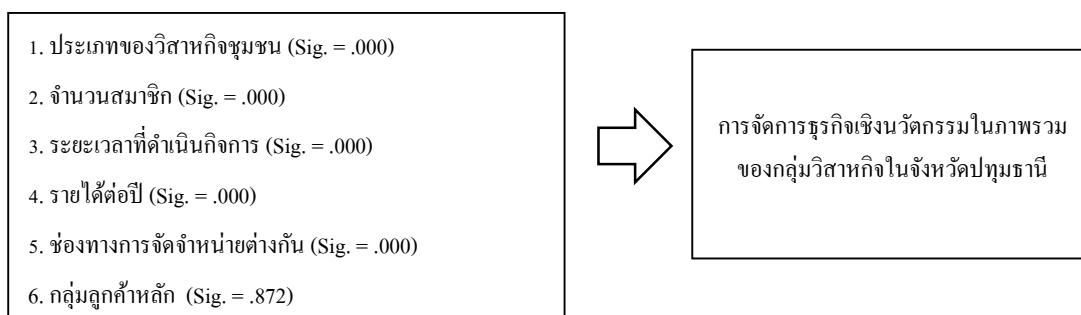
ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม (n = 283)

การจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	อันดับที่
1. ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ	3.74	1.03	มาก	1
2. ด้านการตลาด	2.61	1.04	ปานกลาง	5
3. ด้านกระบวนการ	3.11	1.25	ปานกลาง	4
4. ด้านพฤติกรรม	3.55	1.18	มาก	2
5. ด้านกลยุทธ์	3.42	1.19	มาก	3
เฉลี่ย	3.29	1.14	มาก	-

ที่มา: Jintana and Kosidphokin (2022)

2. ผลการศึกษาการเปรียบเทียบศักยภาพการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานีจำแนกตามปัจจัยทางธุรกิจ

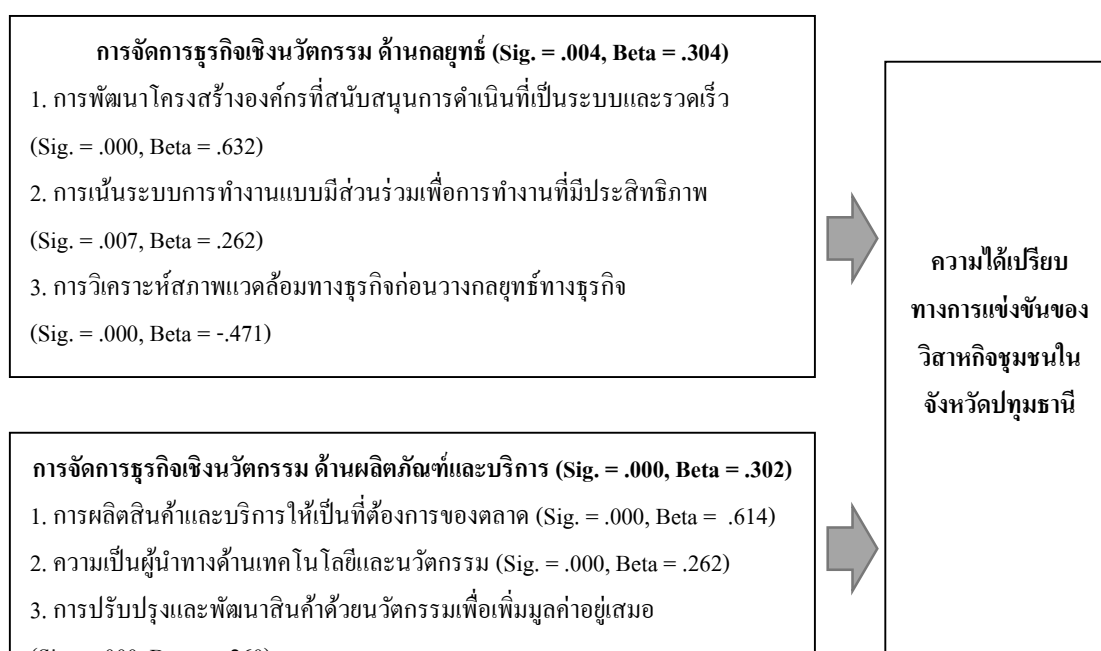
จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานีที่มีประเภทของวิสาหกิจชุมชน จำนวนสมาชิก ระยะเวลาที่ดำเนินกิจการ รายได้ต่อปี และช่องทางการจัดจำหน่ายต่างกัน มีการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนกลุ่มวิสาหกิจในจังหวัดปทุมธานีที่มีกลุ่มลูกค้าหลักต่างกัน มีการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมในภาพรวมไม่แตกต่างกัน โดยสรุปได้เป็นโมเดลดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงปัจจัยทางธุรกิจที่มีผลต่อการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมของกลุ่มวิสาหกิจในจังหวัดปทุมธานี

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของศักยภาพการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมที่มีต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี

จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า มีการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรม 2 ตัวแปรได้แก่ ด้านกลยุทธ์และด้านผลิตภัณฑ์และบริการ มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ในระดับปานกลาง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เป็น .535 และสามารถร่วมกันพยากรณ์ตัวแปรตามได้ร้อยละ 28.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ (Adjusted R Square) เท่ากับ $\pm .273$ โดยสรุปได้เป็นโมเดลดังภาพที่ 3

ที่มา: Jintana and Kosidphokin (2022)

ภาพที่ 3 อิทธิพลของการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมที่มีต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี

4. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมเพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี

4.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) ตามการศึกษา ในการนำเสนอกกลยุทธ์ในการพัฒนาการจัดการเชิงนวัตกรรม และการสร้างความสามารถได้เปรียบทางการแข่งขันของ

สนิทเดช จินตนา และสุพิศ บุญลาภ

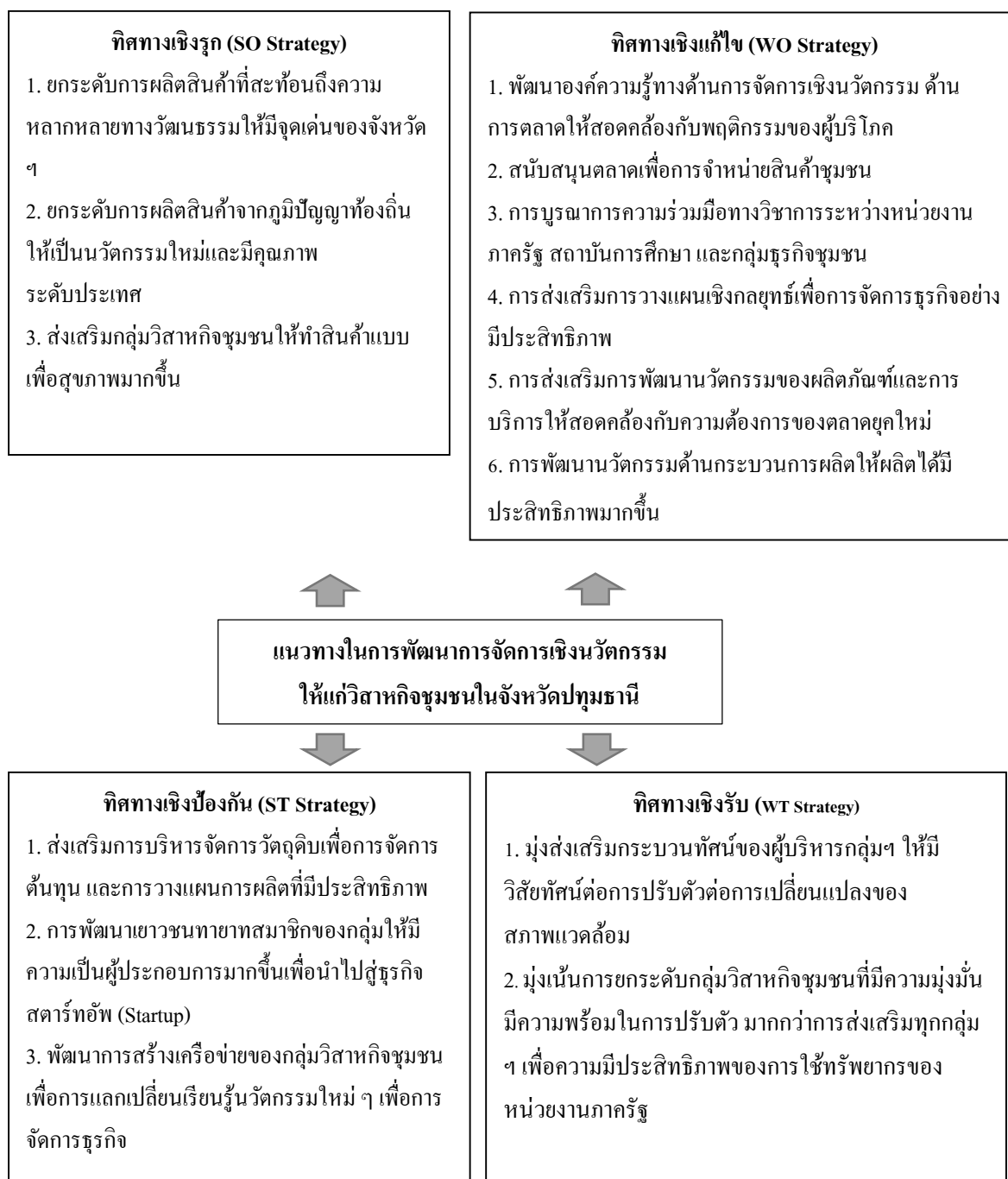
วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) เพื่อให้ได้กลยุทธ์ที่อยู่บนพื้นฐานของสภาพความเป็นจริงมากที่สุดโดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก	
จุดแข็ง (Strength –S)	1) มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตสินค้าที่หลากหลาย 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในบางพื้นที่นั้นมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง 3) สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีทักษะความชำนาญในการผลิตสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) ความหลากหลายทางเชื้อชาติในจังหวัดปทุมธานีทำให้มีภูมิปัญญาที่หลากหลายจากพหุวัฒนธรรม 5) วัตถุดิบการผลิตสินค้าบางอย่างนั้นสามารถหาซื้อได้ในชุมชน
จุดอ่อน (Weakness –W)	1) ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ที่ไม่สามารถต่อยอดผลิตภัณฑ์และบริการจากภูมิปัญญาเดิมไปสู่ความเป็นนวัตกรรม และไม่แสดงถึงอัตลักษณ์ของพื้นที่ 2) การไม่มีศักยภาพในการทำการตลาดออนไลน์ 3) ขาดการจัดทำแผนกลยุทธ์อย่างเป็นรูปธรรม ไม่มีการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายทางการตลาด 4) สมาชิกกลุ่มไม่มีการปรับตัวต่อการขายสินค้าทางออนไลน์ และการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี 5) กระบวนการผลิตไม่มีมาตรฐานตามการรับรองจากองค์การอาหารและยา (อย.) 6) การไม่มีระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ค่าเช่า การผลิตไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมถึงการมีของเสียจากการผลิตเป็นจำนวนมาก 7) ขาดงบประมาณจึงไม่สามารถนำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมมาใช้ในการผลิต 8) ผู้นำขาดวิสัยทัศน์ในการสร้างความเติบโตให้แก่องค์กร 9) การไม่สามารถผลิตสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ 10) ขาดการบูรณาการการทำงานระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา
โอกาส (Opportunity –O)	1) รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการค้าเป็นธุรกิจโดยการนำนวัตกรรมเข้ามาใช้ และการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก 2) หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ และสถาบันศึกษามีความพร้อมในการช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 3) เทคโนโลยีการสื่อสารและการค้าผ่านสังคมออนไลน์เอื้อให้การค้าสะดวกยิ่งขึ้น 4) จังหวัดปทุมธานีอยู่ใกล้กรุงเทพฯ ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก และยังเป็นเป็นศูนย์กลางการคมนาคมของการเดินทางไปยังภาคต่าง ๆ 5) กระแสการตื่นตัวในการดูแลสุขภาพของประชาชน 6) เป็นที่ตั้งของสถาบันการศึกษาชั้นนำของประเทศหลายแห่ง อาทิ ม.ธรรมศาสตร์, มทร.

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก	
	ชัยบุรี, ม.กรุงเทพ, ม.รังสิต
ภาวะคุกคาม (Threat- T)	1) ปัญหาการแพร่ระบาดโควิด-19 มีผลต่อกำลังซื้อสินค้าภายในประเทศ 2) มีคนย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในพื้นที่จำนวนมากและความเป็นเมืองค่อนข้างสูง ทำให้ขาดความสัมพันธ์ของคนในชุมชน 3) การรื้อถอนการใช้พื้นที่การเกษตรเป็นที่อยู่อาศัย และโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้วัตถุดิบการเกษตรลดลงต้องทำการซื้อจากภายนอกชุมชนที่มีราคาสูงเกิดเป็นต้นทุนที่เพิ่มขึ้น 4) แรงงานในภาคการเกษตรลดน้อยลงจากการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ทำให้ขาดแคลนสมาชิก และแรงงาน 5) ปัญหาจากภัยธรรมชาติ โดยเฉพาะเรื่องน้ำท่วม น้ำเค็ม ส่งผลกระทบต่อวัตถุดิบทางการเกษตร 6) ปัญหามลพิษจากภาคอุตสาหกรรม ส่งผลต่อคุณภาพของวัตถุดิบในภาคการเกษตร 7) ความท้าทายจากเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจในทุกมิติ ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องปรับตัวที่มากยิ่งขึ้น

4.2 การนำเสนอแนวทางในการพัฒนาการจัดการเชิงนวัตกรรมเพื่อการแข่งขัน ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ตามรูปแบบการวิเคราะห์ TOWS Matrix และสามารถสรุปประเด็นกลยุทธ์ในการเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเชิงนวัตกรรมไว้ 4 ทิศทางดังนี้

ภาพที่ 4 แนวทางในการพัฒนาการจัดการเชิงนวัตกรรมของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปทุมธานี

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย

1. การอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและสวนทางกับนโยบายและยุทธศาสตร์รัฐบาลในการศึกษานั้นพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ นั้นมีการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นไปตามความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวเอาไว้ในตอนต้นทั้งผลการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ของสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาการจัดการ เช่นเดียวกับรายงานดัชนีนวัตกรรมโลกจัดอันดับความสามารถด้านนวัตกรรมพบว่า ในภาพรวมประเทศไทย ถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 44 ของโลก (The Global Innovation Index: GII, 2020) หรือแม้กระทั่งจากข้อมูลผลการประเมินศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ของกรมส่งเสริมการเกษตร (2564ก) ที่พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีผลการประเมินศักยภาพอยู่ในระดับดีเด่นเพียงร้อยละ 0.03 ของวิสาหกิจชุมชนทั่วประเทศ ซึ่งผลการศึกษาชิ้นนี้ไม่สอดคล้องกับนโยบาย และยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ของภาครัฐที่มุ่งส่งเสริมศักยภาพของเศรษฐกิจฐานรากให้มีการนำเอานวัตกรรมเข้ามาใช้ในการดำเนินธุรกิจมากขึ้น ข้อมูลสถิติดังกล่าวเป็นที่ยืนยันผลการศึกษาได้เป็นอย่างดีซึ่งหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถด้านนวัตกรรมให้มากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องของการวางแผนกลยุทธ์ และการพัฒนาสินค้าและบริการ รวมถึงการทำการตลาดในรูปแบบออนไลน์อีกด้วย

การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติยังคงมีปัญหาทำให้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาเมื่อเปรียบเทียบกับผลการศึกษาที่ผ่านมาในอดีตนั้นก็พบว่าผลการศึกษายังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังงานวิจัยของ อุบลวรรณ สุวรรณภูสิทธิ์ และณภัทรา ปานเจริญ (2563) อนุวัต สงสม (2562) ต่างก็พบว่า ความสามารถทางนวัตกรรมของธุรกิจไทยนั้นอยู่ในระดับปานกลาง ยิ่งสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ได้ถูกพัฒนาให้มีศักยภาพสูงขึ้นได้เลยทั้งที่ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีถูกกำหนดให้ใช้ขึ้นมาถึง 4 ปีแล้ว รวมถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ที่กำลังจะหมดไปก็ขาดประสิทธิภาพในการนำเอานโยบายไปสู่การปฏิบัติในทุก ๆ หน่วยงานยังขาดการบูรณาการการจัดการร่วมกันสิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาสำคัญที่ภาครัฐต้องปรับปรุงอย่างเร่งด่วน

เมื่อการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรม ด้านกลยุทธ์ และด้านผลิตภัณฑ์และบริการ นั้นมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอาร์ท และคณะ (Artz et al., 2010) และอภิสิทธิ์ ธรรมวิมุตติ และธีระวัฒน์ จันทิก (2560) ที่อธิบายว่า การที่ธุรกิจมีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมอย่างต่อเนื่องนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะดำรงความได้เปรียบในการแข่งขันและส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของธุรกิจทั้งที่เป็นด้านการเงินและไม่ใช่การเงินของธุรกิจ และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทิมา พรหมเกษ และคณะ (2562) อนุวัต สงสม (2562) และฮาน่า (Hana, 2013) ที่ต่างพบว่า การจัดการ

สนิทเวช จินตนา และสุพิศ บุญลาภ

นวัตกรรม นั้นมีอิทธิพลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาจำเป็นต้องเข้ามาให้องค์ความรู้ร่วมกันพัฒนาให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความเป็นนวัตกรรม สามารถพัฒนาต่อยอดสินค้า ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีอัตลักษณ์และสามารถสร้างจุดขายของตนเองเพื่อให้อยู่รอดได้อย่างยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาศักยภาพในการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรม ที่ต้องมุ่งยกระดับด้านกลยุทธ์ และด้านผลิตภัณฑ์และบริการ จากการศึกษาที่เสนอว่าควรมีการส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ และการพัฒนากระบวนการทัศน์ของผู้บริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีวิสัยทัศน์ มีกระบวนการวางแผนทางธุรกิจอย่างเป็นระบบ เนื่องจากการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรมนั้นคือการต้องมีความใหม่ มีประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ และมีการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ในการดำเนินการ (Oslo Manual, 2018) จึงจำเป็นอย่างมาที่ผู้บริหารกลุ่มฯ ต้องมีวิสัยทัศน์ เพื่อที่จะทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการในรูปแบบใหม่ ๆ น่าสนใจเป็นที่ต้องการของตลาดได้อยู่เสมอ เนื่องจากโลกในยุค VUCA นั้นผู้บริโภคจะมีพฤติกรรมที่เป็นไปอยู่เสมอ ตั้งแต่การค้นหาข้อมูลสินค้า ไปจนถึงการตัดสินใจซื้อ รวมทั้งการปรับตัวของกลุ่มในตลาดเดียวที่มีความสามารถในการปรับตัว ที่เน้นการสร้างแตกต่างของสินค้าและบริการ รวมทั้งการลดต้นทุนการผลิต (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2562) ผู้วิจัยจึงต้องการนำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรม ที่ต้องมุ่งยกระดับด้านกลยุทธ์ และด้านผลิตภัณฑ์และบริการเพื่อให้เกิดความสามารถทางการแข่งขันกับธุรกิจประเภทอื่น ๆ

2. ข้อเสนอแนะการวิจัย

2.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1) ด้านการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ควรใช้รูปแบบการจัดการแบบ Bottom-up มากขึ้น เพื่อให้สะท้อนถึงสภาพความเป็นจริง มีการถ่ายทอดนโยบายเกี่ยวกับพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ผู้ปฏิบัติงาน ความเข้าใจเพียงพอในเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้วยนวัตกรรมดิจิทัลตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นโยบายไทยแลนด์ 4.0 และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (16) ประเด็น เศรษฐกิจฐานราก (พ.ศ. 2561 - 2580)

2) การส่งเสริมการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานเกษตร สำนักงานพัฒนาชุมชน รวมถึงสำนักงานพาณิชย์ สำนักงานอุตสาหกรรม สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงาน ซึ่งสามารถนำเอาศักยภาพของแต่ละหน่วยงานมาร่วมกันพัฒนาให้วิสาหกิจชุมชนมีศักยภาพในการจัดการเชิงนวัตกรรมและมีความสามารถทางการแข่งขันได้

2.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) การจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรม ด้านกลยุทธ์ นั้นควรมีการส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ และการพัฒนากระบวนการทัศน์ของผู้บริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีวิสัยทัศน์ มีกระบวนการวางแผนทางธุรกิจอย่างเป็นระบบ โดยมีข้อเสนอโครงการ ได้แก่ 1. โครงการส่งเสริมการทำแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการ

ธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ และ 2. โครงการการบูรณาการความร่วมมือทางวิชาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และกลุ่มธุรกิจชุมชน

2) การจัดการธุรกิจเชิงนวัตกรรม ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ควรส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการบริการในรูปแบบใหม่ ๆ น่าสนใจเป็นที่ต้องการของตลาด โดยอยู่ภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยมีข้อเสนอโครงการ ได้แก่ 1.โครงการยกระดับการผลิตสินค้าและการบริการที่สะท้อนถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมทางเชื้อชาติของจังหวัดปทุมธานีให้เป็นจุดเด่นมากยิ่งขึ้น 2. โครงการยกระดับการผลิตสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นนวัตกรรมใหม่และมีคุณภาพระดับประเทศ และ 3. โครงการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมของผลิตภัณฑ์และการบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดยุคใหม่

รายการอ้างอิง

กมลวรรณ สังทอง และคณะ (2563). ปัจจัยแห่งความสำเร็จด้านการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อความยั่งยืน. *วารสารธุรกิจปริทัศน์*, 12(2), 211-220.

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564ก). *รายชื่อวิสาหกิจชุมชนดีเด่น*. วันที่ค้นข้อมูล 17 สิงหาคม 2564, เข้าถึงได้จาก http://smce.doae.go.th/smce1/award/report.php?award_type_id=&level=province&year=2563®ion_id=&province_id=25

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564ข). *จำนวนวิสาหกิจชุมชน*. วันที่ค้นข้อมูล 17 มกราคม 2564, เข้าถึงได้จาก http://smce.doae.go.th/smce1/report/select_report_smce.php?report_id=17

จันทิมา พรหมเกษ, จักรศ เมตตะธำรง และวรรณิดา สารีคำ. (2562). ผลกระทบของศักยภาพผู้ประกอบการสมัยใหม่ และนวัตกรรมการตลาดที่มีผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. *Suranaree J. Soc. Sci.*, 13(2), 79-96.

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2556). *การจัดการและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน*. สงขลา : สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการจังหวัดปทุมธานี. (2564, 7 มิถุนายน). สัมภาษณ์

ปรีดี นกุลสมปรารถนา. (2563). *วางกลยุทธ์ธุรกิจให้ถูกจุด กับ TOWS Matrix*. วันที่ค้นข้อมูล 17 ธันวาคม 2563, เข้าถึงได้จาก <https://www.popticles.com/business/tows-matrix/>.

สนิทเดช จินตนา และสุพิศ บุญลาภ

- สุदारัตน์ พิมลรัตนกานต์. (2563). การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน มูลค่าเพิ่ม และความสามารถในการจัดการนวัตกรรมของผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรมะม่วงเพื่อการส่งออก ในบริบทพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา. *Southeast Bangkok Journal*, 7(1), 41–54.
- สนิทเดช จินตนา และสุพิศ บุญลาภ. (2564). การศึกษาศักยภาพการใช้งานนวัตกรรมดิจิทัลของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปราจีนบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 23(1), 15–30.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, พกตร์พอง วัฒนสินธุ์, อัจฉรา จันทร์ฉาย และประกอบ คุปรัตน์. (2553). นวัตกรรม: ความหมาย ประเภท และความสำคัญ ต่อการเป็นผู้ประกอบการ. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 33(128), 50–65.
- สมเกียรติ สุทธิธนากร. (2562). การสร้างสรรค์มูลค่าของผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชน. *Dusit Thani College Journal*, 13(1), 270–283.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(สศช.).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี*. วันที่ค้นข้อมูล 17 ธันวาคม 2563, เข้าถึงได้จาก https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_PlanOct2018.pdf.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2562). *การจัดการสู่องค์กรนวัตกรรม*. วันที่ค้นข้อมูล 17 ธันวาคม 2563, เข้าถึงได้จาก https://creation.smartcatalogue.com/public/products/user_000756/00002211/pdf/200921140602-0000002211.pdf.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2553). *การจัดการนวัตกรรมสำหรับผู้บริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- อนุวัต สงสม. (2562). ผลของความสามารถทางนวัตกรรมที่มีต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน สำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดสงขลา. *Veridian E-Journal, Silpakorn University Humanities, Social Sciences and arts*, 12(3), 821–835.
- อภิสิทธิ์ ธรรมวิมุตติ และธีระวัฒน์ จันทิก. (2560). ทูมมนุษย์เชิงนวัตกรรมและสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 10(1), 1572–1589.
- Artz, K. W., & others. (2010). A longitudinal study of the impact of R&D, patents, and product innovation on firm performance. *Journal of Product Innovation Management*, 27(6), 725–740.

CHAPTER 5

- Crossan, M. M., & Apaydin, M. (2010). A multi-dimensional framework of organizational innovation: A systematic review of the literature. *Journal of Management Studies*, 47(6), 1154-1191.
- Edison, H., Nauman, B. A., & Torkar, R. (2013). Toward innovation measurement in the software industry. *The Journal of Systems Software*, 86(5), 1390-1407.
- Hana, U. (2013). Competitive Advantage Achievement through Innovation and Knowledge. *Journal of Competitiveness*, 5(1), 82-96.
- International Institute for Management Development. (2021). *World Competitiveness Ranking*. Retrieved December 16, 2020, from <https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness/>
- Jintana, S., & Kosidphokin, K. (2022). The study of innovative management toward competitive advantage of community-based enterprises in Thailand. *Academy of Strategic Management Journal*, 21(4), 1-11.
- McKeown, M. (2008). *The truth about innovation*. London: Prentice Hall.
- Oslo, M. (2018). *Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation* (Fourth Edition). Paris: Oslo Manual.
- The Global Innovation Index. (2020). *The interactive database of the GII 2020 indicators*. Retrieved December 16, 2020, from <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator>
- Wang, C. L., & Ahmed, P. K. (2004). The development and validation of the organizational innovativeness construct using confirmatory factor analysis. *European Journal of Innovation Management*, 7(4), 303-313.

แนวทางการยกระดับศักยภาพของประชาชนในการป้องกันภัยจากข่าวลวง

Solution in Capacity Improvement for Thai Citizen Coping Fake News

ณัฐกริช เปาอินทร์ (Nuttakrit Powintara)

รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Assoc. Prof. Ph.D., Graduate School of Public Administration, National Institute of Development

Administration

E-mail: miggenterprise@gmail.com

Received: 9 November 2022

Revised: 11 December 2022

Accepted: 26 December 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มุ่งเน้นเพื่อแสวงหาแนวทางในการยกระดับศักยภาพของประชาชนในการจัดการกับปัญหาข่าวลวง โดยผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง 408 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) จากประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครชั้นนอก กรุงเทพมหานครชั้นกลาง และ กรุงเทพมหานครชั้นใน ด้วยตัวแบบเชิงเส้นตรง Ordinary Least Squares (OLS) พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสำคัญในระดับนัยสำคัญต่อการยกระดับศักยภาพของประชาชน ประกอบไปด้วย (i) ความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ อาทิ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และอื่น ๆ (ii) การสร้างชุมชนความร่วมมือในระดับย่อย ในการร่วมกันป้องกันภัยจากข่าวลวง (iii) พัฒนาวิชาเรียน และ/ หรือหลักสูตรการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรเริ่มอย่างช้าที่สุดคือ ระดับมัธยมศึกษา โดยหากเปรียบเทียบระดับความสำคัญของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อตัวแปรตามคือ ระดับศักยภาพในการจัดการกับปัญหาข่าวลวงแล้ว พบว่าค่า Standardized Beta Coefficient ระบุว่า การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการร่วมมือกันป้องกันภัยจากข่าวลวง มีความสำคัญที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับตัวแปรอิสระอื่น ๆ ในสมการ OLS ที่ได้ประมวลผลข้อมูลในงานวิจัยนี้

คำสำคัญ: ข่าวลวง, การจัดการ, ภาครัฐ, ภาคเอกชน, ประชาชน

Abstract

This research aims to find solution for coping fake news problem. After analyzing 408 observations sampling through cluster sampling method from citizen in the area of (1) inner Bangkok (2) middle Bangkok and (3) outer Bangkok via ordinary least squares model, this research found that there are three independent variables affecting to level of coping fake news (as dependent variable) including (i) collaboration among sectors (e.g. public section private sector, civil society, and etc.) (ii) community gathering for local against fake news and (iii) education development in regard to fake news coping (especially, starting since elementary school). Interestingly, comparing among independent variables, community gathering for local against fake news has the highest standardized beta coefficient which means this variable has the most impact on dependent variable, according to OLS regression model.

Keywords: Fake news, Management, Public sector, Private sector, Citizen

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน ข้อมูลข่าวสารทางออนไลน์มีเป็นจำนวนมาก ทั้งทาง Website รวมถึง โซเชียลมีเดีย (Hopp, 2022) ซึ่งถือว่าเป็นทั้ง โอกาส (Opportunity) และความเสี่ยง (Risk) ในเวลาเดียวกัน ในการนี้มีผลการศึกษาจำนวนหนึ่งรายงานไว้ว่า Fake News หรือ ข่าวลวง เป็นความเสี่ยงหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมโลก ซึ่งปัญหาก็คือผู้คนจำนวนมากมีความยากลำบากในการจำแนกระหว่าง ความจริง (Real) และ ความไม่จริง (Fake) ในบริบทของข่าวสารทางออนไลน์ (Van Duyn and Coller, 2019)

ข่าวลวง (Fake News)* เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานานแล้ว หากแต่ว่าในยุคที่มีการเฟื่องฟูของสื่อสังคมออนไลน์นั้น การแพร่กระจายของข่าวลวงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วโดยมีวงกว้างทั้งในระดับประเทศ และในระดับโลก ซึ่งนักวิชาการบางท่านได้กล่าวว่า ข่าวลวงถือเป็นมลภาวะทางข้อมูลที่เป็นผลข้างเคียงของการสื่อสารโดยสื่อสังคม (Social Media) ที่มีลักษณะอันตรายเป็นอย่างยิ่ง (Meel & Vishwakarma, 2020) ซึ่งเนื้อหาของข่าวลวงนั้นมักมีลักษณะที่เป็นข้อความ หรือถ้อยคำที่อยู่ภายใต้การสื่อสารด้วยอารมณ์ความรู้สึกปนกับเนื้อหา หรือเนื้อหา และมักไม่แสดงให้เห็นถึงที่มาของข่าว หรือเนื้อหาดังกล่าวอย่างชัดเจน (Allcott and Gentzkow, 2017)

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเป็นประเด็นใหม่ จึงยังไม่ค่อยมีงานวิจัยที่มีการศึกษาถึงผลกระทบของข่าวลวงอย่างจริงจังในมุมมองของประชาชนซึ่งเป็นลักษณะจากฐานรากของสังคมขึ้นมาสู่ระดับการกำหนดนโยบายสาธารณะ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ทั้งในทางวิชาการ และในทางปฏิบัติ

* Fake News อาจเรียกว่า ข่าวลวง หรือ ข่าวปลอม ก็ได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของข่าวลวงที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการยกระดับศักยภาพของประชาชนในการป้องกันภัยจากข่าวลวง

ขอบเขตการวิจัย

1. การศึกษานี้เฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ เขตชั้นใน เขตชั้นกลาง และ เขตชั้นนอก
2. การศึกษานี้มุ่งเน้นในเฉพาะมุมมองของประชาชน (ผู้ที่อาจได้รับผลกระทบจากข่าวลวง) ทั้งนี้เพื่อการออกแบบนโยบายสาธารณะที่เหมาะสมกับลักษณะที่ประชาชนจะได้ประโยชน์มากที่สุด

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1: การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ผ่านทางแอปพลิเคชัน หรือผ่านทางช่องทางอื่น ๆ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีที่เป็นระบบอัตโนมัติเพื่อทำการกรองข้อมูลข่าวสารว่าเป็นจริง หรือเป็นเท็จ ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อ ระดับความสำเร็จในการจัดการกับข่าวลวง

สมมติฐานที่ 2: ความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และอื่น ๆ ในการป้องกันภัยจากข่าวลวง และข้อมูลอันเป็นเท็จ ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อ ระดับความสำเร็จในการจัดการกับข่าวลวง

สมมติฐานที่ 3: การเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในรูปแบบ Onsite และ/ หรือออนไลน์ ในการร่วมกันป้องกันภัยจากข่าวลวง ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อ ระดับความสำเร็จในการจัดการกับข่าวลวง

สมมติฐานที่ 4: การพัฒนาวิชาเรียน และ/หรือ หลักสูตรการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันตนเอง และ/ หรือชุมชนจากข่าวลวง ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อ ระดับความสำเร็จในการจัดการกับข่าวลวง

ทบทวนวรรณกรรม

สาระสำคัญเกี่ยวกับข่าวลวง:

Vasu et al. (2018) เสนอว่า เป้าหมายในการใช้ข่าวลวง (Fake News) นั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 เป้าหมายหลัก คือ 1. ข้อมูลเท็จที่บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ 2. ข้อมูลลวงเพื่อหวังผลการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางการเมือง 3. ข้อมูลลวงในการสร้างกระแสสังคม 4. การเลียดสีผู้คนเพื่อสร้างความบันเทิง และ 5. การล่อลวงเพื่อค้ำดันทางการเงิน ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้ชี้ให้เห็นว่า เป้าหมายลวงที่ 1 ดังกล่าวนั้น ส่งผลกระทบอย่างรุนแรง และแก้ไขได้ยากที่สุด ในขณะที่การล่อลวงเพื่อค้ำดันทางการเงินนั้นแก้ไขง่ายที่สุด (Vasu et al., 2018) อย่างไรก็ตาม Rubin V. L. et al. (2015) ได้เสนอแนวคิดที่น่าสนใจซึ่งสามารถ

ณัฐกริช เปาอินทร์

วิเคราะห์ได้ว่า ข่าวลวงนั้นอาจมองได้เป็นลักษณะของการแพร่ข่าวที่แทบไม่มีมูลความจริง และเป็นเรื่องที่น่ากังวลเป็นอย่างมาก และในบางกรณีก็มักเป็นลักษณะการสื่อในรูปแบบที่เป็นข่าวสารแนวตลกขบขัน รวมถึงเป็นรูปแบบของสิ่งบันเทิงต่อกลุ่มเป้าหมาย (Rubin, V. L. et al., 2015)

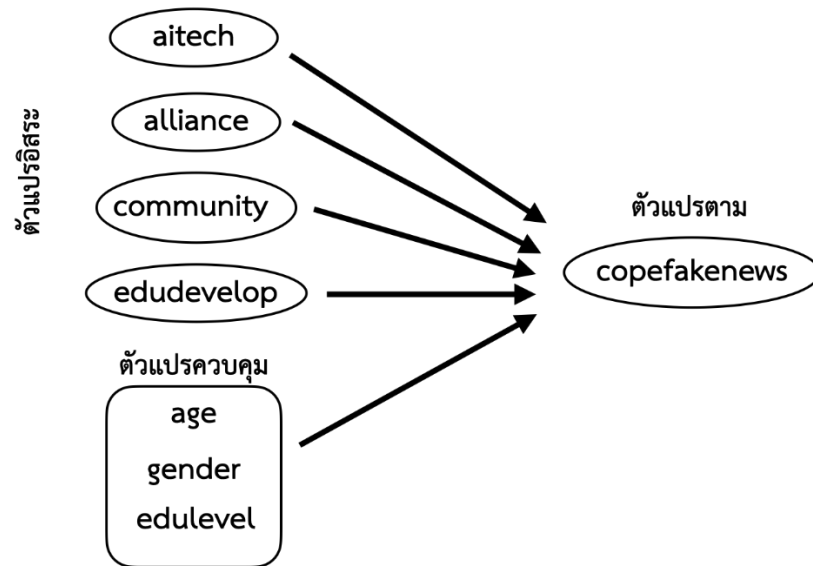
โดย**ผลกระทบอันเกิดจากข่าวลวง** (Fake News) นั้น นอกจากจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสังคมวงกว้างแล้ว ผลการวิจัยจาก Uwalaka et al. (2021) ยังพบอีกว่าข่าวลวงนั้นยังทำให้เรื่องราวที่เป็นความจริงรวมถึงข่าวจริงนั้นถูกลดทอนความน่าเชื่อถือลงไปด้วยเป็นอย่างมาก ยิ่งไปกว่านั้น ความรุนแรงของข่าวลวงยังลงลึกถึงทัศนคติที่ยากที่จะแก้ไข Chang (2021) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า เมื่อบุคคลใดก็ตามที่ข่าวลวงส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปแล้ว ย่อมยากที่จะหลุดออกจากทัศนคติดังกล่าว นอกจากนี้แล้ว งานวิจัยของ Rampersad & Althiyabi (2020) ก็ยังพบว่า ความแตกต่างระหว่าง อายุ เพศ และ ระดับการศึกษา ก็มีความแตกต่างในผลกระทบจากการแพร่ของข่าวลวงอีกด้วย

ความพยายามในการแก้ไขปัญหาลวง:

แนวทางในการลดปัญหาอันเกิดจากข่าวลวง มีหลากหลายวิธีที่ได้รับการเสนอ โดยมีนักวิชาการได้เสนอว่า การใช้แอปพลิเคชันที่มีปัญญาประดิษฐ์ (A.I.) เพื่อช่วยมนุษย์ในการตรวจจับข้อมูลเท็จ ก็ถือเป็นวิธีหนึ่งที่ได้ผล (Silva et al., 2021) อย่างไรก็ตาม การแก้ไขปัญหาลวงหลังจากที่สังคมได้รับผลกระทบจากข่าวลวงนั้นเป็นไปด้วยความยากลำบาก ซึ่งผลการวิจัยของ Chang (2021) ได้ชี้ให้เห็นว่า การป้องกันอย่างดีที่สุดเพื่อไม่ให้ประชาชนได้รับข่าวเท็จโดยความร่วมมือของหลายภาคส่วน อาทิ รัฐบาล แพลตฟอร์มสื่อสังคม (Social Media Platform) รวมถึงประชาชน เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งยวด นอกจากนี้แล้ว การรวมกลุ่มกันในรูปแบบชุมชนออนไลน์ ยังสามารถช่วยป้องกันปัญหาอันเกิดจากข่าวลวงได้อีกด้วย

นอกจากนี้แล้ว การแก้ไขปัญหาลวง (Fake News) ที่เกิดขึ้นในโลกนั้น ประเทศอังกฤษถือเป็นหนึ่งในประเทศที่ตระหนักถึงภัยคุกคามความมั่นคงอันเกิดจากข่าวลวง และยังได้มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาลวงด้วยการพัฒนาระบบการศึกษา และการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ โดยสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (2563) ได้รายงานไว้ว่า ประเทศอังกฤษนั้น ได้ดำเนินการตามแนวทางเพื่อการแก้ไขปัญหาลวงด้วยการประกาศให้มีการสร้างเสริมทักษะการแก้ไขปัญหาลวง (Fake News) เข้าไปในหลักสูตรการศึกษา รวมถึงยังได้มีการลงทุนในเทคโนโลยี A.I. โดยได้รับความร่วมมือด้านข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข่าวปลอมจากบริษัทที่มีชื่อเสียงของโลก เช่น Google, Apple, และอีกหลายบริษัทจนกระทั่งได้มาซึ่ง Application ที่ประชาชนในประเทศอังกฤษสามารถดาวน์โหลดไปใช้เพื่อตรวจสอบเบื้องต้นเกี่ยวกับข่าวลวงหากประชาชนเกิดข้อสงสัยในข้อมูลต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งยิ่งไปกว่านั้น ประเทศอังกฤษยังได้ผลักดันจนกระทั่งมีแผนที่มีมุ่งเน้นในการเฝ้าระวังเพื่อจัดการกับข่าวลวงให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุด (สพร., 2563) ยิ่งไปกว่านั้น แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ ยังสะท้อนให้เห็นว่าผู้ที่ได้รับการเรียนรู้จะสามารถแก้ไขปัญหาลวงที่เกิดขึ้นได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่มีความซับซ้อนได้อีกด้วย (Wismath et al., 2015)

กล่าวโดยสรุป จากการทบทวนวรรณกรรม สามารถนำมาสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework of Research)

จากกรอบแนวคิดในการวิจัยจะเห็นได้ว่า มีตัวแปรอิสระ (Independent variables) ด้วยกันทั้งหมด 4 ตัวแปร ซึ่งประกอบไปด้วย (1) aitech (2) alliance (3) community (4) edudevelop โดยมีตัวแปรควบคุม (Control variables) อันประกอบไปด้วย (i) age (ii) gender (iii) edulevel (iv) socialmediausage ที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม copefakenews โดยมีรายละเอียดในนิยามศัพท์ปฏิบัติการของตัวแปรต่าง ๆ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงชื่อตัวแปร ลักษณะตัวแปร และนิยามศัพท์ปฏิบัติการ

ชื่อตัวแปร	ลักษณะตัวแปร	นิยามศัพท์ปฏิบัติการ
copefakenews	ตัวแปรตาม	ระดับความสำเร็จในการจัดการกับข่าวลวง (fakenews)
aitech	ตัวแปรอิสระ	การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ผ่านทางแอปพลิเคชัน หรือ ผ่านทางช่องทางอื่น ๆ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีที่เป็นระบบอัตโนมัติเพื่อทำการกรองข้อมูลข่าวสารว่าเป็นจริง หรือ เป็นเท็จ
alliance	ตัวแปรอิสระ	การได้รับประโยชน์จากความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ

ณัฐกริช เปาอินทร์

ชื่อตัวแปร	ลักษณะตัวแปร	นิยามศัพท์ปฏิบัติการ
		เช่น ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และอื่น ๆ ในการป้องกันภัยจากข่าวลวง และข้อมูลอันเป็นเท็จ
community	ตัวแปรอิสระ	การเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในรูปแบบ Onsite และ/ หรือออนไลน์ ในการร่วมกันป้องกันภัยจากข่าวลวง
edudevelop	ตัวแปรอิสระ	การพัฒนาวิชาเรียน และ/ หรือหลักสูตรการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันตนเอง และ/ หรือชุมชนจากข่าวลวง
age	ตัวแปรควบคุม	อายุ
gender	ตัวแปรควบคุม	เพศ
edulevel	ตัวแปรควบคุม	ระดับการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

เพื่อการแสวงหาคำตอบว่า แนวทางในการยกระดับศักยภาพของประชาชนในการป้องกันภัยจากข่าวลวงควรเป็นเช่นไร งานวิจัยนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 408 คน ซึ่งเป็นประชาชนในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นประชาชนในฐานะผู้ที่รับสารต่าง ๆ จากช่องทางที่หลากหลาย โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบไปด้วยผู้หญิง 218 คน ผู้ชาย 184 คน และไม่ระบุเพศ 6 คน ซึ่งผ่านการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวได้ทำการแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 ส่วนคือ กลุ่มตัวอย่างจากกรุงเทพมหานครชั้นใน 136 คน กลุ่มตัวอย่างจากกรุงเทพมหานครชั้นกลาง 136 คน และกลุ่มตัวอย่างจากกรุงเทพมหานครชั้นนอก 136 คน รวมทั้งสิ้น 408 คน

ในการนี้ การวิจัยนี้ได้ทำการประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติผ่านทางตัวแปรอิสระทั้ง 4 อันประกอบไปด้วย (1) aitech (2) alliance (3) community (4) edudevelop เพื่อทดสอบหาความมีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม copefakenews และเพื่อเป็นการลงรายละเอียด งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมจากตัวแปรควบคุมต่าง ๆ ในการได้ผลการวิจัยที่อาจสามารถออกแบบเฉพาะกลุ่มได้ โดยตัวแปรควบคุมประกอบไปด้วย (i) อายุ (ii) เพศ และ (iii) ระดับการศึกษา

สำหรับการทดสอบสมมติฐานหลักต่าง ๆ จะใช้เทคนิคทางสถิติอันประกอบไปด้วย

- สำหรับการบรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยที่ 1 เทคนิคที่ใช้ประกอบไปด้วย
 - One-Way ANOVA
- สำหรับการบรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยที่ 2 เทคนิคที่ใช้ประกอบไปด้วย
 - Ordinary Least Squares Estimation

3. สำหรับข้อมูลเพิ่มเติมที่น่าสนใจเพิ่มเติม ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ ความถี่ (frequency) และ ร้อยละ (percentage)

ผลการวิจัย และ สรุปผล

สำหรับข้อค้นพบจากการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญในงานวิจัยนี้ ประกอบไปด้วย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1: ผลกระทบของข่าวลวงที่ส่งผลต่อประชาชน

ความสำเร็จในการจัดการข่าวลวง (ตัวแปร “cofefakenews”) เมื่อพิจารณาถึงความหลากหลาย จากตัวแปรควบคุม ผ่านทางการวิเคราะห์ One-Way ANOVA มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ของตัวแปรควบคุม

cofefakenews	ความหมาย	F	p-value
gender	เพศ	1.02	0.36
age	อายุ	1.58	0.15
edulevel	ระดับการศึกษา	0.50	0.61

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่าข้อค้นพบในส่วนนี้ประกอบด้วย

(1) เพศ* ที่แตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันในผลกระทบของข่าวลวงที่ส่งผลต่อประชาชน (ค่า $F = 1.02$ และ $p = 0.36$ ซึ่งมากกว่า 0.05 แสดงให้เห็นว่า *ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ* ของค่าเฉลี่ยผลกระทบของข่าวลวงที่ส่งผลต่อประชาชนที่แตกต่างกันทางเพศ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน = 0.05)

(2) กลุ่มอายุ** ที่แตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันในผลกระทบของข่าวลวงที่ส่งผลต่อประชาชน (ค่า $F = 1.58$ และ $p = 0.15$ ซึ่งมากกว่า 0.05 แสดงให้เห็นว่า *ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ* ของค่าเฉลี่ยผลกระทบของข่าวลวงที่ส่งผลต่อประชาชนที่แตกต่างกันทางกลุ่มอายุ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน = 0.05)

* ตัวแปร gender (เพศ) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย (1) เพศหญิง (2) เพศชาย และ (3) ไม่ระบุเพศ

** กลุ่มอายุประกอบด้วย (1) ต่ำกว่า 18 ปี (2) 18 ปี ถึง 23 ปี (3) 24 ปี ถึง 30 ปี (4) 31 ปี ถึง 40 ปี (5) 41 ปี ถึง 50 ปี (6) 51 ปี ถึง 60 ปี และ (7) มากกว่า 60 ปี

ณัฐกริช เปาอินทร์

(3) ระดับการศึกษา*ที่แตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันในผลกระทบของข่าวลวงที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน (ค่า $F = 0.50$ และ $p = 0.61$ ซึ่งมากกว่า 0.05 แสดงให้เห็นว่า *ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ* ของค่าเฉลี่ยผลกระทบของข่าวลวงที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนที่แตกต่างกันทางระดับการศึกษา ที่ระดับความคลาดเคลื่อน = 0.05)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2: แนวทางในการยกระดับศักยภาพของประชาชนในการป้องกันภัยจากข่าว

ลวง

หลังจากที่ทำการทดสอบตัวแบบถดถอยเชิงเส้นตรงแบบ Ordinary Least Squares (OLS) โดยตัวแปรตามคือ copefakenews ซึ่งตัวแปรอิสระประกอบไปด้วย aitech alliance community edudevelop แล้วผลปรากฏดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ตัวแบบ Ordinary Least Squares ที่มี 4 ตัวแปรอิสระ

copefakenews	<i>Coefficient</i>	<i>t</i>	<i>p-value</i>
aitech	0.04	1.84	0.07
alliance	0.10	3.02	< 0.01
community	0.19	5.32	< 0.01
edudevelop	0.11	3.44	<0.01
<i>CONSTANT</i>	1.15	5.10	< 0.01

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่าตัวแปร aitech มีค่า $t = 1.84$ และ มีค่า $p = 0.07$ ซึ่งมากกว่า 0.05 นั้นหมายความว่า อิทธิพลของตัวแปรอิสระ aitech ที่ส่งผลกระทบต่อตัวแปรตาม copefakenews นั้น ไม่มีนัยสำคัญที่ระดับความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 ซึ่งในการนี้จึงมีการวิเคราะห์ตัวแบบถดถอยเชิงเส้นตรงแบบ Ordinary Least Squares (OLS) อีกครั้งโดยปราศจากตัวแปรอิสระ aitech ดังมีผลการวิเคราะห์ดังตารางต่อไปนี้

* ระดับการศึกษาประกอบไปด้วย (1) ต่ำกว่าปริญญาตรี (2) ปริญญาตรี (3) ปริญญาโท ขึ้นไป

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ด้วยแบบ Ordinary Least Squares ที่มี 3 ตัวแปรอิสระ

copefakenews	<i>Coefficient</i>	<i>t</i>	<i>p-value</i>
alliance	0.11	3.56	< 0.01
community	0.19	5.40	< 0.01
edudevelop	0.12	3.63	<0.01
<i>CONSTANT</i>	1.24	5.66	< 0.01

ในการนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแบบถดถอยเชิงเส้นตรงแบบ Ordinary Least Squares ประกอบกับผลการทดสอบ Assumption ที่แสดงให้เห็นว่าค่าความแปรปรวนคงที่ ซึ่งเรียกว่า Homoskedasticity* อีกทั้งไม่ปรากฏปัญหา Multicollinearity** เนื่องจากค่า VIF ต่ำกว่า 3 แสดงให้เห็นอิทธิพลของตัวแปรอิสระทั้ง 4 ที่ส่งผลต่อตัวแปรตามคือ copefakenews รวมถึงการทดสอบ Ramsey RESET test*** ก็ชี้ให้เห็นว่า ไม่มีปัญหา Endogeneity แต่อย่างใด

จากตารางที่ 4 ชี้ให้เห็นว่า ค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient) ของตัวแปรอิสระ alliance มีค่าเท่ากับ 0.11 โดยมีค่า $p < 0.01$ แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระ alliance ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อตัวแปรตาม copefakenews ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.01 และมีขนาดของอิทธิพลเท่ากับ 0.11 เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระอื่นคงที่

ค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient) ของตัวแปรอิสระ community มีค่าเท่ากับ 0.19 โดยมีค่า $p < 0.01$ แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระ community ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อตัวแปรตาม copefakenews ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.01 และมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.19 เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระอื่นคงที่

ค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient) ของตัวแปรอิสระ edudevelop มีค่าเท่ากับ 0.12 โดยมีค่า $p < 0.01$ แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระ edudevelop ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อตัวแปรตาม copefakenews ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.01 และมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.12 เมื่อควบคุมตัวแปรอื่นคงที่

* การทดสอบ Breusch-Pagan / Cook-Weisberg test for heteroskedasticity แสดงให้เห็นว่า $p = 0.58$ ซึ่งมากกว่า 0.05 ทำให้ทราบว่าเราไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลักของการทดสอบนี้ที่ระดับความคลาดเคลื่อน = 0.05 และ หมายความว่าไม่ปรากฏปัญหาของ ความแปรปรวนที่ไม่คงที่

** การทดสอบ VIF ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยของ $VIF = 1.81$ อีกทั้ง ค่า VIF ของ community = 1.83 ค่า VIF ของ edudevelop = 1.81 และ ค่า VIF ของ alliance = 1.79 นั้นหมายความว่าไม่มีปัญหาเกี่ยวกับ Multicollinearity

*** จากการทดสอบ Ramsey RESET test using powers of the fitted values of copefakenews มีค่า $F = 1.35$ และ ค่า $p = 0.26$ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การวิเคราะห์ดังกล่าวไม่พบปัญหาอันเกิดจาก Endogeneity แต่อย่างใด

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์ตัวแบบ Ordinary Least Squares โดยใช้ Standardized Beta Coefficient

copefakenews	<i>Standardized Beta Coefficient</i>	<i>Rank</i>
community	0.29	1
edudevelop	0.20	2
alliance	0.19	3

ตารางที่ 5 ได้แสดงให้เห็นถึง Standardized Beta Coefficient ซึ่งใช้สำหรับการเปรียบเทียบความแข็งแกร่งของอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีนัยสำคัญต่อตัวแปรตาม โดยจากการเปรียบเทียบแล้ว ตัวแปรอิสระที่ส่งอิทธิพลต่อตัวแปรตาม copefakenews เป็นอันดับที่ 1 คือ ตัวแปร community ที่มีค่า Standardized Beta Coefficient เท่ากับ 0.29 ซึ่งหมายความว่า หากเพิ่มระดับค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 1 ระดับ ก็จะสามารถเพิ่มความสามารถในการจัดการกับปัญหาข่าวลวงได้ 0.29 ของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระอื่นให้คงที่ สำหรับอันดับที่ 2 คือ ตัวแปร edudevelop ซึ่งมีค่า Standardized Beta Coefficient เท่ากับ 0.20 โดยหมายความว่า หากเพิ่มระดับค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 1 ระดับ ก็จะสามารถในการจัดการกับปัญหาข่าวลวงได้ 0.20 ของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระอื่นให้คงที่ และอันดับที่ 3 คือ ตัวแปร alliance ที่มีค่า Standardized Beta Coefficient เท่ากับ 0.19 ซึ่งหมายความว่า หากเพิ่มระดับค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 1 ระดับ ก็จะสามารถเพิ่มความสามารถในการจัดการกับปัญหาข่าวลวงได้ 0.19 ของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระอื่นให้คงที่

ข้อค้นพบอื่น ๆ ที่น่าสนใจ

นอกจากนี้แล้ว สำหรับภาพรวมที่สำคัญและน่าสนใจของกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับ สถานการณ์ข่าวลวงประกอบไปด้วย

ตารางที่ 6 แสดงถึงความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประเด็นความเชื่อมั่นในการแก้ไขปัญหาข่าวลวงระหว่างปัญญาประดิษฐ์ และ มนุษย์

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
ปัญญาประดิษฐ์	252	61.76
มนุษย์	156	38.24
รวม	408	100

จากผลการสำรวจความคิดเห็นซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นว่า ปัญญาประดิษฐ์จะสามารถแก้ไขและจัดการกับปัญหาข่าวลวงได้ดีกว่ามนุษย์ในแง่ของความถี่และร้อยละที่มากกว่า กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างแสดงให้เห็นว่ามีความเชื่อมั่นในปัญญาประดิษฐ์มากกว่ามนุษย์ด้วยความถี่เท่ากับ 252 คน คิดเป็นร้อยละ 61.76 ในขณะที่มีผู้ที่มีความเชื่อมั่นในมนุษย์มากกว่าปัญญาประดิษฐ์มีความถี่เท่ากับ 156 คน คิดเป็นร้อยละ 38.24

ตารางที่ 7 แสดงถึงความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อความจำเป็นของการศึกษาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการป้องกันข่าวลวงในสถานศึกษา

ระดับการศึกษาที่ควรมีเนื้อหาการป้องกันข่าวลวง	ความถี่	ร้อยละ
ต่ำกว่าประถมศึกษา	5	≈ 1.23
ประถมศึกษา	92	≈ 22.55
มัธยมศึกษา	288	≈ 70.59
ปริญญาตรี	21	≈ 5.15
ปริญญาโท	1	≈ 0.25
ปริญญาเอก	0	0
ไม่มีประโยชน์ในทุกระดับการศึกษา	1	≈ 0.25

นอกจากนี้แล้วประชาชนในกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ให้ความสำคัญกับการศึกษาโดยมองว่ามีความจำเป็นที่การศึกษาควรบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการป้องกันข่าวลวงในระดับมัธยมศึกษามากที่สุด ($\approx$ ร้อยละ 70.59) และ รองลงมาคือระดับประถมศึกษาถึง $\approx$ ร้อยละ 22.55 โดยหากรวมระดับประถมศึกษา และ มัธยมศึกษาเข้าด้วยกัน ก็จะมีสัดส่วนถึง $\approx$ ร้อยละ 93.14

ณัฐกริช เปาอินทร์

ตารางที่ 8 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างถึงหน้าที่รับผิดชอบของพลเมืองเพื่อการจัดการข้าวหลวงของประเทศ*

หน้าที่พลเมืองเพื่อการจัดการข้าวหลวงของประเทศ	ร้อยละ
ติดตามข่าวสารจากภาครัฐ	74.51
ร่วมเป็นหูเป็นตาให้ภาครัฐ และ แจ้งเบาะแสสู่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง	68.63
กระจายข่าวสารของภาครัฐเกี่ยวกับการป้องกันภัยจากข้าวหลวง	43.38
ร่วมเป็นผู้ให้ข้อเสนอแนะในการกำหนดนโยบายสาธารณะด้านการป้องกันภัยจากข้าวหลวง	15.44
เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครทำงานด้านการป้องกันภัยจากข้าวหลวง	4.90
พลเมืองไม่มีหน้าที่ใดเกี่ยวกับประเด็นนี้	0.25

ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นประชาชนยังมีมุมมองถึงหน้าที่พลเมืองเพื่อการจัดการข้าวหลวงของประเทศ โดย อันดับ 1 ที่ประชาชนมองว่าเป็นหน้าที่พลเมือง คือ การติดตามข่าวสารจากภาครัฐ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 74.51 ซึ่ง อันดับที่ 2 คือ ร่วมเป็นหูเป็นตาให้ภาครัฐ และ แจ้งเบาะแสสู่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 68.63 ในขณะที่ อันดับที่ 3 คือ กระจายข่าวสารของภาครัฐเกี่ยวกับการป้องกันภัยจากข้าวหลวง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 43.38

ตารางที่ 9 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างถึงช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลเพื่อจัดการข้าวหลวงของประเทศ**

ช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลเพื่อจัดการกับข้าวหลวงโดยภาครัฐตามความเห็นของพลเมือง	ร้อยละ
หน้าเว็บไซต์ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาข้าวหลวง	68.87
ช่องทางสื่อสังคม (Social Media) ของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาข้าวหลวง	53.43
ช่องทางสื่อกระแสหลัก เช่น โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์	41.91
จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-Mail)	9.80
ข้อความ SMS	8.82

* ผู้ให้ความเห็นเลือกได้มากกว่า 1 ข้อ แต่ไม่เกิน 2 ข้อ

** ผู้ให้ความเห็นเลือกได้มากกว่า 1 ข้อ แต่ไม่เกิน 2 ข้อ

สำหรับช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลเพื่อจัดการกับข่าวลวงโดยภาครัฐ ตามความเห็นของพลเมืองนั้น ช่องทางที่เหมาะสมที่สุดคือ เว็บไซต์^{*}ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาข่าวลวง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 68.87 รองลงมาคือ ช่องทางสื่อสังคม (Social Media) ของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาข่าวลวง คิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 53.43 และ อันดับที่ 3 คือ ช่องทางสื่อกระแสหลัก เช่น โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ คิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 41.91

ตารางที่ 10 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างถึงช่องทางการติดต่อสื่อสารโดยตรงระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับพลเมืองเพื่อจัดการข่าวลวงของประเทศ*

ช่องทางการติดต่อสื่อสารโดยตรงระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับพลเมืองเพื่อจัดการข่าวลวง	ร้อยละ
โทรศัพท์สายตรงกระทรวงที่เกี่ยวข้อง/ หน่วยงานภาครัฐที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงที่เกี่ยวข้อง	86.76
บริษัทผู้ให้บริการ โทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นตัวแทนภาครัฐที่เกี่ยวข้อง	47.79
Chatbot กับ เว็บไซต์ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง	13.48
Chatคุยกับเจ้าพนักงานโดยตรงผ่านทางช่องทางของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง	10.29

สำหรับช่องทางการติดต่อสื่อสารโดยตรงระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับพลเมืองเพื่อจัดการข่าวลวงนั้น หากพิจารณาจากความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามแล้ว ช่องทางที่ดีที่สุดคือ โทรศัพท์สายตรงกระทรวงที่เกี่ยวข้อง และ/ หรือหน่วยงานภาครัฐที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขและจัดการปัญหาข่าวลวง โดยคิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 86.76 รองลงมาคือ ช่องทางที่ผ่านทางบริษัทผู้ให้บริการ โทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นตัวแทนภาครัฐที่เกี่ยวข้อง คิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 47.79 ในขณะที่ช่องทางอื่น ๆ มีความเห็นว่าเหมาะสมไม่เกินร้อยละ 50 กล่าวคือ ช่องทาง Chatbot กับ เว็บไซต์ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 13.48) และช่องทาง Chat คุยกับเจ้าพนักงานโดยตรงผ่านทางช่องทางของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 10.29)

อภิปรายผล

โดยเพื่อการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ และนำไปสู่การกำหนดข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย โดยผลการวิจัยพบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในระดับผลกระทบข่าวลวงที่มีต่อตัวแปรควบคุมที่

* ผู้ให้ความเห็นเลือกได้มากกว่า 1 ข้อ แต่ไม่เกิน 2 ข้อ

ณัฐกริช เปาอินทร์

มีหน่วยวิเคราะห์คือ ประชาชน อันประกอบไปด้วย เพศ อายุ และ ระดับการศึกษา ที่แตกต่างกันแต่อย่างใด ซึ่งข้อค้นพบนี้มีความแตกต่างจาก งานวิจัยของ Rampersad & Althiyabi (2020) ที่เห็นว่า อายุ เพศ และ ระดับการศึกษา มีความแตกต่างในผลกระทบจากข่าวลวงที่มีต่อสังคมด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ข้อค้นพบจาก งานวิจัยนี้ก็ได้เห็นต่างจากนักวิชาการอย่าง Silva et al. (2021) ซึ่งได้เสนอว่า การใช้แอปพลิเคชันและ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (A.I.) จะสามารถช่วยในการตรวจสอบข่าวเท็จได้เป็นอย่างดี โดยงานวิจัยนี้ พบว่า แอปพลิเคชัน และเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (A.I.) ไม่ได้ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความสำเร็จใน การแก้ไขปัญหาข่าวลวง

อย่างไรก็ดี ข้อค้นพบจากวิจัยนี้ได้เห็นตรงกันในเรื่องด้านความร่วมมือกันของภาคส่วนต่าง ๆ และการสร้างความเป็นชุมชนในการป้องกันและแลกเปลี่ยนข้อมูลภายในชุมชนทั้งแบบ Online และ Onsite จะสามารถบรรเทาปัญหาอันเกิดจากข่าวลวงได้ โดยในประเด็นนี้เห็นตรงกับผลการวิจัยของ Chang (2021)

ยิ่งไปกว่านั้น ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ยังเห็นตรงกันกับแนวคิดของประเทศไทยที่นำเสนอผ่าน ทางสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (2563) รวมถึงการศึกษาของ Wismath et al. (2015) ในประเด็นของการพัฒนาระบบการศึกษาให้ทันต่อปัญหาข่าวลวงทั้งการเสริมสร้างทักษะในการป้องกันภัย จากข่าวลวง และการระบุดลงไปหลักสูตรการศึกษาเพื่อเพิ่มทักษะให้กับประชาชน และถือได้ว่าเป็นการ บรรเทาปัญหาดังกล่าวได้เป็นอย่างมาก

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำหรับข้อค้นพบของงานวิจัยนี้ สามารถเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายในการยกระดับศักยภาพ ของประชาชนในการป้องกันภัยจากข่าวลวง ดังนี้

1. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาข่าวลวง ควรมีการกำหนดนโยบาย และขับเคลื่อนนโยบาย การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ด้วยการกำหนดกิจกรรมเพื่อการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในชุมชน โดยอาจ เริ่มต้นจากการสร้างการตระหนักรู้ การให้ความรู้ การสร้างแรงจูงใจในการสร้างเครือข่ายภายในชุมชนด้วย กันเองทั้งในรูปแบบที่จัดการประชุม หรือการจัดให้มีช่องทางออนไลน์ในการป้องกันภัยด้วยตนเอง และ ด้วยความร่วมมือของผู้คนในชุมชนของตน สิ่งนี้มีประโยชน์ทั้งการป้องกันภัยจากข่าวลวงภายในชุมชน และ ถือเป็นประโยชน์ในภาพรวมของขอบเขตพื้นที่ที่ใหญ่ขึ้นด้วย เพราะ ภาครัฐจะมีข้อมูลจากหลากหลาย ชุมชนเพื่อนำไปกำหนดนโยบายสาธารณะในวงกว้างต่อไป

2. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาข่าวลวง ควรผลักดันให้มีการบรรจุเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการ ป้องกันภัยสำหรับตนเอง และชุมชน จากภัยข่าวลวง โดยอาจมีการบรรจุไว้ในระดับมัธยมศึกษาได้ หรือเริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษาได้ ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลจากงานวิจัยนี้ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างเสนอให้มีการ กำหนดเนื้อหาเพื่อป้องกันภัยจากข่าวลวงในระดับมัธยมศึกษา ประมาณร้อยละ 70.59 ในขณะที่เสนอให้ มีการกำหนดเนื้อหาเพื่อป้องกันภัยจากข่าวลวงในระดับประถมศึกษา ประมาณร้อยละ 22.55 นั่นเอง

3. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาข่าวลวง ควรขับเคลื่อนการสร้างเครือข่ายระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของภาครัฐในเครือข่ายด้านการส่งต่อข้อมูลที่ถูกต้อง และ สร้างระบบการตรวจสอบข่าวลวงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ซึ่งช่องทางที่ควรใช้เป็นช่องทางติดต่อสื่อสารในการเผยแพร่ข้อมูลคือ (i) เว็บไซต์ไซด์ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาข่าวลวง (ii) ช่องทางสื่อสังคม (Social Media) และ (iii) ช่องทางสื่อกระแสหลัก เช่น โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ ซึ่งตรงนี้ต้องการความร่วมมือของภาครัฐ และสื่อสารมวลชนเป็นอย่างมาก นอกจากนี้แล้วการสร้างช่องทางการติดต่อสื่อสารโดยตรงระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชนก็จะช่วยสนับสนุนการสร้างเครือข่ายได้เป็นอย่างดีอีกด้วย โดยช่องทางในการติดต่อสื่อสารโดยตรงดังกล่าวนี้ ช่องทางที่มีความสำคัญคือ โทรศัพท์สายตรงไปยังหน่วยงานภาครัฐที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้จากผลการสำรวจความเห็นของกลุ่มตัวอย่างพบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นว่าช่องทางดังกล่าวเหมาะสมที่สุดถึง ร้อยละ 86.76

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยคาดหวังจะศึกษาในมุมมองของ ข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ไข ปัญหาข่าวลวง ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบถึง มุมมองของผู้บริหารและ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงปัญหาอุปสรรคในเชิงการทำงานและการขับเคลื่อนการแก้ไข ปัญหาข่าวลวงด้วยการสนับสนุนจากภาครัฐต่อไป

รายการอ้างอิง

- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.). (2563). AI Government Framework: *กรอบการทำงานปัญญาประดิษฐ์ภาครัฐ*. วันที่ค้นข้อมูล 12 พฤษภาคม 2565, เข้าถึงได้จาก <https://dgti.dga.or.th/e-books-ai-government-framework/>
- Alcott, H., & Gentzkow, M. (2017). Social media and fake news in the 2016 election. *Journal of Economic Perspectives*, 31(2), 211-236.
- Chang, C. (2021). Fake News: Audience Perceptions and Concerted Coping Strategies. *Digital Journalism*, 9(5), 636-659.
- Hopp, T. (2022). Fake news self-efficacy, fake news identification, and content sharing on Facebook. *Journal of Information Technology & Politics*, 19(2), 229-252.
- Meel, P., & Vishwakarma, D. K. (2020). Fake news, rumor, information pollution in social media and web : A contemporary survey of state-of-the-arts, challenges and opportunities. *Expert Systems with Applications*, 153, 1-26.

- Rampersad, G., & Althiyabi, T. (2020). Fake news: Acceptance by demographics and culture on social media, *Journal Information Technology & Politics*, 17(1), 1-11.
- Rubin, V. L., Chen, Y., & Conroy, N. K. (2015). Deception detection for news: Three types of fakes. *Computer Science*, 52(1), 1-4.
- Silva, C. M., Fontes, R. S., & Junior, M. C. (2021). Intelligent Fake News Detection: A Systematic Mapping. *Journal of Applied Security Research*, 16(2), 168-189.
- Uwalaka, T., Nwala, B., & Chinedu, A. C. (2021). Social media, fake news and fake COVID-19 cure in Nigeria. *Journal of African Media Studies*, 13(3), 435-449.
- Van Duyn, E., & Collier, J. (2019). Priming and fake news: The effects of elite discourse on evaluations of news media. *Mass Communication & Society*, 22(1), 29-48.
- Vasu, N., Ang, B., Teo, T., Jayakumar, M. F., & Ahuja, J. (2018). Fake News: *National Security in the Post-Truth Era*. Nanyang Ave, SG: S. Rajaratnam School of International Studies.
- Wismath, S., Orr, D., & MacKay, B. (2015) Threshold Concepts in the Development of Problem-solving Skills. *The ISSOTL Journal*, 3(1). 63-73.

กรณีศึกษาความสำเร็จของอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีใต้

A Case Study of The Success of The South Korean Entertainment Industry

กรณ์ โรจนวงศ์สกุล (Korn Rojjanawongsakul)

หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Master of Political Science in Public Administration, Faculty of Political Science,

Thammasat University

E-mail: kornrojjanawongsakul@gmail.com

Received: 9 September 2022

Revised: 13 November 2022

Accepted: 29 December 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อเท็จจริงในการส่งเสริมอุตสาหกรรมบันเทิงของรัฐบาลเกาหลีใต้ 2) รูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีใต้ของภาคประชาชนและภาคเอกชน และ 3) ให้ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมอุตสาหกรรมบันเทิงไทยต่อรัฐบาลไทยผ่านกรณีศึกษาของอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีใต้ โดยใช้วิธีการค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีใต้ ซึ่งใช้วิธีการเขียนแบบทบทวนวรรณกรรม และใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลแบบเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า 1) รัฐบาลเกาหลีใต้ให้เงินทุนสำหรับการผลิตซีรีส์และภาพยนตร์เกาหลีใต้ และยกเลิกกฎหมายการปิดกั้นความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตสินค้าทางวัฒนธรรม 2) ภาคประชาชนทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพของเนื้อหาทางวัฒนธรรมด้วยวิธีการรับชมซีรีส์เกาหลี ส่วนภาคเอกชนทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตสินค้าเชิงสร้างสรรค์ให้กับอุตสาหกรรมบันเทิงเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และ 3) รัฐบาลไทยส่งเสริมอุตสาหกรรมบันเทิงไทยผ่านยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ทั้ง 3 ระยะ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 - 2564

คำสำคัญ: กระแสความนิยมเกาหลี, อุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม, เกาหลีใต้, พลังอำนาจอ่อน

Abstract

The objectives of this article were: (1) to study the facts for promotion the South Korean entertainment industry; (2) study the model for the public and private sector involvement in the growth of the South Korean entertainment industry; and (3) to provide recommendations for encouragement of the Thai entertainment industry to the Thai government based on a case study of the South Korean entertainment industry. Research methods are based on finding information from books, theses, academic articles and electronic media, both Thai and English, related to the South Korean entertainment industry. Use the methodology to prepare a literature review, and utilizing qualitative research methods through content analysis. As a result of the study found that: (1) the Korean government finances the production of South Korean series and films and repeals laws that prevent creative production of cultural products; (2) the public sector controls the quality of culture content through Korean drama. The private sector serves as a producer of creative products for the entertainment industry in response to consumer demand; and 3) from 2009 to 2021, the Government of Thailand promoted the Thai entertainment industry through three phases of the film and video industry advocacy strategy.

Keywords: Hallyu, Cultural Industry, South Korea, Soft Power

บทนำ

ในช่วงปี ค.ศ. 1997 ประเทศเกาหลีใต้ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางการเงินที่เรียกว่า “วิกฤตต้มยำกุ้ง” (1997 Asian Financial Crisis) ส่งผลให้เกาหลีใต้จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศมาใช้ยุทธศาสตร์ “อำนาจอ่อน” (Soft Power) เพื่อส่งออกสินค้าทางวัฒนธรรมเกาหลีไปสู่ตลาดโลก โดยเริ่มต้นจากการส่งออกวัฒนธรรมเกาหลีไปยังประเทศในแถบทวีปอเมริกาและยุโรป อย่างไรก็ตาม มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรมมากเกินไปจึงมีการปรับแผนการส่งออกวัฒนธรรมไปยังประเทศแถบเอเชียโดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งประสบความสำเร็จอย่างมาก เนื่องจากวัฒนธรรมที่มีความคล้ายคลึงกันระหว่างเกาหลีใต้กับไทยจึงส่งผลให้วัฒนธรรมของเกาหลีใต้ที่เผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสินค้าเชิงสร้างสรรค์ได้รับความนิยมในเวลาไม่นาน ทำให้รัฐบาลเกาหลีใต้สมัยประธานาธิบดี คิม แด-จุง (Kim Dae-jung) ทำสัญญากู้ยืมเงินมูลค่าสูงถึง 57,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ 1.87 ล้านล้านบาท กับ “กองทุนการเงินระหว่างประเทศ” หรือ International Monetary Fund (IMF) เพื่อเป็นเงินทุนในการพัฒนาอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของประเทศ

บทความนี้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีผ่านการส่งเสริมจากรัฐบาลเกาหลีใต้ โดยศึกษาถึงรูปแบบการสนับสนุนในด้านงบประมาณ หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ การพัฒนา

บุคลากร และนโยบายที่ส่งเสริมการผลิตสินค้าทางวัฒนธรรม รวมไปถึง ปัจจัยที่ทำให้รัฐบาลเกาหลีใต้ให้ความสำคัญกับการเผยแพร่วัฒนธรรมเกาหลีในช่วงตั้งแต่ปี ค.ศ. 1997 และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมของภาคเอกชนและภาคประชาชน อีกทั้ง ศึกษาการเข้าไปมีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมอุตสาหกรรมบันเทิงผ่านการสร้างเนื้อหาเชิงวัฒนธรรม และวิธีการผลักดันอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิทัศน์ของรัฐบาลไทยให้ประสบความสำเร็จ จากนั้นวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งได้แก่ กรอบแนวคิดอำนาจอ่อน (Soft Power) ซึ่งเชื่อว่าการสร้างการเปลี่ยนแปลงทางความคิดของคนในสังคมนั้นไม่จำเป็นต้องใช้การบังคับ สั่งการ หรือใช้ความรุนแรงเพื่อให้เกิดการเชื่อฟังและทำตาม หรือที่เรียกว่า “อำนาจแข็ง” (Hard Power) แต่เชื่อว่าการสร้างการมีส่วนร่วมและการดึงดูดทางวัฒนธรรมจะทำให้เกิดความสมัครใจที่จะกระทำตามด้วยตนเอง กรอบแนวคิดเรื่องวัฒนธรรมและการสื่อสาร เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม กล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมหรือสร้างความเข้าใจผ่านการแสดงความคิดและพฤติกรรมของแต่ละสังคม กรอบแนวคิดการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ที่เป็นลักษณะของวิธีการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์มากกว่าวิธีการดำเนินงาน มีมาตรฐานตรวจสอบได้ และมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคเป็นสำคัญ และกรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการพัฒนา (Concepts of People Participation in Development) โดยภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในหลายขั้นตอน ทั้งขั้นตอนการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นการกำหนดความต้องการ จัดลำดับความสำคัญ และเลือกนโยบาย ขั้นตอนการดำเนินงาน (Implementation) ซึ่งเป็นด้านการบริหารและการสนับสนุนด้านทรัพยากร ขั้นตอนการรับผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ (Benefits) ในรูปแบบของผลประโยชน์ส่วนตัว และผลประโยชน์ต่อสังคม และขั้นตอนการประเมิน (Evaluation) เพื่อควบคุมและตรวจสอบกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม หลังจากวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดทั้งสามกรอบแล้วจึงทำการสรุป โดยมีคำถามการวิจัยที่สำคัญ ได้แก่ (1) รูปแบบในการส่งเสริมอุตสาหกรรมบันเทิงของรัฐบาลเกาหลีใต้มีลักษณะเป็นอย่างไร (2) ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรมบันเทิงอย่างไร และ (3) รัฐบาลไทยควรมีการสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมบันเทิงไทยอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงในการส่งเสริมอุตสาหกรรมบันเทิงของรัฐบาลเกาหลีใต้
2. เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีใต้ของภาคประชาชนและภาคเอกชน

กรณี โรจนวงศ์สกุล

3. เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมอุตสาหกรรมบันเทิงไทยต่อรัฐบาลไทยผ่านกรณีศึกษาของอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีใต้

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีใต้นั้นสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีอำนาจอ่อน (Soft Power)

เมื่อได้ทำการศึกษาจากเอกสารต่างๆ แล้วพบว่า “อำนาจอ่อน” (Soft Power) เป็นความสามารถในการดึงดูด โน้มน้าว และสร้างการมีส่วนร่วม โดยไม่มีการบังคับ ชูเชิญ หรือใช้ความรุนแรงเพื่อให้ผู้รับคำสั่งกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามความต้องการของผู้ออกคำสั่ง เป็นการสร้างการเปลี่ยนแปลงด้านความคิดทางสังคมและประชาชนในประเทศนั้น ๆ ซึ่งตรงข้ามโดยสิ้นเชิงกับ “อำนาจแข็ง” (Hard Power) กล่าวคือเป็นการใช้อำนาจในการบีบบังคับ มีการกระทำที่รุนแรงและอันตรายต่อผู้รับคำสั่ง และไม่มีการผ่อนปรนหรืออ่อนข้อใด ๆ เพื่อให้เกิดความเกรงกลัวและฝืนจิตใจต่อผู้รับคำสั่งกระทำตามคำสั่งอย่างปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงไม่ได้

แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและการสื่อสาร

เมื่อได้ทำการศึกษาจากเอกสารต่างๆ แล้วพบว่า แนวคิดวัฒนธรรมและการสื่อสารมีหลักสำคัญ 2 ประการ คือ 1) โดยทางตรง คือ เป็นการส่งออกวัฒนธรรมในระดับบุคคลทั่วไปและระดับชาติซึ่งเป็นการแพร่กระจายวัฒนธรรมที่ยากกว่าระดับบุคคล เนื่องจากมีปัจจัยแวดล้อม อาทิ ความเหมือนกันทางวัฒนธรรม กล่าวคือ หากวัฒนธรรมมีความคล้ายคลึงกันมากวัฒนธรรมทั้งสองจะเข้ากันได้ง่าย หรือหากวัฒนธรรมมีความต่างกันมากคนในสังคมจะผลัดวัฒนธรรมต่างชาตินั้นออกจากวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น โดยการเผยแพร่วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมเกิดขึ้นจากการย้ายถิ่นฐานและการอพยพของผู้คนไปยังดินแดนหรือประเทศใหม่ และ 2) โดยทางอ้อม คือ การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมไปยังประเทศเป้าหมายผ่านเครื่องมือสื่อสารหรืออุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ละครทางโทรทัศน์ ภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ และซีรีส์ทางสื่อออนไลน์ เป็นต้น

แนวคิดการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ หรือ New Public Management (NPM)

เมื่อได้ทำการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ แล้วพบว่า การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่มีลักษณะสำคัญ คือ มุ่งเน้นให้บุคลากรรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของงาน (Accountability for Results) ที่ปฏิบัติในองค์กร มากกว่าการรับผิดชอบจากการปฏิบัติตามกระบวนการ (Process Accountability) ที่เป็นการมุ่งเน้นการดำเนินงานตามที่ถูกระเบียบข้อบังคับหรือคำสั่งทางกฎหมายตามลำดับชั้นกำหนด ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ให้ภาคเอกชนที่มีความเชี่ยวชาญเข้ามาปฏิบัติงานแทนหน่วยงานภาครัฐในบางส่วนเพื่อลดระยะเวลาในการดำเนินงาน ลดขั้นตอนและกฎระเบียบหรือข้อจำกัดใน

การปฏิบัติงานที่ไม่จำเป็น ลดการคอร์รัปชันเพื่อให้เกิดความโปร่งใสตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน เพิ่มงบประมาณในระบบการจ้างงานเพื่อดึงดูดให้บุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในอัตราจ้างที่สูงขึ้น สร้างแรงผลักดันให้บุคลากรทำงานเต็มศักยภาพผ่านการให้ผลตอบแทนในรูปแบบการเพิ่มเงินเดือน (Monetary Incentives) และปรับเปลี่ยน โครงสร้างของหน่วยงานหรือองค์การให้มีความกระตือรือร้นเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการพัฒนา (Concepts of People Participation in Development)

เมื่อได้ทำการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ แล้วพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนแบ่งออกได้เป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในขั้นตอนการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการตัดสินใจกำหนด คือ การกำหนดความต้องการ จัดลำดับความสำคัญ และเลือกนโยบาย โดยการตัดสินใจเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ 2) การเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการดำเนินงาน (Implementation) อาทิ การมีส่วนร่วมในด้านการบริหารและการประสานงาน การสนับสนุนด้านทรัพยากร เป็นต้น 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ (Benefits) ทั้งที่เป็นรูปธรรม ผลประโยชน์ส่วนตัว และผลประโยชน์ต่อสังคม และ 4) การเข้าไปมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการประเมิน (Evaluation) เพื่อควบคุมและตรวจสอบกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม โดยสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญสำหรับการประเมินผล คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความหวัง (Expectation) เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความนี้จะใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methods) โดยเป็นการศึกษาข้อมูลในลักษณะเอกสาร (Documentary Research) เป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีใต้ ได้แก่ นโยบาย กลยุทธ์ รูปแบบในการสนับสนุนของภาครัฐ และลักษณะการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาชน ทั้งในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เช่น หนังสือ วารสาร บทความทางวิชาการ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น เพื่อใช้ประกอบในการศึกษาวิจัย นอกจากนี้ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary Data) ประเภทเอกสาร (Documentary Research) อาทิ หนังสือ บทความทางวิชาการ และแหล่งข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ร่วมกับการตรวจสอบสามเส้าผ่านการทบทวนข้อมูล (Review Triangulation) โดยการให้บุคคลซึ่งไม่ใช่คณะนักวิจัยทำการทบทวนข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ของผู้วิจัยเพื่อเพิ่มความแม่นยำ ความสมบูรณ์ และความน่าเชื่อถือของข้อมูล และใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบเนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อหาข้อสรุป และ

กรณี โรจนวงศ์สกุล

นำเสนอข้อมูลโดยใช้รูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Research) โดยยึดกรอบแนวคิดและทฤษฎีเพื่อนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาผ่านเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์

ผลการศึกษา

เมื่อได้ทำการศึกษาเรื่องกรณีศึกษาความสำเร็จของอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีใต้ สามารถอธิบายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. ข้อเท็จจริงในการส่งเสริมอุตสาหกรรมบันเทิงของรัฐบาลเกาหลีใต้

1.1 จากการศึกษาถึงมาตรการของรัฐบาลเกาหลีใต้ที่มีต่อการผลักดันอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมเกาหลี คือ รูปแบบในการส่งเสริมอุตสาหกรรมบันเทิงของรัฐบาลเกาหลีใต้ เมื่อได้ทำการศึกษาแล้วพบว่า นับตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 1997 จนถึงปัจจุบัน ประธานาธิบดีเกาหลีใต้ได้ออกนโยบาย กฎหมาย และจัดตั้งหน่วยงานขึ้นโดยเฉพาะเพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลและสนับสนุนอุตสาหกรรมบันเทิงเรื่อยมา ซึ่งแบ่งออกได้ ดังนี้ (1) สมัยประธานาธิบดี คิม ย็อง-ซัม (Kim Young-sam, ค.ศ. 1993-1998) ได้มีการส่งเสริมการผลิตสินค้าเชิงวัฒนธรรมผ่านการออกนโยบายยกเลิกการปิดกั้นทางความคิดสร้างสรรค์ของผู้ผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมเกาหลี เปิดโอกาสให้นักลงทุนเข้ามาลงทุนเพื่อให้เกิดการพัฒนาในอุตสาหกรรมบันเทิง อาทิ ยกเลิกการห้ามบริษัท “แชโบล” (Chaebol) เข้ามามีบทบาทในอุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรมเกาหลี เป็นต้น (2) สมัยประธานาธิบดี คิม แด-จุง (Kim Dae-jung, ค.ศ. 1998-2002) มีการจัดตั้งบริษัทกว่า 60 แห่ง ภายใต้การกำกับดูแลของภาครัฐในการสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์เกาหลีผ่านการให้เงินลงทุนเพื่อใช้พัฒนาสินค้าเชิงสร้างสรรค์ (3) สมัยประธานาธิบดี โรห์ มู-ฮยอน (Roh Moo-hyun, ค.ศ. 2003-2007) ในปี ค.ศ. 1999 เกิดการจัดตั้งกองทุนสำหรับอุตสาหกรรมภาพยนตร์เกาหลี เพื่อทำหน้าที่จัดหาเงินทุนสนับสนุนภาพยนตร์ของเกาหลีใต้ ซึ่งเป็นความร่วมมือกันระหว่าง “สภาการภาพยนตร์เกาหลี” หรือ Korean Film Council (KOFIC) กับ “องค์การบริหารธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของเกาหลีใต้” ซึ่งต่อมาในปี ค.ศ. 2000 ได้ออกนโยบายส่งเสริมการส่งออกสินค้าทางวัฒนธรรมของเกาหลีให้เป็นที่รู้จักในระดับโลก รวมถึงได้ก่อสร้าง “สวนอุตสาหกรรม” หรือ Digital Magic Space (DMS) เพื่อเป็นศูนย์กลางการผลิตรายการโทรทัศน์ซึ่งมีกำลังในการผลิตสูงกว่า 2,000 ชั่วโมง และ (4) สมัยประธานาธิบดี ปัก กึน-ฮย (Park Geun-hye, ค.ศ. 2013 - 2017) มีการผลักดันอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาสินค้าเชิงสร้างสรรค์ให้มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้นโดยการจัดสรรงบประมาณ 1.4 ล้านล้านวอน หรือสูงกว่า 38,907 ล้านบาท อาทิ ในปี ค.ศ. 2013 จัดงบประมาณ 33,500 ล้านวอน หรือประมาณ 931 ล้านบาท เพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีผ่านนโยบาย “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” ส่วนในปี ค.ศ. 2015 มีการส่งเสริมเพื่อวางแผน ผลิต และพัฒนาเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมผ่านการจัดตั้ง “ศูนย์วัฒนธรรมและการผสมผสานการสร้างสรรค์” (Culture and Creative Venture Complex) โดยเกิดจากความร่วมมือระหว่างรัฐบาล ปัก กึน-ฮย กับกลุ่มบริษัท CJ (CJ Group) รวมไปถึง ในปี ค.ศ. 2015 มีการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้ผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมผ่าน

การจัดทำโครงการ “Culture and Creativity Fusion Belt” นอกจากนั้น ยังให้การสนับสนุนสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านโครงการ “K-Culture Valley” เช่น ห้องแสดงคอนเสิร์ต สำหรับการแสดงดนตรีสด โรงแรม ร้านอาหารเกาหลี และสตูดิโอเพื่อการถ่ายภาพยนตร์เกาหลี เป็นต้น รวมถึง จัดตั้ง “สถาบันวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์” (Culture and Creativity Academy) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรในอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีใต้ให้มีศักยภาพในการผลิตเนื้อหาทางวัฒนธรรมที่มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น

1.2 รัฐบาลเกาหลีใต้ยังได้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมในหลายช่องทาง อาทิ การสนับสนุนด้านเงินลงทุนกว่าปีละ 10 ล้านเหรียญสหรัฐ หรือกว่า 329 ล้านบาท สำหรับผู้ผลิตภาพยนตร์ในระดับท้องถิ่น การให้เงินทุนในการพัฒนา “เศรษฐกิจด้านวัฒนธรรม” (Cultural Industries) เพื่อผลักดันการส่งออกสินค้าเชิงสร้างสรรค์ซึ่งรวมถึงธุรกิจในการอุตสาหกรรมบันเทิงทั้งหมดโดยมีมูลค่ารวมกว่า 50,000 ล้านบาท หรือประมาณ 1,396 ล้านบาท เป็นต้น นอกจากนั้น รัฐบาลเกาหลีใต้ยังได้มีการออกกฎหมายและข้อบังคับเพื่อคุ้มครองผู้ผลิตภาพยนตร์ในอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีใต้ให้มีพื้นที่แสดงศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันกับภาพยนตร์ที่นำเข้าจากต่างประเทศ เช่น การกำหนดให้โรงภาพยนตร์ทุกแห่งในประเทศเกาหลีใต้จะต้องฉายภาพยนตร์เกาหลีใต้เป็นจำนวนไม่น้อยกว่า 140 วันต่อปี หรือคิดเป็น 40 เปอร์เซ็นต์ของทั้งปี เป็นต้น

1.3 นอกเหนือจากที่รัฐบาลเกาหลีใต้จะให้การสนับสนุนด้านเงินทุนแก่อุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีแล้วนั้น ภาครัฐยังมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมเกาหลีใต้โดยการอยู่เบื้องหลังการผลิตตั้งแต่ในขั้นตอนก่อนการผลิตจนถึงขั้นตอนการเผยแพร่เนื้อหาเชิงสร้างสรรค์ให้กับผู้บริโภค อาทิ การเตรียมงานด้านการผลิตสื่อ (Production House) เตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยให้กับภาคเอกชนไว้ใช้สำหรับการผลิตสินค้าเชิงสร้างสรรค์ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น อำนวยความสะดวกโดยประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดเตรียมพื้นที่สำหรับกองถ่ายซีรีส์หรือภาพยนตร์เกาหลี และการช่วยโปรโมทสินค้าทางวัฒนธรรม เป็นต้น

1.4 รัฐบาลเกาหลีใต้ได้มีการสนับสนุนและส่งเสริมอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมเกาหลีใต้ผ่าน การส่งออกวัฒนธรรมในรูปแบบของ “อาหารเกาหลี” โดยใช้นโยบาย “การทูตอาหารเกาหลี” (Global Hansik) และได้จัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาควบคุมการเผยแพร่วัฒนธรรมเกาหลีใต้ในเชิงรุกโดยเฉพาะ นั่นคือ “สถาบันส่งเสริมอาหารเกาหลี” หรือ Korean Food Promotion Institute (KFPI) เพื่อดำเนินงานร่วมกับสมาคม “K-Food Supporters Alliance” อาทิ จัดแคมเปญเพื่อแจกอาหารเกาหลีทั่วเมืองนิวยอร์ก (New York City) โดยใช้รถ “Food Truck” เป็นต้น ซึ่งนโยบายดังกล่าวได้รับอิทธิพลมาจากนโยบายต่างประเทศในชื่อ “การทูตผ่านอาหาร” (Gastrodiplomacy) ของไทย อีกทั้ง เกาหลีใต้ใช้กลยุทธ์เน้นการสร้าง “กระแสความนิยมเกาหลี” (Korea Fever) โดยการเผยแพร่ “เนื้อหาความเป็นเกาหลี” (Korea Content) ผ่านสินค้าทาง

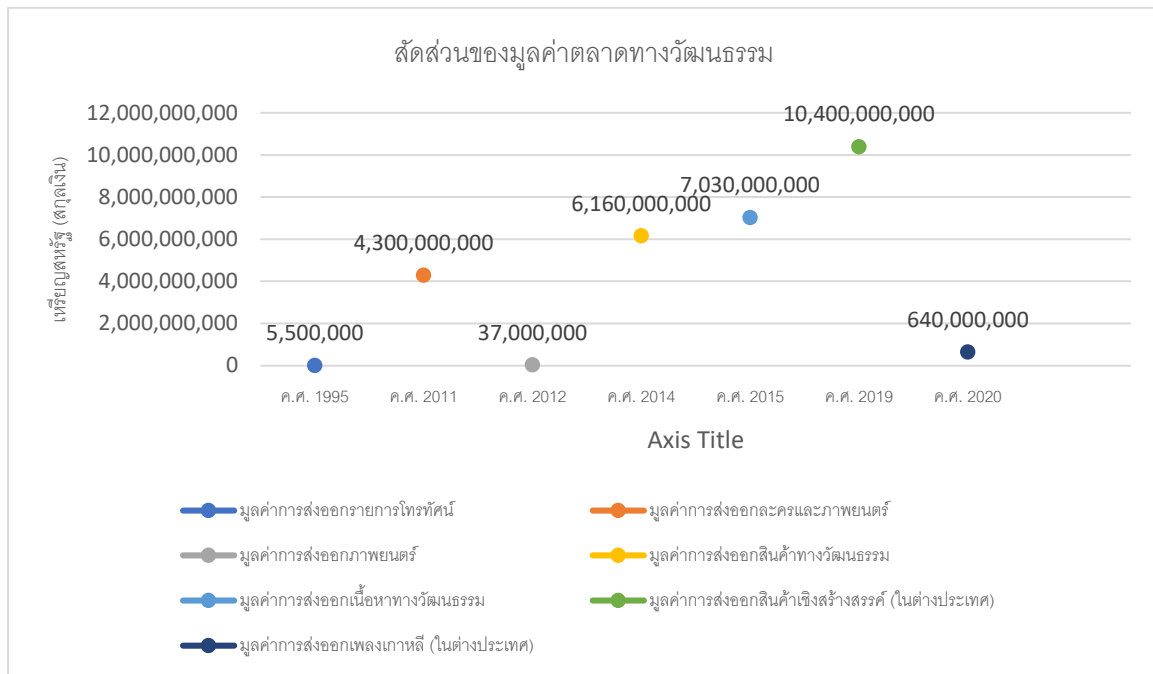
กรณี โรจนวงศ์สกุล

วัฒนธรรม เช่น ละคร ซีรีส์ ภาพยนตร์ เพลง อาหารเกาหลี สถานที่ท่องเที่ยว และการสร้างเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์ในสื่อออนไลน์ เป็นต้น เพื่อดึงดูดและกระตุ้นความต้องการเดินทางมาเที่ยวประเทศเกาหลีได้

1.5 ในส่วนของโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมเกาหลีเมื่อได้ทำการศึกษาแล้ว พบว่า ปัจจัยหนึ่งที่ถูกละเลยเมื่อเห็นถึงมูลค่าความสำเร็จของอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐบาลเกาหลีได้ให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกในการพัฒนาอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์คือ “โครงสร้างพื้นฐาน” โดยภาครัฐให้การส่งเสริมอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมผ่านเงินทุนเป็นหลักเพื่อขับเคลื่อนวัฒนธรรมเกาหลี อาทิ การสร้าง “Digital Media City” เพื่อเป็นศูนย์กลางในการผลิตสินค้าเชิงวัฒนธรรม พัฒนาบุคลากร และพัฒนาอุตสาหกรรมละคร ซีรีส์ ภาพยนตร์ และการท่องเที่ยวตามรอยละครโทรทัศน์ ซึ่งได้รับการจัดสรรงบประมาณสูงถึง 138 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือกว่า 4,635 ล้านบาท และในปี ค.ศ. 1998 รัฐบาลเกาหลีได้ให้การสนับสนุนธุรกิจกระจายเสียง วิทยุ และโทรทัศน์ผ่านการให้เงินทุนประมาณ 83 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือกว่า 2,788 ล้านบาท อีกทั้ง ภาครัฐยังได้มีการเพิ่มงบประมาณมากกว่า 600 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ 18,860 ล้านบาทสำหรับการเผยแพร่กระแสวัฒนธรรมเกาหลีโดยเฉพาะ เพื่อสร้างสรรค์สินค้าด้านความบันเทิงที่สอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม ภาพลักษณ์ และแบรนด์ของประเทศเกาหลีได้

1.6 จากการศึกษาถึงผลลัพธ์ของอุตสาหกรรมบันเทิงผ่านการสนับสนุนของรัฐบาลเกาหลีได้พบว่า จากการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจังเป็นระยะเวลาหลายปีของรัฐบาลเกาหลีได้ ส่งผลกระทบในเชิงบวกต่ออุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลี รวมถึง อิทธิพลทางวัฒนธรรมที่ทำให้ประเทศได้รับรายได้มหาศาล กล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นการเติบโตอย่างมีนัยสำคัญในอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์นับตั้งแต่วันที่ 1 ค.ศ. 1997 จนถึงปัจจุบัน โดยสัดส่วนของมูลค่าตลาดทางวัฒนธรรมซึ่งรวมถึงสินค้าและบริการที่เกิดขึ้นต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ หรือ Gross Domestic Product (GDP) พบว่า “มูลค่าการส่งออกรายการโทรทัศน์เกาหลีได้ในปี ค.ศ. 1995 อยู่ที่ 5.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ 183 ล้านบาท ส่วนในปี ค.ศ. 2011 การส่งออกละครและภาพยนตร์เกาหลีมีมูลค่าเพิ่มขึ้น 34.9 เปอร์เซ็นต์จากปีก่อนหน้า คิดเป็นมูลค่ากว่า 4,300 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือมากถึง 143,353 ล้านบาท นอกจากนี้ มูลค่าการส่งออกภาพยนตร์เกาหลีทั้งหมดในปี ค.ศ. 2012 เพิ่มขึ้นถึง 8.4 เปอร์เซ็นต์จากปีก่อนหน้าโดยมีมูลค่า 37 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือราว 1,233 ล้านบาท” ในช่วงปี ค.ศ. 2014 - 2015 มูลค่าการส่งออกสินค้าทางวัฒนธรรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยในปี ค.ศ. 2014 รายได้จากการเผยแพร่สินค้าเชิงสร้างสรรค์อยู่ที่ 6,160 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ 193,137 ล้านบาท ส่วนในปี ค.ศ. 2015 มูลค่าการส่งออกเนื้อหาทางวัฒนธรรมอยู่ที่ 7,030 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือมากกว่า 220,443 ล้านบาท ในต่างประเทศมูลค่าการส่งออกสินค้าเชิงสร้างสรรค์โดยรวมในอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีมีอัตราเพิ่มขึ้นถึง 8.1 เปอร์เซ็นต์จากปี ค.ศ. 2018 ซึ่งมีมูลค่ากว่า 10,400 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือราว 346,938 ล้านบาท และในปี ค.ศ. 2020 มูลค่าการส่งออกเพลงเกาหลีในต่างประเทศ

เพิ่มขึ้น 13.4 เปอร์เซ็นต์จากปีที่แล้วโดยมูลค่าถึง 640 ล้านดอลลาร์ หรือราว 20,255 ล้านบาท สรุปตามกราฟดังนี้

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลในข้างต้นเป็นรายงานจาก “หน่วยงานด้านเนื้อหาสร้างสรรค์ของเกาหลี” หรือ Korea Creative Content Agency (KOCCA) กับ “กระทรวงวัฒนธรรม” (Culture Ministry) ของเกาหลีใต้ที่ได้มีการประเมินตามสถิติประจำปีในอุตสาหกรรมเนื้อหาทางวัฒนธรรมเกาหลี

และ 1.7 จากการศึกษาถึงผลลัพธ์ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของเกาหลีใต้ที่ได้รับอิทธิพลจากอุตสาหกรรมบันเทิงของเกาหลีใต้ เมื่อได้ทำการศึกษาพบว่า ลักษณะการเผยแพร่วัฒนธรรมเกาหลีในรูปแบบของละคร ซีรีส์ ภาพยนตร์ และเพลง ส่งผลให้เกิดแรงดึงดูดและสร้างความต้องการให้กับนักท่องเที่ยวในประเทศและจากต่างประเทศทั้งสหรัฐอเมริกา ไต้หวัน จีน ญี่ปุ่น และไทย อาทิ ในช่วงเดือนมกราคม-ตุลาคมของปี ค.ศ. 2004 มีนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเดินทางมาประเทศเกาหลีใต้สูงถึง 4.79 ล้านคน โดยในเดือนตุลาคมมีนักท่องเที่ยวกว่า 574,690 คน อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาจากประเทศญี่ปุ่นรวมถึงประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นั่นคือ “ประเทศไทย” ซึ่งเกิดจากแรงดึงดูดทางวัฒนธรรมผ่านสินค้าเชิงสร้างสรรค์ในอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลี โดยสถานที่ถ่ายทำซีรีส์และภาพยนตร์เกาหลีเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในปี ค.ศ. 2012 นักท่องเที่ยวจากประเทศไทยไปเที่ยวเกาหลีได้เพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ. 2011 ร้อยละ 28 หรือกว่า 395,984 คน ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 5 ของประเทศที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางไปเกาหลีได้มากที่สุด นอกจากนั้น ในปี ค.ศ. 2012 จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมายังเกาหลีได้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 13.7 จากปี ค.ศ. 2011 หรือมากกว่า 11,140,028 คน รวมถึง

กรณี โรจนวงศ์สกุล

นักท่องเที่ยวต่างชาติยังมีการใช้จ่ายในประเทศเกาหลีใต้เพิ่มขึ้นคิดเป็นมูลค่าสูงถึง 14,176.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือกว่า 146,026 ล้านบาท อีกทั้ง “จำนวนนักท่องเที่ยวไทยที่ไปเที่ยวเกาหลีใต้ตั้งแต่ช่วงต้นปีจนถึงเดือนสิงหาคมในปี ค.ศ. 2018 เพิ่มขึ้น 18.5 เปอร์เซ็นต์จากช่วงเดียวกันของปี ค.ศ. 2017 โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวไทยประมาณ 360,000 คน ตามรายงานของ “องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาหลี” หรือ Korean Tourism Organization (KTO) ประจำประเทศไทย”

ผลลัพธ์ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของเกาหลีใต้	ปี ค.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยว-รายได้
1) นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเดินทางไปเกาหลีใต้	2004	4.79 ล้านคน
2) นักท่องเที่ยวไทยไปเที่ยวเกาหลีใต้	2011	395,984 คน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 28)
3) นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางไปเกาหลีใต้	2012	11,140,028 คน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 13.7)
4) ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่างชาติในเกาหลีใต้	2012	14,176.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ
5) จำนวนนักท่องเที่ยวไทยที่ไปเที่ยวเกาหลีใต้	2018	360,000 คน (เพิ่มขึ้น 18.5 เปอร์เซ็นต์)

อย่างไรก็ตาม รายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของเกาหลีใต้ในปี ค.ศ. 2019 มีมูลค่ามากกว่า 21,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ 676,045 ล้านบาท ซึ่งเฉพาะรายได้ที่ได้รับจากภาคการท่องเที่ยวของเกาหลีใต้คิดเป็น 55.3 เปอร์เซ็นต์ของรายจ่ายทั้งหมดในกิจกรรม สินค้า และบริการที่เกี่ยวข้องกับกระแสวัฒนธรรมเกาหลี (Hallyu) ของนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศโดยมีมูลค่าอยู่ที่ 1,100 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือกว่า 34,588 ล้านบาท

จากการศึกษาถึงมาตรการของรัฐบาลไทยที่มีต่ออุตสาหกรรมบันเทิงไทย ทำให้เห็นถึง ปัจจัยที่ส่งผลให้อุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ประสบความสำเร็จ คือ รูปแบบในการสนับสนุนอุตสาหกรรมบันเทิงของรัฐบาลไทย เมื่อได้ทำการศึกษาแล้วพบว่า ภาครัฐไทยเล็งเห็นถึงศักยภาพในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของ “อุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์” จึงได้มีการออกคำสั่งให้คณะกรรมการภาพยนตร์และวิดิทัศน์แห่งชาติดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ เพื่อขับเคลื่อน

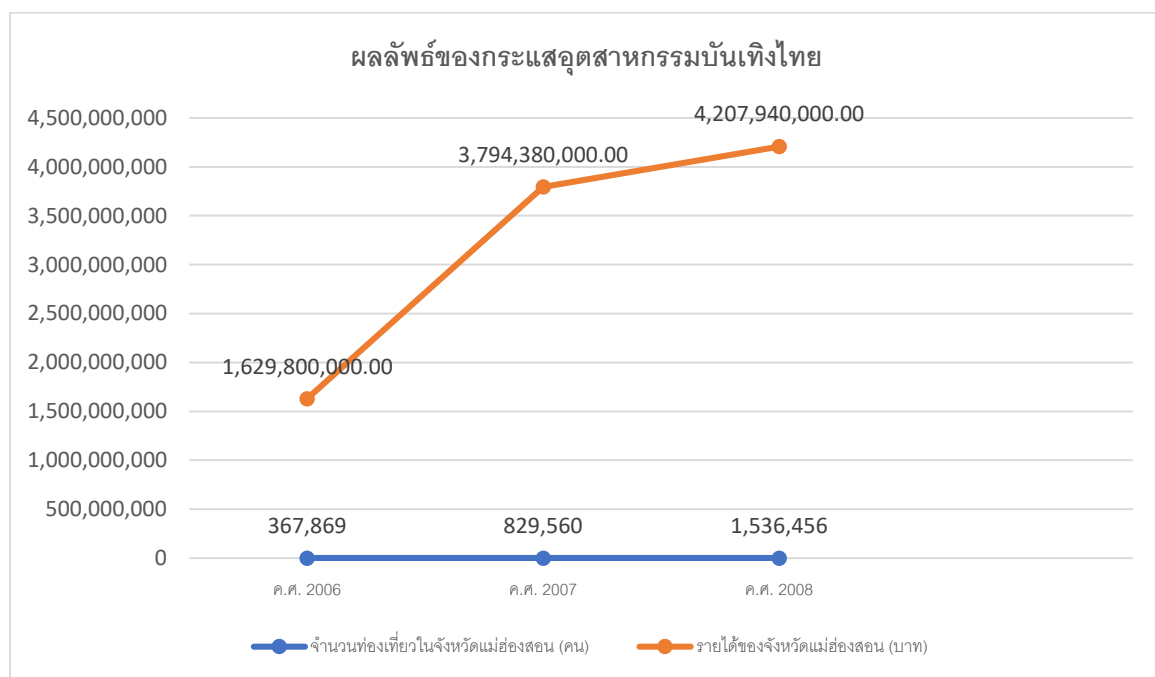
CHAPTER 7

การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล โดยยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์แบ่งได้เป็น 3 ระยะ มีดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ 3 ระยะ มีดังนี้	
1) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2552-2554)	โดยมีวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนและพัฒนาอุตสาหกรรมบันเทิงบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ การศึกษา และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรมไทย ส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ให้ป็นศูนย์กลางในการผลิต เผยแพร่ และจัดจำหน่ายสินค้าเชิงสร้างสรรค์ รวมถึงผลักดันให้ประเทศไทยเป็นสถานที่สำคัญสำหรับการถ่ายภาพยนตร์จากต่างประเทศ
2) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2555-2559)	ซึ่งเป็นการดำเนินงานต่อจากยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2552-2554) โดยมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาขีดความสามารถด้านการผลิตสินค้าทางวัฒนธรรม ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ให้มีความรู้ความสามารถในระดับสูงเพื่อผลิตเนื้อหาทางวัฒนธรรม และผลักดันให้อุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์เป็นอุตสาหกรรมด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของประเทศ
3) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564)	มีวัตถุประสงค์ในการผลักดันการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและสร้างจิตสำนึกแก่ผู้บริโภคในการสนับสนุนภาพยนตร์และวีดิทัศน์ไทยที่มีลิขสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมาย และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบันเทิงไทยเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับสากล

กรณี โรจนวงศ์สกุล

จากการศึกษาถึงผลลัพธ์ของอุตสาหกรรมบันเทิงจากการสนับสนุนของรัฐบาลไทย พบว่ากรณีศึกษาที่จะทำให้เห็นภาพชัดเจนมากขึ้นสำหรับความสำเร็จของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยที่มีต่อภาคการท่องเที่ยวของไทย คือ กระแสความนิยมในภาพยนตร์และวิถีทัศน์ของไทยได้รับการตอบรับในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ โดยกระแสที่ทำให้การท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีจำนวนนักท่องเที่ยวมากถึง 829,560 คนในปี ค.ศ. 2007 และต่อมาในปี ค.ศ. 2008 มีนักท่องเที่ยวกว่า 1,536,456 คน ซึ่งจากเดิมมีนักท่องเที่ยวเพียง 367,869 คนในปี ค.ศ. 2006 ส่วนรายได้ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนในปี ค.ศ. 2007 อยู่ที่ 3,794.38 ล้านบาท และในปี ค.ศ. 2008 ตัวเลขอยู่ที่ 4,207.94 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ. 2006 ที่มีรายได้อยู่ประมาณ 1,629.8 ล้านบาท สรุปตามตารางดังนี้

โดยจากผลลัพธ์ทั้งหมดในข้างต้นเกิดจากกระแสภาพยนตร์เรื่อง “รักจัง” (The Memory) ในปี ค.ศ. 2006 ซึ่งเป็นสินค้าเชิงสร้างสรรค์ในอุตสาหกรรมบันเทิงไทยที่ส่งผลต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย อาทิ ร้านอาหารท้องถิ่น ร้านขายเครื่องแต่งกายชนพื้นเมือง สถานที่พักอาศัย ร้านขายของที่ระลึก และสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ซึ่งกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น จากการศึกษาค้นคว้าถึงผลลัพธ์ของอุตสาหกรรมบันเทิงจากการส่งเสริมของรัฐบาลไทยพบว่า การฉายภาพยนตร์เรื่อง “รักจัง” (The Memory) สร้างรายได้และมูลค่าจากการส่งออกสินค้าทางวัฒนธรรมให้กับประเทศอย่างมาก ส่วนภาครัฐไทยให้การสนับสนุนอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ในทางอ้อมโดยการโปรโมตภาพยนตร์รวมถึงประชาสัมพันธ์สถานที่ใช้ในการถ่ายทำภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อตามรอยภาพยนตร์ ซึ่งเป็นการดำเนินการภายหลังจากที่ภาพยนตร์เรื่องนี้ประสบความสำเร็จแล้ว

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีใต้ของภาคประชาชนและภาคเอกชน

จากการศึกษาถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาชนในอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลี เมื่อได้ทำการศึกษาพบว่า องค์ประกอบอื่นที่สำคัญนอกเหนือจากภาครัฐซึ่งเป็นส่วนหลักที่ขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาในอุตสาหกรรมเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์ คือ “การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคเอกชน” ซึ่งทำให้อุตสาหกรรมบันเทิงเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีบทบาทในการสนับสนุนและตอบสนองต่อนโยบาย กฎหมาย ยุทธศาสตร์ หรือกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่รัฐบาลเกาหลีใต้ได้ประกาศบังคับใช้เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์เกาหลีทั้งในทางตรงและทางอ้อม ซึ่งการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลี คือ ภาครัฐได้มีการดำเนินงานร่วมกับภาคเอกชนในการยกระดับอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ให้มีศักยภาพในการแข่งขันเหนือกว่าอุตสาหกรรมบันเทิงจากต่างประเทศ อาทิ ในปี ค.ศ. 1990 รัฐบาลเกาหลีใต้ประกาศระเบียบข้อจำกัดการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนภายในประเทศสำหรับอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมเกาหลีทั้งละคร ซีรีส์ ภาพยนตร์ และดนตรี ในปี ค.ศ. 2005 เกิดความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยท้องถิ่นกับกระทรวงวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยวของเกาหลีใต้ในการพัฒนาหลักสูตรด้านการศึกษาเพื่อสร้างบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญสำหรับการผลิตสินค้าในอุตสาหกรรมบันเทิง และผลักดันบริษัทขนาดกลางและขนาดเล็กให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเนื้อหาทางวัฒนธรรมในอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ของเกาหลี

2.1 การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลี คือ ภาคประชาชนเป็นกลุ่มคนกลุ่มแรกซึ่งมีหน้าที่หลักในการคัดกรองและควบคุมคุณภาพด้านเนื้อหาของสินค้าเชิงสร้างสรรค์ให้มีคุณภาพผ่านการรับชมทางโทรทัศน์และโรงภาพยนตร์ หรือสินค้าทางวัฒนธรรมที่ไม่มีคุณภาพจะไม่ได้รับความนิยมและถูกคัดแยกออกจากกระแสความนิยมเกาหลี ฉะนั้น ภาคประชาชนเกาหลีได้จึงเป็นชิ้นส่วนสำคัญในการสร้างอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลี

2.2 ในส่วนของความร่วมมือของภาคเอกชนในอุตสาหกรรมบันเทิงไทย คือ ภาคเอกชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนา สนับสนุน และส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ให้มีศักยภาพในการแข่งขันทั้งในและนอกประเทศ เช่น ภาคเอกชนจับมือกับภาครัฐในการจัดงานประกวดเพื่อส่งเสริมให้ผู้ผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมได้แสดงความสามารถและคุณภาพของสินค้าเชิงสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในอุตสาหกรรมบันเทิงไทย คือ ภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการสนับสนุนอุตสาหกรรมบันเทิงไทยโดยเกิดขึ้นจากการผลักดันส่วนบุคคลในหลายรูปแบบ อาทิ การรับชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ เป็นต้น ซึ่งไม่ได้มาจากการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของรัฐบาลไทย ทำให้ภาคประชาชนไทยมีส่วนร่วมในทางอ้อม

สรุปผลการศึกษา

งานศึกษาชิ้นนี้ได้จัดทำขึ้นเพื่อตอบคำถามว่า 1) รูปแบบในการส่งเสริมอุตสาหกรรมบันเทิงของรัฐบาลเกาหลีใต้มีลักษณะเป็นอย่างไร 2) ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรมบันเทิงอย่างไร และ 3) รัฐบาลไทยมีการสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมบันเทิงไทยอย่างไร สรุปได้ดังนี้

1) เมื่อได้ทำการศึกษาแล้วพบว่า การสร้าง “มูลค่าเพิ่มทางวัฒนธรรม” ในอุตสาหกรรมบันเทิงของรัฐบาลเกาหลีใต้โดยใช้รูปแบบในการสนับสนุนและส่งเสริมเนื้อหาทางวัฒนธรรมผ่านสินค้าเชิงสร้างสรรค์มีแนวโน้มได้รับความนิยมและสามารถต่อยอดได้ เช่น การสนับสนุนละคร ซีรีส์ และภาพยนตร์ ทำให้เกิดการพัฒนาศิลปะและบริการในอุตสาหกรรมโดยรอบ อาทิ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อาหาร ศิลปกรรม และเครื่องแต่งกายแบบดั้งเดิม เป็นต้น และการส่งเสริมให้เกิดความหลากหลายของสินค้าทางวัฒนธรรมผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมไปถึง การเปิดโอกาสของรัฐบาลเกาหลีใต้เพื่อให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งกระแส “คลื่นวัฒนธรรมเกาหลี” (Korean Wave) สามารถสร้างมูลค่าให้กับวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของเกาหลีใต้โดยเกิดจากความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนทั้งในทางตรงและทางอ้อม ส่วนกลยุทธ์ที่เกาหลีใต้ใช้ในการเผยแพร่วัฒนธรรมให้ประสบความสำเร็จไปทั่วโลก คือ การส่งออกวัฒนธรรมเกาหลีผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การแพร่กระจายวัฒนธรรมผ่านซีรีส์และละครทางโทรทัศน์ การดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกผ่านภาพยนตร์เกาหลีซึ่งเป็นการกระตุ้น “คลื่นวัฒนธรรมเกาหลี” (Hallyu) ในตลาดที่มีความเฉพาะเจาะจง (Niche Market) โดยเฉพาะกลุ่มประเทศในแถบเอเชียเนื่องจากมีความคล้ายคลึงกันทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ รัฐบาลเกาหลีใต้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเกาหลีด้วยเหตุที่เป็นอุตสาหกรรมที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีใต้ผ่านการใช้ “Soft Power” เพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมเกาหลีให้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในสังคมและวิถีชีวิตของผู้บริโภคในรูปแบบของสินค้าเชิงสร้างสรรค์ อาทิ ละครโทรทัศน์ ซีรีส์ ภาพยนตร์ และเพลง เป็นต้น

2) จากการศึกษายังได้ค้นพบว่า การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคเอกชนในอุตสาหกรรมบันเทิงทั้งของเกาหลีใต้และไทยนั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาชนเกาหลีใต้เป็นการเข้าไปพัฒนาอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมผ่านการเปิดโอกาสของรัฐบาลเกาหลีใต้ กล่าวคือ ภาคเอกชนเกาหลีใต้มีบทบาทในการพัฒนาศิลปะเชิงสร้างสรรค์โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมถึง ภาคเอกชนร่วมมือกับภาครัฐในการพัฒนาหลักสูตรทางการศึกษา เพื่อผลิตบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและตอบรับนโยบายในการพัฒนาอุตสาหกรรมเนื้อหาทางวัฒนธรรมให้มีคุณภาพและศักยภาพที่ดีขึ้น ส่วนภาคประชาชนเกาหลีใต้เข้าไปมีบทบาทในการตรวจสอบหรือประเมินคุณภาพของสินค้าในอุตสาหกรรมบันเทิงผ่านกระแสความนิยมเกาหลี ซึ่งตรงกันข้ามกับไทยที่ภาคเอกชนและภาคประชาชนได้รับโอกาสน้อยในการเป็นส่วนหนึ่งเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ หรืออีก

นัยหนึ่ง รัฐบาลไทยให้การส่งเสริมภาคเอกชนในอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์อย่างไม่จริงจัง ถึงแม้ว่าจะมียุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ถึง 3 ระยะ อาทิ การจัดเวทีเพื่อให้ผู้ผลิตแสดงศักยภาพและคุณภาพของสินค้าทางวัฒนธรรมไม่เพียงพอ และการเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์ยังขาดการสนับสนุนด้านเงินทุนในการผลิตสินค้าเชิงสร้างสรรค์ การอำนวยความสะดวกในการถ่ายทำภาพยนตร์ และเทคโนโลยีขั้นสูงจากรัฐบาลไทย ส่งผลให้สินค้าทางวัฒนธรรมไม่มีความหลากหลายด้านเนื้อหาและไม่น่าดึงดูดต่อผู้บริโภค เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในส่วนของภาคประชาชนไทยนั้นภาครัฐยังไม่เปิดช่องทางให้ภาคประชาชนเข้าไปมีบทบาทในการสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ผ่านการแสดงความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์ต่อนโยบายหรือยุทธศาสตร์ที่รัฐบาลไทยประกาศใช้กับอุตสาหกรรมบันเทิงไทย ส่งผลให้อุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์พัฒนาด้วยพัฒนา

และ 3) หลังจากที่ได้ศึกษาพบว่า การส่งเสริมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ของรัฐบาลไทยเป็นไปในทางทฤษฎีมากกว่าทางปฏิบัติ หรืออีกนัยหนึ่ง ในทางทฤษฎีภาครัฐไทยได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ระยะที่ 1-3 ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2552 - 2564 เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศผ่านสินค้าเชิงสร้างสรรค์ทั้งสนับสนุนการพัฒนานุเคราะห์ให้มีความเชี่ยวชาญในการผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมโดยการปรับปรุงหลักสูตรด้านการศึกษาให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมบันเทิง การพัฒนาคุณภาพและความหลากหลายของเนื้อหาเชิงวัฒนธรรม และส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างประเทศผ่านการดึงดูดนักลงทุนต่างชาติให้เข้ามาพัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์หรือการสนับสนุนผู้ผลิตภาพยนตร์จากต่างประเทศให้มาถ่ายทำภาพยนตร์ในประเทศไทยเพิ่มขึ้นผ่านการส่งเสริมด้านเงินทุน โพรโมท และอำนวยความสะดวกในการถ่ายทำภาพยนตร์ในสถานที่ที่ภาครัฐกำหนดไว้ ส่วนในทางปฏิบัตินั้นรัฐบาลไทยยังให้การสนับสนุนอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมในระดับที่ต่ำ เนื่องจากภาครัฐยังไม่ให้ความสำคัญต่ออุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์เหมือนกับรัฐบาลเกาหลีใต้ ฉะนั้น ภาคเอกชนยังคงต้องผลักดันอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยทุนทรัพย์ส่วนตัวโดยที่ภาครัฐไทยให้การส่งเสริมด้านงบประมาณในบางส่วนซึ่งน้อยมากเมื่อเทียบกับการสนับสนุนด้านเงินทุนให้กับอุตสาหกรรมบันเทิงของรัฐบาลเกาหลีใต้ และในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรทางด้านการศึกษานั้นผลลัพธ์จากการร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยกับภาคเอกชนในการปรับปรุงการศึกษายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรโดยดูจากบัณฑิตจบใหม่ยังมีศักยภาพไม่เพียงพอสำหรับการผลิตเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์และการแข่งขันในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ทั้งระดับประเทศหรือในระดับสากล

นอกจากนั้น จากการศึกษาสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ นั้นคือ (1) ข้อเท็จจริงในการส่งเสริมอุตสาหกรรมบันเทิงของรัฐบาลเกาหลีใต้ (2) รูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีใต้ของภาคประชาชนและภาคเอกชน และ (3) ให้ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมอุตสาหกรรมบันเทิงไทยต่อรัฐบาลไทยผ่านกรณีศึกษาของอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีใต้ สรุปได้ดังนี้

กรณี โรจนวงศ์สกุล

1) การส่งเสริมอุตสาหกรรมของรัฐบาลเกาหลีใต้เริ่มต้นจากการเห็น “คุณค่าทางวัฒนธรรม” ในอุตสาหกรรมบันเทิง ทำให้เกิดการผลักดันอุตสาหกรรมให้เกิดการพัฒนาผ่านการให้เงินทุนจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาหลักสูตรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในระดับสูงเพื่อยกระดับอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีใต้ให้สามารถแข่งขันในเวทีระดับโลก

2) ภาคประชาชนเกาหลีใต้เข้าไปมีส่วนร่วมในอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบการเป็นผู้รับชมสินค้าทางวัฒนธรรม รวมไปถึง มีการรวมกลุ่มสร้างกระแสความนิยมให้เนื้อหาที่มีคุณภาพเพื่อให้เกิดการรับรู้ในวงกว้างของสังคม ส่วนภาคเอกชนเกาหลีใต้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสนับสนุนอุตสาหกรรมบันเทิงผ่านการตอบรับนโยบายหรือยุทธศาสตร์ส่งเสริมของภาครัฐบังคับใช้ อีกทั้ง พัฒนาเนื้อหาของสินค้าทางวัฒนธรรมให้มีความหลากหลายและมีคุณภาพที่ดีขึ้น

3) สิ่งที่รัฐบาลไทยสามารถนำกรณีศึกษาอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีใต้เพื่อไปปรับใช้ในการส่งเสริม คือ ประการแรก ภาครัฐไทยต้องยกเลิกพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ในมาตรา 23 เพื่อให้ผู้ผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมของไทยสามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาเนื้อหาในอุตสาหกรรมบันเทิงเพิ่มมากขึ้น รวมถึง รัฐบาลไทยต้องให้การสนับสนุนภาคเอกชนในการผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมให้มีความหลากหลายในระดับสากลผ่านการให้เงินทุนและเครื่องมือที่ทันสมัย

ในส่วนของการเปรียบเทียบข้อมูลในเชิงคุณภาพ สามารถอภิปรายได้ว่า งานศึกษาชิ้นนี้จัดอยู่ในการเปรียบเทียบข้อมูลแบบ “การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction)” เนื่องจากข้อมูลที่ได้ทำการศึกษาเป็นข้อมูลหลายรูปแบบ ทั้งการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคเอกชนในอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีใต้ผ่านการตอบรับนโยบายที่รัฐบาลเกาหลีใต้บังคับใช้ และการสนับสนุนของรัฐบาลเกาหลีใต้ในด้านเงินทุน การออกนโยบาย และการโปรโมทสินค้าเชิงสร้างสรรค์เพื่อให้อุตสาหกรรมบันเทิงเกิดการพัฒนาย่างมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมบันเทิงและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยให้ประสบความสำเร็จ

เมื่อได้ทำการศึกษาแบบในการผลักดันอุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีของรัฐบาลเกาหลีใต้จึงได้ข้อเสนอแนะสำหรับอุตสาหกรรมบันเทิงของไทย ได้แก่ รัฐบาลไทยต้องให้การส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์อย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางวัฒนธรรมในทุกด้าน เช่น การพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมบันเทิงให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญสำหรับการผลิตสินค้าเชิงสร้างสรรค์ผ่านการปรับเปลี่ยนหลักสูตรในสถานศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมจนถึงระดับมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับกระแสนิยมของอุตสาหกรรมบันเทิง เพิ่มศักยภาพและคุณภาพสำหรับผู้ผลิตสินค้าเชิงสร้างสรรค์ภายในประเทศผ่านการสนับสนุนด้านเงินทุนและเครื่องมือทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยจากภาครัฐเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งในระดับประเทศและในระดับสากล และพัฒนาด้านเนื้อหาทางวัฒนธรรมให้มีความหลากหลาย

เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคซึ่งมีรสนิยมหรือความสนใจที่แตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคล เป็นต้น รวมถึง ภาครัฐไทยต้องลดการปิดกั้นด้านความคิดสร้างสรรค์โดยการปรับแก้หรือยกเลิกพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 ในมาตรา 23 ซึ่งว่าด้วยการห้ามมิให้ผู้ผลิตสร้างสินค้าทางวัฒนธรรมที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและจะต้องไม่กระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทย เพื่อเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนมีอิสระทางความคิดในการผลิตเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์ให้มีความหลากหลายมากขึ้น

ในส่วนข้อเสนอแนะสำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย คือ การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของรัฐบาลไทยสามารถดำเนินการได้ 2 รูปแบบ คือ (1) ชูใจผู้ผลิตภาพยนตร์หรือนักธุรกิจจากต่างประเทศให้เข้ามาลงทุนในอุตสาหกรรมบันเทิงไทยโดยการสนับสนุนด้านเงินทุนหรืออำนวยความสะดวกในการสร้างภาพยนตร์หรือกำหนดในสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่ได้รับความนิยม เพื่อทำให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งในและนอกประเทศ (2) โปรโมทแหล่งท่องเที่ยวหลักและรองผ่านทางสื่อออนไลน์ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นในรูปแบบของการท่องเที่ยวตามรอยละคร ซีรีส์ หรือภาพยนตร์ และ (3) สนับสนุนเงินทุนในการพัฒนาหรือสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นสถานที่ถ่ายทำละคร ซีรีส์ หรือภาพยนตร์ เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในเชิงวิชาการ

จากที่ได้ทำการศึกษาหาข้อเท็จจริงรวมไปถึงข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ผ่านกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบการตอบข้อสงสัยของผู้ดำเนินวิจัย พบว่า งานศึกษาชิ้นนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์สำหรับเป็นเอกสารประกอบการศึกษาหาช่องทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมบันเทิงของไทยให้มีความหลากหลายทางด้านเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์ผ่านการแก้ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการผลิตสื่อและคอนเทนต์ และการออกนโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่งผลให้เกิดแรงดึงดูดต่อผู้ที่สนใจทั้งผู้รับชมสินค้าทางวัฒนธรรมที่เพิ่มมากขึ้น และกระตุ้นนักลงทุนจากต่างประเทศให้เข้ามาลงทุนในอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมของไทยเพื่อให้เกิดการพัฒนา อีกทั้ง ยังสามารถต่อยอดไปสู่อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง อาทิ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่จะได้เงินทุนสนับสนุนในการพัฒนาสถานที่ทางธรรมชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วโลก สร้างแนวทางในการปรับปรุงชุมชนที่อยู่ห่างไกลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และโปรโมทการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางมาประเทศไทยเพื่อตามรอยละคร ภาพยนตร์ หรือสถานที่ถ่ายทำ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยได้อย่างมหาศาลและยังพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ดียิ่งขึ้นในอนาคต

กรณ์ โรจนวงศ์สกุล

รายการอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2554). *ยุทธศาสตร์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2555-2559) ประเทศไทย: ศูนย์กลางภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งเอเชีย (Thailand: The Asian Hub of Movie and Digital Content)*. วันที่ค้นข้อมูล 17 กุมภาพันธ์ 2564, เข้าถึงได้จาก <https://www.m-culture.go.th/policy/files/329/Asian.pdf>
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). *กรม. เห็นชอบยุทธศาสตร์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ระยะที่ 3*, วันที่ค้นข้อมูล 17 กุมภาพันธ์ 2564, เข้าถึงได้จาก https://www.m-culture.go.th/th/article_view.php?nid=5003
- กิตติ ประเสริฐสุข. (2561). Soft Power ของเกาหลีใต้: จุดแข็งและข้อจำกัด. *วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา*, 22(1), 136.
- จิตสุภัก ตันติเกษตรกิจ. (2559). *บทบาทของภาครัฐในการส่งเสริมอุตสาหกรรมสื่อบันเทิงของประเทศไทย เพื่อเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมในตลาดโลก*. วันที่ค้นข้อมูล 5 พฤศจิกายน 2563. เข้าถึงได้จาก <http://203.113.122.174/ULIB5//dublin.php?ID=650#.YjyLhedBy00>
- ฉัตรชัย นาถาพลอย. (2563). การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Sector Management). *วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ*, 2(2), 462-464.
- ณัฐพร จาตุศรีพิทักษ์ และรานี อธิรัตน์. (2563). *เศรษฐกิจสร้างสรรค์: จากความคิดสร้างสรรค์สู่มูลค่าเศรษฐกิจ (3)*. วันที่ค้นข้อมูล 23 สิงหาคม 2563, เข้าถึงได้จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/649100>
- ธีรจุฑา มาสประสิทธิ์. (2563). *อุตสาหกรรมบันเทิงในประเทศเกาหลีใต้*. วันที่ค้นข้อมูล 8 ธันวาคม 2563. เข้าถึงได้จาก https://www.ditp.go.th/contents_attach/583457/583457.pdf
- นันทิพา บุษปวรรณ และนาวัน วงศ์สมบูรณ์. (2563). ความสำเร็จในการเผยแพร่กระแสวัฒนธรรมเกาหลี (Korean Wave): บทบาทของรัฐบาลและอุตสาหกรรมสื่อบันเทิง (The Success of Korean Wave Distribution: The Roles of Government and Entertainment Sectors). *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 7(2), 9-10.
- ศิริพร ดาบเพชร. (2565). *K Wave กับเศรษฐกิจเกาหลีใต้*. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์มศว.
- สุรศักดิ์ ชะมารัมย์. (2560). การบริหารงานภาครัฐตามหลักทฤษฎีองค์การ: การบริหารงานภาครัฐ (PA) การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) และการบริหารปกครองภาครัฐใหม่ (NPG). *วารสารวัฒนธรรมการพุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 4(1), 6.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.). (2561). *กรณีศึกษาโมเดลธุรกิจท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้องในประเทศเกาหลี*. วันที่ค้นข้อมูล 19 กรกฎาคม 2564. เข้าถึงได้จาก https://sme.go.th/upload/mod_download/download-20181005080650.pdf

CHAPTER 7

- แพง ชินพงศ์. (2552). “ธีระ” เผย กรม. หนุนอุตสาหกรรมหนัง ตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ ส่งเสริมคุณธรรม. วันที่ค้นข้อมูล 3 เมษายน 2565, เข้าถึงได้จาก <https://mgronline.com/qol/detail/9520000063063>
- เอี่ยมพร หลินเจริญ. (2555). เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 17(1), 25-26.
- โกเมศ สุพลภัก. (2556). การรับรู้และการสื่อสารเพื่อการจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมของบริษัทข้ามชาติในประเทศไทย. *วารสารนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 31(4), 40-41.
- Jerry Ht. (2564). รวมมิตร “อาหารจานหนัง” คุณนุก กินอร่อย ทะลุจอ!. วันที่ค้นข้อมูล 10 กันยายน 2564, เข้าถึงได้จาก <https://www.youtube.com/watch?v=297CD6UH8Gs&list=WL&index=41&t=13s>
- Shifter. (2563). ขายวัฒนธรรมอย่างไร ให้ได้เหมือนเกาหลี. วันที่ค้นข้อมูล 25 กุมภาพันธ์ 2564, เข้าถึงได้จาก Shifter. <https://www.facebook.com/watch/?v=216750749481168>
- RYT9. (2561). ท่องเที่ยวเกาหลีบูม ดันกระแสนิยมวัฒนธรรมเกาหลี ดึงคนไทยเที่ยวคาดปีนี้จะทะลุ 5.4 แสนคน. วันที่ค้นข้อมูล 16 พฤศจิกายน 2564, เข้าถึงได้จาก <https://www.ryt9.com/s/prg/2898038>
- RYT9. (2542). เกาหลีใต้: เศรษฐกิจที่อาจพลิกผัน. วันที่ค้นข้อมูล 23 ตุลาคม 2563, เข้าถึงได้จาก <https://www.ryt9.com/s/ryt9/183849>
- WorkpointTODAY. (2562). “รัฐบาลประกาศหนุน คนทั้งประเทศก็ให้ความร่วมมือ” ถอดเกร็ดความสำเร็จบันเทิงเกาหลี. วันที่ค้นข้อมูล 25 กรกฎาคม 2563, เข้าถึงได้จาก <https://workpointtoday.com/interview-cjm1/>
- Berg, S. H. (2015). Creative Cluster Evolution: The Case of the Film and TV Industries in Seoul, South Korea. *European Planning Studies*, 23(10), 1.
- Beng, C., & Iwabuchi, K. (2008). *Mapping Out the Cultural Politics of the 'Korean Wave' in Contemporary South Korea*. Retrieved May 30, 2021, from <https://omnilogos.com/mapping-out-cultural-politics-of-korean-wave-in-contemporary-south-korea/>
- Chuaynaket, P., Chindapol, W., & Chalermwat, P. (2020). Participation of Leaders, Community Leaders and People in Flood Management in Ranong Municipality, Ranong Province. *International Journal of Law, Government and Communication*, 5(21), 17.
- Istad, F. (2016). *A Strategic Approach to Public Diplomacy in South Korea*. Retrieved September 6, 2021, from https://www.researchgate.net/publication/315738290_A_Strategic_Approach_to_Public_Diplomacy_in_South_Korea
- Parc, J. (2021). Measuring The Impact of Hallyu on Korea's Economy: Setting Off on The Wrong Foot. *Korea's Economy 2021*, 27-35.

Rodier, L. (2014). Assessing the Role of the IMF in South Korea during the Asian Financial Crisis.

Journal of Economics and Development Studies, 2(2), 110.

Nye, S. J., Jr. (2004). *Soft Power the Means to Success in World Politics*. Retrieved November 16, 2020,

from https://www.academia.edu/28699788/Soft_Power_the_Means_to_Success_in_World_Politics_Joseph_S_Nye_Jr

Roll, M. (2021). *Korean Wave (Hallyu) – The Rise of Korea’s Cultural Economy & Pop Culture*.

Retrieved June 16, 2021. From <https://martinroll.com/resources/articles/asia/korean-wave-hallyu-the-rise-of-koreas-cultural-economy-pop-culture/>

Otmazgin, N. (2011). A Tail that Wags the Dog? Cultural Industry and Cultural Policy in Japan and South

Korea. *Journal of Comparative Policy Analysis Research and Practice*, 13(3), 316.

Petasen, P., & Janjula, J. (2020). Korean Wave 4.0. *Journal of Liberal Arts, Prince of Songkla University*,

12(2), 15-16.

Kwon, S. H., & Kim, J. (2014). The cultural industry policies of the Korean government and the Korean

Wave. *International Journal of Cultural Policy*, 20(4), 1.

The Korea Times. (2020). *South Korea’s export of cultural goods reach \$10 billion*. Retrieved June 20,

2021, from https://www.koreatimes.co.kr/www/art/2020/07/688_292447.html

คำแนะนำสำหรับการเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ ในวารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง

การเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง คณะรัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ บุคลากร นิสิต นักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้มีโอกาสเสนอผลงานทางวิชาการ ในสาขา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การเมือง การปกครอง และสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ได้มีโอกาสเสนอผลงานทางวิชาการเพื่อเผยแพร่

กองบรรณาธิการวารสารจึงขอเชิญชวนคณาจารย์ บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องส่งบทความวิชาการ บทความงานวิจัย และบทความปริทรรศน์ (Review Article) เพื่อจัดพิมพ์เผยแพร่ในวารสารเป็นวารสาร ราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ) มีกำหนดการตีพิมพ์ในเดือน มกราคม-มิถุนายน และกรกฎาคม-ธันวาคม ของทุกปี

ข้อกำหนดของการเขียนบทความ ดังนี้

1. ความยาวของบทความ 15-20 หน้ากระดาษ A4 (บน-กั้นหน้า 1.5 นิ้ว / ล่าง-กั้นหลัง 1 นิ้ว)
2. ชนิดของอักษรที่พิมพ์ AngsanaNew ขนาด 16 พอยท์

3. รูปแบบการนำเสนอบทความวิชาการ

ประกอบด้วย

- ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียน และตำแหน่ง สังกัด หน่วยงาน (หากเป็นนิสิตระดับหลักสูตรและสถาบันการศึกษา) (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- บทคัดย่อภาษาไทย 10-25 บรรทัด
- บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) โดยเนื้อต้องเหมือนกับบทคัดย่อภาษาไทย
- คำสำคัญ (Keywords) (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- บทนำ
- เนื้อหา
- บทสรุป
- รายการอ้างอิง

4. รูปแบบการนำเสนอบทความงานวิจัย ประกอบด้วย

- ชื่อเรื่องงานวิจัย (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียน และตำแหน่ง สังกัด หน่วยงาน (หากเป็นนิสิตระดับหลักสูตรและสถาบันการศึกษา) (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- บทคัดย่อภาษาไทย 10 -25 บรรทัด
- บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) โดยเนื้อต้องเหมือนกับบทคัดย่อภาษาไทย
- คำสำคัญ (Keywords) (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- บทนำ
- วัตถุประสงค์การวิจัย
- กรอบแนวคิดการทำวิจัยหรือสมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)
- ทบทวนวรรณกรรม (แนวคิด ทฤษฎี)
- วิธีการวิจัย
- ผลการวิจัย
- อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย
- รายการอ้างอิง (นาม-ปี APA)

5. การอ้างอิงเนื้อหาใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association) ตามหนังสือ สารสนเทศและการศึกษาค้นคว้า (ภาควิชาสารสนเทศศึกษา) คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. สารสนเทศและการศึกษาค้นคว้า. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภาคการพิมพ์, 2551. และการค้นคว้าและการเขียนรายงาน (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. การค้นคว้าและการเขียนรายงาน. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540)

6. บทความที่ส่งเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อนและต้องไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น

สำหรับการจัดส่งบทความเพื่อตีพิมพ์นั้น

กรุณากรอกแบบนำส่งบทความแล้วสแกน แบบนำส่งบทความ พร้อมทั้งส่งไฟล์ข้อมูลของบทความฉบับเต็มเป็น word และ pdf. เข้าระบบ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/papojournal>

***** กรณีที่บทความไม่ปฏิบัติตามขั้นตอน และรูปแบบการเขียนบทความอย่างครบถ้วน ขอสงวนสิทธิ์ในการส่งกลับไปยังผู้เขียน เพื่อความถูกต้องและเรียบร้อยต่อไป**

- โทรศัพท์ 0-3810-2369 ต่อ 122 หรือ 115 , 0-3839-0243 ฌปภา จิริมงคลเลิศ และธารทิพย์ ภาวะวิภาด

- ในกรณีที่เป็นบุคคลภายนอก ต้องชำระค่าลงวารสาร จำนวน 2,500 บาท โดยชำระได้ที่ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หรือ ชำระผ่านทางธนาคารกรุงไทย ชื่อบัญชีมหาวิทยาลัยบูรพา เลขที่บัญชี 386-1-00442-9 สาขาแหลมทอง บางแสน และส่งหลักฐานการ ชำระเงินมาที่ E-mail: polscilawjournal@gmail.com กองบรรณาธิการจะพิจารณาเสนอผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความและแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้เขียนบทความวิชาการ/ บทความวิจัยทราบ สำหรับบทความที่ผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วจะได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสารเพื่อเผยแพร่ต่อไป

อนึ่ง บทความทุกเรื่องที่ดีพิมพ์ในวารสารฯ จะได้รับการอ่านและการประเมินโดย ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ กองบรรณาธิการของสงวนสิทธิ์ในการบรรณาธิการ และ ลำดับการตีพิมพ์ก่อน – หลัง ทั้งนี้ ถ้อยคำ ข้อเขียน ข้อคิดเห็นและข้อสรุปในบทความย่อและบทความทุกเรื่อง ถือเป็นผลงานวิชาการของผู้เขียน โดยกองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

The Guidelines for Articles Submitting to be Considered for Publication in Journal of Public Administration and Politics

Faculty of Political Science and Law, Burapha University offers Journal of Public Administration and Politics with the objectives of promoting and supporting lecturers, personnel students and interested persons to have the opportunity to present and disseminate their academic work in political science, public administration and related fields.

The editorial board welcome lecturers, personnel and interested persons to send academic articles, research articles and review articles for print publication in Journal of Public Administration and Politics. The journal publishes every 6 months (2 issues per year). The scheduled print publication months are June and December. The requirements are at follows;

1. The length of an article: 15 - 20 pages of A4 paper
2. The type of the printed characters: 16-point Angsana New font 16

3. The format for submitting academic articles consists of

- Title (Thai and English) – Abstract (Thai and English)
- Full Name, position and organization
- Thai and English Abstract must have the same content.
- The content of the Thai Abstract must be in accordance with the English one.

The text length of Thai and English abstract altogether must not exceed 10 - 25 lines.

- Keywords
- Introduction
- Main text
- Conclusion
- Reference

4. The format for writing research article/ The research article format consists of

- Research Title (Thai and English)
- Abstract (Thai and English)
- Thai and English Abstract must have the same content.
- Full Name, position and organization
- The content of Thai Abstract must be in accordance with the English one. The text length of Thai and English abstract altogether must not exceed 10 - 25 lines.
- Keywords
- Introduction
- Research Objective
- Conceptual Framework/ Research Hypothesis
- Review of Related Literatures
- Research Method
- Research Result
- Discussion and Research Suggestion
- Reference

5. A footnote citation format for text references is used as shown (APA style)

Example Citing References in Text

(Downs, 2012, p. 60) or Downs (2012, p. 60)

(Fawcett and Andrew, 1999, pp. 101-110) หรือ Fawcett and Andrew (1999, pp. 101-110)

Example References

Ritchie, B. W. (2003). *Managing Educational Tourism*. Clevedon, UK: Channel View Publications.

Lewin, K., Lippit, R., & White, R. K. (1939). Patterns of aggressive behavior in experimentally created social climates. *Journal of Social Psychology*, 10(2), 271-301.

BBC. (2013). *Chile's judges apologize for their actions after coup*. Retrieved September 5, 2015, from <http://www.bbc.com/news/world-latin-america-23967816>

The authors can contact the editorial board via Email polscilawjournal@gmail.com in order to get a file about reference method for publishing Journal of Public Administration and Politics. Alternatively, the authors can check the format in the journal website.

6. The articles submitted to the journal to be reviewed for publication must not have already been published elsewhere and not currently be under consideration for publication by other journals

Regarding the article sending, please send

<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/papojournal>

The editorial board will consider choices of referees to assess articles and notify the results to the authors of the academic/research articles. Accepted articles will be published in the Journal.

